

Vaikuta varhaiskasvatukseen

**Lasten ja vanhempien kuuleminen osana varhaiskasvatuksen
lainsäädäntöprosessia**

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:13

Maarit Alasuutari ja Kirsti Karila
Kirsi Alila ja Mervi Eskelinen

Vaikuta varhaiskasvatukseen

Lasten ja vanhempien kuuleminen osana varhaiskasvatuksen lainsäädäntöprosessia

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:13

Maarit Alasuutari ja Kirsti Karila
Kirsi Alila ja Mervi Eskelinen

Opetus- ja kulttuuriministeriö / Undervisnings- och kulturministeriet

Koulutuspolitiikan osasto / Utbildningspolitiska avdelningen

PL / PB 29

00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

<http://www.minedu.fi/OPM/julkaisut>

ISBN 978-952-263-267-8 (PDF)

ISSN-L 1799-0327

ISSN 1799-0335 (PDF)

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä/

Undervisnings- och kulturministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2014:13

Kuvailulehti

Julkaisija
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Julkaisun päivämäärä
21.3.2014

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Varhaiskasvatuksen lainsäädännön uudistamistyöryhmän alainen valmisteluryhmä Puheenjohtaja: Jari Rajanen, opetus- ja kulttuuriministeriö Sihteerit: Kirsi Alila, Tarja Kahiluoto ja Hanna-Mari Pekuri opetus- ja kulttuuriministeriöstä		Julkaisun laji Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä	
		Toimeksiantaja Opetus- ja kulttuuriministeriö	
		Toimielimen asettamispv 7.12.2012	Dnro 81/040/2012
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Vaikuta varhaiskasvatukseen. Lasten ja vanhempien kuuleminen osana varhaiskasvatuksen lainsäädäntöprosessia (Påverka småbarnspedagogiken. Barn och föräldrar beaktas som en del av lagstiftningsprocessen inom småbarnspedagogiken)			
Julkaisun osat Muistio ja liitteet			
Tiivistelmä <p>Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti ajalle 7.12.2012–28.2.2014 laajapohjaisen työryhmän valmistelevaan päivähoitoa koskevien säästöjen uudistamista. Uudistamistyöryhmän tueksi asetettiin valmisteluryhmä, jonka tehtävänä oli koota ja analysoida tutkimus- ja arviointitietoa sekä kuvata kansallisen ja kansainvälisen toimintaympäristön muutos- ja kehityssuuntia sekä näiden pohjalta tehdä ehdotuksia työryhmälle.</p> <p>Valmisteluryhmän toimeksiannosta kuultiin vuodenvaihteessa 2013–2014 päivähoitossa olevia lapsia ja heidän vanhempiaan. Tämä raportti kuvaa lasten ja vanhempien kuulemisten tulokset. Kuulemisten tuloksia käytetään varhaiskasvatusta koskevassa säädösvalmistelussa ja laajemmin myös varhaiskasvatuksen kehittämisen tärkeänä taustatietona.</p> <p>Lasten kuulemisen suunnittelusta, toteuttamisesta ja raportoinnista ovat vastanneet professori Kirsti Karila Tampereen yliopistosta ja professori Maarit Alasuutari Jyväskylän yliopistosta. ”<i>Päivähoito ja varhaiskasvatus lasten silmin</i>” -raportissa kuvataan, miten lapset päivähoitoinstituution keskeisenä toimijaryhmänä jäsentävät arjen käytäntöjä ja toimintaympäristöään perhepäivähoitossa, päiväkodeissa ja esiopetuksessa. Tutkimuksen aineistona oli 48 lapsen haastattelut ja lasten ottamien valokuvien pohjalta käyty keskustelut. Haastattelut ja keskustelut suoritettiin lasten opettajien ja hoitajien toimesta. Lapset olivat iältään 2–6-vuotiaita.</p> <p>Tulokset vahvistavat käsitystä lasten kuulemisen merkityksestä. Lapsilla on kokemuksensa kautta tärkeitä näkemyksiä päivähoitosta, joita voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen kehittämisessä. Tulosten mukaan lapset ymmärtävät päivähoiton työvoimapolitiittisen tehtävän itsestään selvänä asiana. Lapsille suunnatussa toiminnassa korostuvat kaverisuhteet, leikki ja aktiivinen toiminta. Päivähoitopäivä näyttäytyy lapsille ennen kaikkea toiminnan mahdollisuuksina tai rajoituksina. Lasten kommentit asettavat selkeitä vaateita lasten toiminta- ja oppimisympäristöjen kehittämiseksi sekä myös heidän kanssaan toimiville aikuisille. Lapset kertovat, että aikuisten tulee hoitaa heitä sekä luoda toimivia ja lämpimiä vuorovaikutussuhteita lapsiin. Aikuisten tulee kyetä myös näkemään lasten toiminnalliset ja kehittymisen tarpeet sekä luomaan sellaisia oppimisympäristöjä, joissa lapset voivat ylittää osaamisensa rajoja. Aineiston valossa lapset odottavat henkilöstöltä hoito-, vuorovaikutus- ja pedagogista osaamista.</p> <p>Vanhempien kuulemisen suunnittelusta ja toteuttamisesta on vastannut opetusneuvos Kirsi Alila opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Raportin ”<i>Vaikuta varhaiskasvatukseen. Vanhempien kuuleminen osana lainsäädäntöprosessia</i>” ovat tuottanut kasvatustieteen kandidaatti Mervi Eskelinen ja Kirsi Alila. Kuulemisessa oli tavoitteena saada tietoa siitä, mitä varhaiskasvatusikäisten lasten vanhemmat ja huoltajat ajattelevat varhaiskasvatustalvasta ja millaisia kehittämistarpeita varhaiskasvatuksessa heidän mielestään on. Tieto vanhempainkyselystä lähetettiin kaikkiin kuntiin. Lisäksi tieto kyselystä levisi laajasti opetus- ja kulttuuriministeriön yhteistyökumppaneiden avustuksella ja sosiaalisen median kautta. Kyselyyn vastasi kaikkiaan 11 266 henkilöä, mikä on suurin koskaan Suomessa kerätty aineisto vanhemmilta.</p> <p>Tulosten mukaan vanhemmat pitävät varhaiskasvatusta tärkeänä palveluna. Varhaiskasvatus mahdollistaa vanhempien työssäkäynnin, lasten kaverisuhteet, lapsen pääsyn varhaiskasvatustoimintaan sekä lapsen saaman tuen kehitykseensä ja oppimiseensa. Varhaiskasvatustalvasta saatavuus on vanhempien mielestä hyvä, aukioloajat ovat riittävän joustavat, henkilöä tuntemattomista ja toiminnan sisällöt monipuolisia. Asiakasmaksuja pidetään kohtuullisina. Kasvatuskumppanuutta vastaajat pitävät tärkeänä. Vanhemmat kokevat kasvatushenkilöstön suhtautuvan heihin arvostavasti ja vanhempien kasvatusnäkemysten tulevan kuulluiksi. Kasvatuskeskusteluja käydään säännöllisesti. Yhteistyön muotoja ja tiedonkulkua tulisi parantaa. Vanhempien tai lasten osallisuuden ei nähdä toteutuvan varhaiskasvatustoiminnassa riittävästi. Huolissaan vanhemmat ovat suurista lapsiryhmistä, henkilökunnan vähäisyydestä ja vaihtuvuudesta sekä sijaisjärjestelyjen toimivuudesta ja erityisen tuen toteutumisesta. Varhaiskasvatuksen tilojen asianmukaisuus, terveellisyys ja turvallisuus nousevat esiin huolenaiheena.</p>			
Avainsanat varhaiskasvatus, lainsäädäntö, lasten kuuleminen, vanhempien kuuleminen			
Sarjan nimi ja numero Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:13		ISSN-L 1799-0327 1799-0335 (PDF)	ISBN 978-952-263-267-8 (PDF)
Kokonaissivumäärä 88	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja -		Kustantaja Opetus- ja kulttuuriministeriö	

Presentationsblad

Utgivare
Undervisnings- och kulturministeriet

Utgivningsdatum
21.3.2014

Författare (uppgifter om organets namn, ordförande, sekreterare) En förberedande grupp för en översyn av lagstiftningen inom småbarnspedagogiken Ordförande: Jari Rajanen, undervisnings- och kulturministeriet Sekreterare: Kirsi Alila, Tarja Kahiluoto och Hanna-Mari Pekuri på undervisnings- och kulturministeriet		Typ av publikation Undervisnings- och kulturministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar	
		Uppdragsgivare Undervisnings- och kulturministeriet	
		Datum för tillsättande av 7.12.2012	Dnro 81/040/2012
Publikation (även den finska titeln) Påverka småbarnspedagogiken. Barn och föräldrar beaktas som en del av lagstiftningsprocessen inom småbarnspedagogiken (Vaikuta varhaiskasvatukseen. Lasten ja vanhempien kuuleminen osana varhaiskasvatuksen lainsäädäntöprosessia)			
Publikationens delar Promemoria + bilagor			
<p>Sammandrag Undervisnings- och kulturministeriet tillsatte för tiden 7.12.2012–28.2.2014 en arbetsgrupp med bred bas i syfte att förbereda en översyn av lagstiftningen inom dagvården. Som stöd för den egentliga arbetsgruppen tillsattes en förberedande grupp, vars uppgift var att sammanställa och analysera forsknings- och utvärderingsresultat samt att beskriva förändringstrenderna och riktlinjerna inom verksamhetsmiljön nationellt och internationellt. Utgående från dessa var syftet att lägga fram ett förslag för arbetsgruppen.</p> <p>På uppdrag av den förberedande gruppen vände sig utredarna i årsskiftet 2013–2014 till föräldrar och barn i dagvård för att kartlägga deras åsikter. Föreliggande rapport fokuserar på resultaten, som används i beredningen av lagstiftningen inom småbarnspedagogiken och på ett mer omfattande plan som viktig bakgrundsinformation när småbarnspedagogiken utvecklas.</p> <p>Professor Kirsti Karila på Tammerfors universitet och professor Maarit Alasuutari på Jyväskylä universitet ansvarar för planeringen, verkställandet och rapporteringen av hur man beaktade barnens åsikter. ”<i>Dagvården och småbarnspedagogiken betraktade ur barnens perspektiv</i>” är en rapport som beskriver hur barnen i egenskap av en central aktörsgrupp inom dagvården som institution gestaltar vardagens praxis och sin verksamhetsmiljö inom familjedagvården, på daghemmen och inom förskoleundervisningen. Utgångspunkten var 48 intervjuer med barn och diskussioner som man förde utgående från fotografier som barnen hade tagit. Lärarna och vårdarna genomförde intervjuerna och diskussionerna med barnen, som var 2–6 år gamla.</p> <p>Resultaten stärker uppfattningen av att det är viktigt att barnen får uttrycka sin åsikt i angelägenheter som berör dem. Barnen har viktiga, erfarenhetsbaserade åsikter om dagvården. Åsikterna kan utnyttjas i utvecklandet av småbarnspedagogiken. Resultaten visar att barnen på ett självklart sätt förstår dagvårdens arbetskraftspolitiska uppgift. Kompisförhållanden, lek och aktiv verksamhet är element som betonas inom verksamhet som riktar sig till barn. Enligt barnen innebär en dagvårdsdag en dag med möjligheter för verksamhet av olika slag, alternativt begränsningar gällande aktiviteterna. Barnen lade fram klara krav vad gäller utvecklandet av deras verksamhets- och inlärningsmiljöer. Samma gäller de vuxna personer som engagerade sig för barnen på daghemmen. Barnen lade fram sina åsikter om att de vuxna ska sköta om dem samt skapa fungerande, varma och ömsesidiga relationer till barnen. De vuxna ska också vara kapabla att uppmärksamma barnens verksamhets- och utvecklingsbaserade behov samt att skapa sådana inlärningsmiljöer i vilka barnen kan överskrida gränserna för sitt kunnande. Materialet ger vid handen att barnen förväntar sig kunnande inom vården, växelverkan och pedagogiken.</p> <p>Undervisningsrådet Kirsi Alila på undervisnings- och kulturministeriet ansvarar för planeringen och verkställandet av hur föräldrarnas synpunkter ska beaktas. Ped. kand Mervi Eskelinen och Kirsi Alila har sammanställt rapporten ”<i>Påverka småbarnspedagogiken – föräldrar beaktas som en del av lagstiftningsprocessen</i>”. Syftet var att kartlägga åsikterna hos föräldrar och vårdnadshavare till barn i småbarnspedagogikåldern gällande tjänsterna inom småbarnspedagogiken och utvecklingsbehoven inom området. Alla kommuner erhöll information om enkäten till föräldrarna. Undervisnings- och kulturministeriets samarbetspartners och de sociala medierna bidrog för sin del till att sprida information om enkäten. Totalt 11 266 personer svarade på enkäten, vilket är den mest brett utplagda material som någonsin har samlats in på föräldrahåll i Finland.</p> <p>Resultaten visar att föräldrarna anser att småbarnspedagogiken är viktig service. Småbarnspedagogiken gör det möjligt för föräldrarna att förvärvsarbeta, för barnen att ha kompisrelationer och för barn att bli en del av verksamheten inom småbarnspedagogiken. Vidare stöds barnet i dess utveckling och inläring. Föräldrarna anser att servicens tillgänglighet är bra, öppethållningstiderna är tillräckligt flexibla, personalen professionell och verksamheten mångsidig till sitt innehåll. Klientavgifterna betraktas som rimliga. Respondenterna betonade vikten av partnerskap i uppfostran. Småbarnspedagogikpersonalen förhåller sig uppskattande till föräldrarna, som också upplever att de får respons för sina uppfattningar om hur barn ska uppfostras. Diskussioner om uppfostran förs kontinuerligt. Det finns rum att förbättra samarbetsformerna och informationsgången. Föräldrarna och barnen anser dock att de inte i tillräcklig omfattning är delaktiga i den verksamhet som småbarnspedagogiken omfattar. Föräldrarna oroar sig över stora barngrupper, begränsningar i personalstyrkan och dess omsättning. Vikariatarrangemangen och det sätt på vilket behovet av specialstöd fungerar är andra orosmoment. Lokaliternas ändamålsenlighet, de hälsomässiga aspekterna på lokaliteterna och deras säkerhet var ytterligare exempel på orosmoment.</p>			
Nyckelord: småbarnspedagogik, lagstiftning, att beakta barnens åsikter, att beakta föräldrarnas åsikter			
Seriens namn och nummer Undervisnings- och kulturministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2014:13		ISSN-L 1799-0327 1799-0335 (Online)	ISBN 978-952-263-267-8 (PDF)
Sidoantal 88	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution -		Förlag Undervisnings- och kulturministeriet	

Sisältö

Johdanto	6
Osa 1. Vaikuta varhaiskasvatukseen. Vanhempien kuuleminen varhaiskasvatuksen lainsäädäntöprosessissa	7
Osa 2. Päivähoito ja varhaiskasvatus lasten silmin. Raportti varhaiskasvatusta koskevaa lainsäädäntöä valmistelevan työryhmän tueksi	63

Johdanto

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti ajalle 7.12.2012–28.2.2014 laajapohjaisen työryhmän valmistelevaan päivähoitoa koskevien säädösten uudistamista. Uudistamistyöryhmän eräänä tehtävänä oli valmistelussaan erityisesti huomioida lasten ja lapsiperheiden mahdollisuudet saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Uudistamistyöryhmän tueksi asetettiin valmisteluryhmä, jonka tehtävänä oli koota ja analysoida tutkimus- ja arviointitietoa sekä kuvata kansallisen ja kansainvälisen toimintaympäristön muutos- ja kehityssuuntia sekä näiden pohjalta tehdä ehdotuksia työryhmälle. Valmisteluryhmän toimeksiantona laadittiin päivähoidossa olevien lasten ja vanhempien kuulemiset, joiden tuloksia raportti ”*Vaikuta varhaiskasvatukseen. Lasten ja vanhempien kuuleminen osana varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön valmistelua*” kuvaa. Lasten ja vanhempien kuulemisen tuloksia on tarkoitus hyödyntää niin lainvalmistelussa kuin myös laajemmin varhaiskasvatuksen kehittämisessä.

Raportissa on kaksiosaa, joista ensimmäisessä ”*Vaikuta varhaiskasvatukseen. Vanhempien kuuleminen osana lainsäädäntöprosessia*” esitetään vanhempainkyselyn tulokset. Kuulemisessa oli tavoitteena saada tietoa siitä, mitä varhaiskasvatusikäisten lasten vanhemmat ja huoltajat ajattelevat varhaiskasvatuspalveluista ja millaisia kehittämistarpeita varhaiskasvatuksessa heidän mielestään on. Tieto vanhempainkyselystä lähetettiin kaikkiin kuntiin. Lisäksi tieto kyselystä levisi laajasti opetus- ja kulttuuriministeriön yhteistyökumppaneiden avustuksella ja sosiaalisen median kautta. Kyselyyn vastasi kaikkiaan 11 266 henkilöä, mikä on suurin koskaan Suomessa kerätty aineisto vanhemmilta. Vanhempien kuulemisen suunnittelusta ja toteuttamisesta on vastannut opetusneuvos Kirsi Alila opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Raportin ovat tuottaneet kasvatustieteen kandidaatti Mervi Eskelinen ja Kirsi Alila.

Raportin toinen osa ”*Päivähoito ja varhaiskasvatus lasten silmin*” kuvaa, miten lapset päivähoitoinstituution keskeisenä toimijaryhmänä jäsentävät arjen käytäntöjä ja toimintaympäristöään perhepäivähoidossa, päiväkodeissa ja esiopetuksessa. Tutkimuksen aineistona oli 48 lapsen haastattelut ja lasten ottamien valokuvien pohjalta käydyt keskustelut. Haastattelut ja keskustelut suoritettiin lasten opettajien ja hoitajien toimesta. Lapset olivat iältään 2–6-vuotiaita. Lasten kuulemisen suunnittelusta, toteuttamisesta ja raportoinnista ovat vastanneet professori Kirsti Karila Tampereen yliopistosta ja professori Maarit Ala-suutari Jyväskylän yliopistosta.

Vaikuta varhaiskasvatukseen

Vanhempien kuuleminen varhaiskasvatuksen lainsäädäntöprosessissa

Kirsi Alila ja Mervi Eskelinen

Sisältö

	Yhteenveto	9
	Selvityksen tavoite, tarkoitus ja toteuttaminen	11
	Selvityksen aineisto ja aineiston analyysi	12
	Aineiston hankkiminen	12
	Strukturoitujen kysymysten analyysi	12
	Avointen kysymysten analyysi	13
	Tulokset	14
	Taustatiedot	14
I	Varhaiskasvatuspalvelun tärkeys ja toteutuminen	17
	Varhaiskasvatuksen tärkeys ja merkitys	17
	Varhaiskasvatuksen järjestäminen	20
II	Varhaiskasvatuksen toiminta ja toimintaympäristö	27
	Varhaiskasvatustoiminta ja -ympäristö	27
	Osallisuus, yhteistyö ja kasvatuskumppanuus	35
III	Varhaiskasvatuksen toimivuus ja palvelujen kehittäminen: avoimet kysymykset	41
	Varhaiskasvatuksen vahvuudet vanhempien näkökulmasta	41
	Varhaiskasvatuksen kehittämiskohteet vanhempien näkökulmasta	42
	Pohdinta	44
	Liitteet	
	Liite 1. Kyselylomake: Vanhempien kuuleminen varhaiskasvatuksen lainsäädäntöprosessissa	46
	Liite 2. Enkät: Hörande av föräldrar inom ramen för reformen av lagstiftningen om småbarnspedagogik	54

Yhteenveto

Tässä raportissa kuvataan vanhempien näkemyksiä varhaiskasvatuspalvelujen merkityksestä ja toimivuudesta sekä vanhempien ja kasvatushenkilöstön yhteistyöstä pohjautuen Opetus- ja kulttuuriministeriön uuden varhaiskasvatuslain valmisteluun liittyvään kyselyyn varhaiskasvatusikäisten lasten vanhemmille.

Aineisto kerättiin vuodenvaihteessa 2013–2014 suomen- ja ruotsinkielisillä internet-kyselyillä. Kyselylomakkeen suunnittelussa hyödynnettiin Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen Vaikuta vanhempi – vanhemmat varhaiskasvatuksen laadun arvioijana -selvityksen (2008) kyselylomaketta. Vanhemmilta kysyttiin strukturoiduin kysymyksiin näkemyksiä varhaiskasvatuspalvelujen merkityksestä ja järjestämisestä, varhaiskasvatuspalveluista ja -ympäristöistä sekä vanhempien osallisuudesta, yhteistyöstä ja kasvatuskumppanuudesta varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa. Varhaiskasvatuspalvelujen vahvuuksista ja kehittämiskohteista vanhemmilta kysyttiin avoimilla kysymyksillä. Vastauksia saatiin runsaasti. Strukturoiduista kysymyksistä on analysoitu kaikki, avoimista analyysi ja raportointi koskee vähän yli 20 % aineistosta.

Vastaajia oli kaiken kaikkiaan 11 266, joista suomenkielisen lomakkeen kautta vastasi 10 815 ja ruotsinkielisen 451. Vastauksia saatiin joka puolelta Suomea. Vastaajista kaksi kolmasosaa sijoittui ikäryhmään 30–39-vuotiaat. Vastaajista 85 % oli äitejä, 9 % isiä, 4 % vanhemmat yhdessä, muita huoltajia 0,5 % ja muita vastaajia 1%. Muut kuin varhaiskasvatusikäisen lapsen vanhemmat ja huoltajat rajattiin analyysin ulkopuolelle. Vastaajista 64 % oli korkeakoulutus, 34 % keskiasteen koulutus ja 2 % perusasteen koulutus. Vastaajien lapsista 85 % oli kunnallisissa päiväkodeissa (73 %) tai perhe- tai ryhmäperhepäivähoidossa (15 %). Lapsista 69 % osallistuu varhaiskasvatukseen päivittäin ja päiväsaikaan (98 %). Puolet lapsista viettää varhaiskasvatuspalvelussa 8–10 tuntia päivässä, kolmannes 5–7 tuntia.

Tulosten mukaan vanhemmat pitävät varhaiskasvatusta tärkeänä palveluna. Varhaiskasvatus mahdollistaa vanhempien työssäkäynnin, lasten kaverisuhteet, lapsen pääsyn varhaiskasvatustoimintaan sekä lapsen saamaa tukea kasvuunsa, kehitykseensä ja oppimiseensa. Varhaiskasvatuspalvelujen saatavuus on vanhempien mielestä hyvä, aukioloajat ovat riittävän joustavat, henkilökunta ammattitaitoista ja toiminnan sisällöt monipuolisia. Asiakasmaksuja pidetään kohtuullisina, mutta niihin toivotaan enemmän mahdollisuuksia porrastamiseen sekä tuloarajoihin muutoksia niin, ettei suhteellisen pienilläkin tuloilla joudu maksamaan korkeinta maksua.

Kasvatuskumppanuutta vastaajat pitävät tärkeänä. Vanhemmat kokevat kasvatushenkilöstön suhtautuvan heihin arvostavasti ja vanhempien kasvatusnäkemyksen tulevan kuuluisi. Kasvatuskeskusteluja käydään säännöllisesti. Yhteistyön muotoja ei pidetä kovin

monipuolisina ja muun muassa tiedonkulkuun vanhemmat ovat tyytymättömiä. Vanhempien tai lasten osallisuuden ei nähdä toteutuvan varhaiskasvatustoiminnan suunnittelussa, kehittämisessä eikä toteuttamisessa.

Huolissaan vanhemmat ovat suurista lapsiryhmistä, joissa sekä lapsen yksilöllinen huomiointi että pysyvät ihmissuhteet vaarantuvat ja psyykkinen kuormitus kasvaa. Henkilökuntaa pitäisi vastaajien mukaan olla enemmän, sen pitäisi olla pysyvämpää ja sijaisjärjestelyjä tulisi kehittää. Vanhemmat eivät myöskään ole täysin tyytyväisiä lapsen tarvitseman erityisen tuen toteutumiseen. Varhaiskasvatusympäristöjen tilojen asianmukaisuus, kunto ja remonttitarpeet nousevat esiin huolenaiheena.

Selvityksen tavoite, tarkoitus ja toteuttaminen

Osana uuden varhaiskasvatusta koskevan lain valmistelua opetus- ja kulttuuriministeriö on selvittänyt vuodenvaihteessa 2013–2014, mitä varhaiskasvatusikäisten lasten vanhemmat ja huoltajat ajattelevat varhaiskasvatuspalveluista ja millaisia kehittämistarpeita varhaiskasvatuksessa heidän mielestään on. Kyselyn tuloksia tullaan käyttämään säädösvalmistelussa ja myös muun varhaiskasvatuksen kehittämisen tärkeänä taustatietona.

Opetus- ja kulttuuriministeriö lähetti kyselystä sähköpostitiedotteen kuntiin varhaiskasvatuksesta vastaaville virkamiehille ja heidän kauttaan tiedon toivottiin tavoittavan varhaiskasvatuksen henkilöstön ja palvelua käyttävät vanhemmat. Kyselystä tiedotettiin myös sosiaalialan osaamiskeskusten varhaiskasvatusverkoston (VOSKE) avulla sekä yhteistyötahojen kautta sosiaalisessa mediassa. Suomen vanhempainliitto, Mannerheimin lastensuojeluliitto, Lastensuojelun keskusliitto, Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos sekä lapsiasiavaltuutettu tiedottivat kyselystä omilla netti- ja Facebook-sivuillaan opetus- ja kulttuuriministeriön pyynnöstä. Myös päivähoitolakia uudistavan työryhmän jäsentahot olivat aktiivisia kyselytiedon levittäjiä.

Selvityksen aineisto ja aineiston analyysi

Aineiston hankkiminen

Selvityksen aineisto kerättiin kyselylomakkeella, joka koostui taustatietokysymyksistä, varhaiskasvatuspalvelujen käyttöön liittyvistä peruskysymyksistä sekä kuudesta sisältökysymyksestä, jotka oli jaettu kolmeen pääteemaan: *I Varhaiskasvatuspalvelun tärkeys ja toteutuminen*, *II Varhaiskasvatuksen toiminta ja toimintaympäristö* sekä *III Varhaiskasvatuksen toimivuus ja palvelujen kehittäminen*.

Teemojen I ja II kysymykset sisälsivät kukin 7–16 väittämää, joihin vastaajaa pyydettiin kertomaan mielipiteensä viisiportaisella asteikolla 0–4 (0=ei osaa sanoa, 1=täysin eri mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 3=jokseenkin samaa mieltä, 4=täysin samaa mieltä). Teemaa III selvitettiin kahdella avoimella kysymyksellä, joihin vastaaja on voinut muotoilla vapaasti oman näkemyksensä varhaiskasvatuksen vahvuuksista ja kehittämiskohteista.

Kyselylomake on laadittu opetus- ja kulttuuriministeriössä. Suunnittelussa käytettiin apuna Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksessa toteutetun Vaikuta vanhempi – vanhemmat varhaiskasvatuksen laadun arvioijana -selvityksen (2008) kyselylomaketta. Kyselylomakkeen suunnitteluun osallistuivat myös sen eri vaiheissa professorit Kirsti Karila (Tampereen yliopisto) ja Maarit Alasuutari (Jyväskylän yliopisto), Vanhempainliitto (Tuomas Kurttila ja Merja Korhonen) ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (Marjatta Kekkonen ja Päivi Lindberg). Vaikuta varhaiskasvatukseen -kyselyn aineisto on kerätty opetus- ja kulttuuriministeriön sivuilla olleella sähköisellä Webropol-kyselylomakkeella, joka avattiin 12.12.2013. Viimeinen vastauspäivä oli 19.1.2014. Vastausaikaa oli noin viisi viikkoa. Kyselyyn oli mahdollista vastata suomeksi tai ruotsiksi.

Vastauksia saatiin määräaikaan mennessä 11 266 kappaletta, joista suomenkielisen lomakkeen kautta vastasi 10 815 henkilöä (96 %) ja ruotsinkielisen lomakkeen kautta 451 henkilöä (4 %). Vastaajista varhaiskasvatuskäisen lapsen vanhempia tai muita huoltajia oli yhteensä 11 158 (99 %). Vanhempien kyselyn aineisto on ilmeisesti suurin koskaan Suomessa kerätty varhaiskasvatuksen vanhempien mielipiteitä kartoittava selvitys.

Strukturoitujen kysymysten analyysi

Tulokset on raportissa esitelty taulukoin ja pylväskuvioin. Strukturoiduista kysymyksistä raporttiin on otettu eri vastausvaihtoehtojen suorat jakaumat. Näiden lisäksi kaikkien kysymysten kohdalla on tarkasteltu vastauksia suhteessa vastaajien koulutustaustaan ja varhaiskasvatusmuotoon, jonka asiakkaita vastaajat ovat. Vastauksia ei ole testattu tilastollisesti, joten ryhmien vastauskeskiarvojen väliset erot eivät välttämättä ole tilastollisesti

merkitseviä. Muuttujia on tarvittaessa luokiteltu uudelleen. Tuloksia peilataan ”Vaikuta vanhempi” -kyselyn tuloksiin soveltuvin osin.

Raportissa vastausten jakautuminen esitetään sekä suorina prosentteina (vastaustaulukot) sekä keskiarvojen jakaumina (keskiarvokuviot). Keskiarvolla pystytään osoittamaan vastausten jakautuminen ’ei osaa sanoa’ – ’eri mieltä’ – ’samaa mieltä’ -asteikolla yhdellä tunnusluvulla. Mitä matalampi keskiarvo on, sitä enemmän vastauksessa valittu ’eri mieltä’ ja/tai ’ei osaa sanoa’ -vaihtoehtoa. Jos keskiarvo on yli 3,5, vastaajat ovat valinneet eniten ’samaa mieltä’ -vastausvaihtoehtoja. Korkea keskiarvo ilmaisee vastaajan tyytyväisyyttä kysymyksessä esitetyn asian toteutumiseen.

Avointen kysymysten analyysi

Strukturoitujen kysymysten lisäksi vastaajilta haluttiin tietoa varhaiskasvatuksen vahvuuksista ja kehittämiskohteista kahdella avoimella kysymyksellä:

- Mainitse ainakin kolme tärkeintä asiaa, joihin olet tyytyväinen tai jotka toimivat mielestäsi hyvin oman lapsesi varhaiskasvatuksessa
- Mainitse ainakin kolme tärkeintä asiaa, joihin olet tyytymätön tai joita tulisi mielestäsi kehittää, parantaa tai uudistaa oman lapsesi varhaiskasvatuksessa.

Avoimiin kysymyksiin saatiin runsaasti vastauksia. Avointen kysymysten aineisto luokiteltiin aineistolähtöisesti. Ensin vastaukset luokiteltiin yksityiskohtaisesti ja myöhemmin näitä luokkia yhdistettiin. Lopulta luokat sijoitettiin kahdeksaan pääluokkaan (ks. tarkemmin raportin taulukot 6 ja 7). Raportoinnin helpottamiseksi avointen kysymysten aineisto kvantifioitiin eli mainintojen määrät laskettiin. Mainintojen määrien lisäksi on kerrottu, kuinka monta prosenttia vastaajista oli kyseisen asian maininnut. Vastaajamäärien prosentuaalinen esittely auttaa hahmottamaan käsitellyssä aineistossa esiintyviä ilmiötä. Aineiston luotettavuuden varmistamiseksi raportissa on runsaasti aineistokatkelmia eli vanhempien autenttisia kommentteja.

Avointen kysymysten vastauksista on tähän raporttiin analysoitu vasta osa. Vanhempien tyytyväisyyttä koskevan avoimen kysymyksen vastauksista mukana analyysissa on 2 349 vastausta (21 %). Vanhempien vastauksia varhaiskasvatuspalvelujen kehittamisestä ja uudistamisesta mukana on 2 678 (24 %) vastausta.

Tulokset

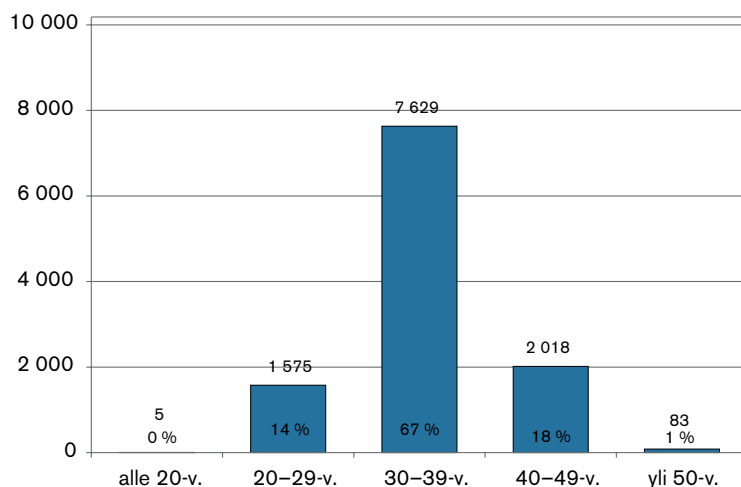
Taustatiedot

Kyselyn vastaajat

Kyselyyn vastasi 11 158 vanhempaa ja huoltajaa sekä myös pieni joukko (noin 1 %) muun muassa varhaiskasvatuksen ammattilaisia ja varhaiskasvatusikäisten lasten isovanhempia. Heidän vastauksiaan ei ole otettu huomioon tulosten analyysissä. Vastaajien suuri määrä kertoo siitä, että varhaiskasvatusta pidetään tärkeänä palveluna pienten lasten perheissä ja siihen vaikuttamista merkityksellisenä. Verrattuna vuonna 2008 tehtyyn Vaikuta vanhempi -selvitykseen vastasi 3 564 huoltajaa. Suurta vastaajamäärää selittää osaltaan sosiaalisen median hyödyntäminen kyselyn markkinoinnissa.

Vastaajista 85 % oli äitejä, isä 9 %, vanhempia yhdessä 4 %, muita huoltajia 0,5 % ja muita vastaajia 1 %. Vanhemmista suomenkielisiä oli 96 % (10 710) ja ruotsinkielisiä 4 % (448).

Kuviossa 1 on esitelty vastaajien ikäjakauma. Suurin osa vastaajista (67 %) kuului ikäryhmään 30–39-vuotta. Seuraavaksi eniten vastaajia sijoittui ikäryhmiin 40–49-vuotta (18 %) ja 20–29-vuotta (14 %). Verrattuna Vaikuta vanhempi -selvitykseen (2008) 30–49-vuotiaiden vastaajien osuus oli lisääntynyt. Alle 20- ja yli 50-vuotiaita vastaajia oli erittäin vähän, kuten Vaikuta vanhempi -selvityksessäkin.

Kuvio 1. Vastaajien ikäjakauma.

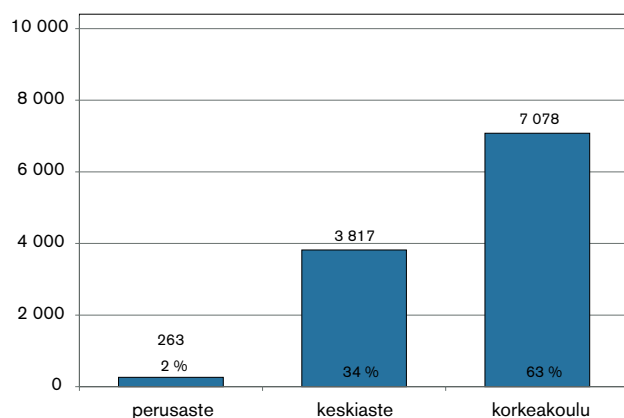
Vastauksia saatiin joka puolelta Suomea Ahvenanmaata lukuun ottamatta (taulukko 1). Vastaajia tuli eniten Uudeltamaalta, Pirkanmaalta, Varsinais-Suomesta, Pohjois-Pohjan-

maalta ja Keski-Suomesta. Vähiten vastaajia oli Keski-Pohjanmaalta, Kainuusta, Pohjanmaalta, Etelä-Savosta ja Etelä-Karjalasta. Suomenkieliset vastaajat jakautuivat maakunnittain lähes samoin kuin vastaajat kaikkiaan. Ruotsinkieliset vastaajat keskittyivät Uudellemaalle, Pohjanmaalle sekä Varsinais-Suomeen.

Taulukko 1. Vastaajien jakautuminen maakunnittain.

Maakunta	Suomenkieliset		Ruotsinkieliset		Yhteensä	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%
Uusimaa	3 407	32 %	265	59 %	3 672	33 %
Pirkanmaa	1 221	11 %	2	0 %	1 223	11 %
Varsinais-Suomi	924	9 %	42	9 %	966	9 %
Pohjois-Pohjanmaa	821	8 %	0	0 %	821	7 %
Keski-Suomi	793	7 %	0	0 %	793	7 %
Satakunta	485	4 %	0	0 %	485	4 %
Kanta-Häme	438	4 %	0	0 %	438	4 %
Etelä-Pohjanmaa	362	3 %	1	0 %	363	3 %
Pohjois-Karjala	343	3 %	0	0 %	343	3 %
Pohjois-Savo	333	3 %	0	0 %	333	3 %
Päijät-Häme	301	3 %	1	0 %	302	3 %
Lappi	265	2 %	1	0 %	266	2 %
Kymenlaakso	256	2 %	0	0 %	256	2 %
Etelä-Karjala	240	2 %	0	0 %	240	2 %
Etelä-Savo	231	2 %	0	0 %	231	2 %
Pohjanmaa	110	1 %	132	29 %	242	2 %
Kainuu	150	1 %	0	0 %	150	1 %
Keski-Pohjanmaa	100	1 %	4	1 %	104	1 %
Ahvenanmaa	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Yhteensä	10 780	100 %	448	100 %	11 228	100 %

Koulutustaustaltaan (kuviot 2) vastaajat jakautuivat niin, että perusasteen koulutuksen saaneita vastaajia oli 2,4 %, keskiasteen koulutuksen saaneita 34,2 % ja korkea-asteen koulutuksen saaneita 63,4 %. Kieliryhmittäin tarkasteltuna suomenkielisten vastaajien jakauma vastaa koko aineiston koulutustaustajakaumaa. Ruotsinkielisten vastaajien jakauma sen sijaan poikkeaa tästä. Heistä 78,3 % oli korkeakoulutettuja, 20,5 % keskiasteen koulutuksen saaneita ja 1,1 % perusasteen koulutuksen saaneita.

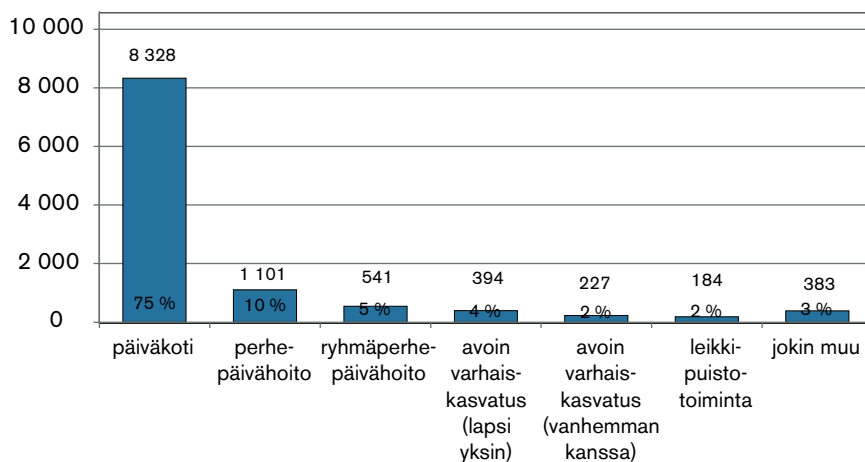

Kuvio 2. Kaikkien vastaajien koulutustausta.

Kuten Vaikuta vanhempi -selvityksessä, tässäkin tutkimuksessa vastaajat ovat selvästi korkeammin koulutettuja kuin suomalaiset keskimäärin ja korkeakoulutettujen osuus vastaajista oli entisestään noussut. Suomenkielisistä vastaajista korkeakoulutus oli 63 % ja ruotsinkielisistä vastaajista 78 %. Taustatietona voi todeta, että vuonna 2012¹ suomalaisista 31,5 % oli perusasteen tutkinto, 39,9 % oli keskiasteen tutkinto ja 28,7 % oli korkea-asteen tutkinto. Ruotsinkielisellä² väestöllä 31,8 % oli perusasteen tutkinto, 35,1 % keskiasteen tutkinto ja 33 % korkea-asteen tutkinto.

Varhaiskasvatuspalvelujen käyttö

Vastaajien lapset ovat tavallisimmin kunnallisessa (85 %) päiväkotitai perhepäivä-/ryhmäperhepäivähoidossa (15 %) (kuviot 3). Verrattuna Vaikuta vanhempi -selvitykseen, päiväkotilasten vanhempia oli vastaajissa vähän enemmän kuin edellisellä kerralla. Perhepäivähoidon asiakkaita oli selvästi vähemmän, mikä selittyy sillä, että perhepäivähoidon osuus varhaiskasvatuspalveluista on vähentynyt viime vuosina ja päiväkotihoidon määrä puolestaan kasvanut³. Lapsi osallistuu varhaiskasvatukseen yleisimmin päivittäin (69 %) päiväsaikaan kello 8–18 (98 %) välillä. Puolet lapsista (52 %) osallistuu varhaiskasvatukseen 8–10 tuntia päivässä ja kolmannes (34 %) 5–7 tuntia päivässä.

Kuvio 3. Vastaajat lapsen varhaiskasvatusmuodon mukaan.

¹ Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestön koulutusrakenne [verkkajulkaisu].

ISSN=1799-4586. 2012, Liitetaulukko 1. 15 vuotta täyttänyt väestö koulutusasteen ja sukupuolen mukaan 2012. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 22.2.2014].

Saantitapa: http://tilastokeskus.fi/til/vkour/2012/vkour_2012_2013-12-04_tau_001_fi.html

² Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestön koulutusrakenne [verkkajulkaisu].

ISSN=1799-4586. 2012, Liitetaulukko 2. Ruotsinkielinen 15 vuotta täyttänyt väestö koulutusasteen ja sukupuolen mukaan 2012. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 22.2.2014].

Saantitapa: http://tilastokeskus.fi/til/vkour/2012/vkour_2012_2013-12-04_tau_002_fi.html

³ Säkkinen, S. & Kuoppala, T. Lasten päivähoito 2012. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201312197687>

I Varhaiskasvatuspalvelun tärkeys ja toteutuminen

Varhaiskasvatuksen tärkeys ja merkitys

Yhteenveto

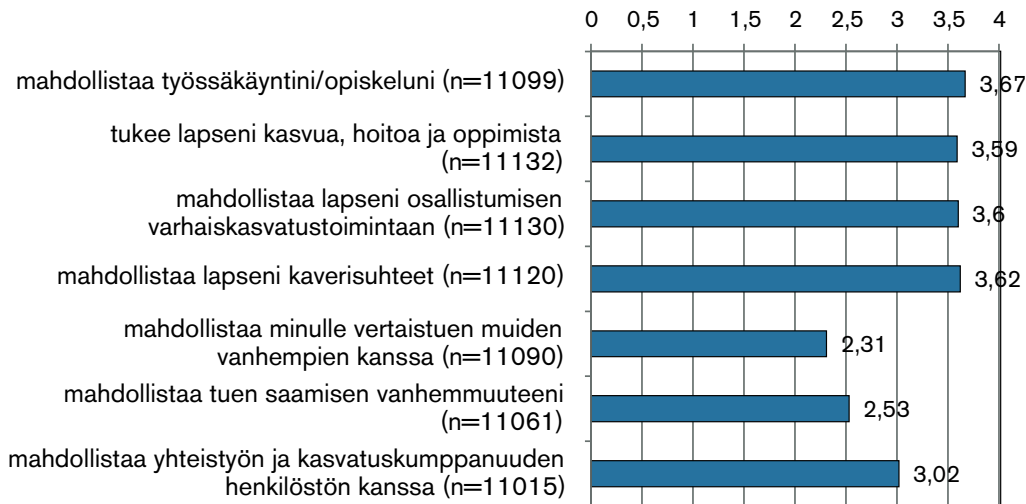
Vanhemmat pitävät varhaiskasvatusta erittäin tärkeänä palveluna monesta syystä (taulukko 2). Vastaajista 96 % koki, että varhaiskasvatus tukee lapsen kasvua ja oppimista. Lapsen mahdollisuutta osallistua varhaiskasvatustoimintaan (96 %) ja lasten kaverisuhteita (96 %) pidettiin niin ikään tärkeinä. Vastaajista 93 % oli sitä mieltä, että varhaiskasvatus on tärkeää, koska se mahdollistaa heidän työssäkäyntinsä. Yhteistyötä ja kasvatuskumppanuutta varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa lapsen kasvatuskysymyksissä pidettiin myös (80 %) tärkeänä. Vähemmän tärkeää vanhemmille oli vertaistoiminta muiden vanhempien kanssa (44 %) sekä tuen saaminen omaan vanhemmuuteen (58 %).

Taulukko 2. Varhaiskasvatuksen tärkeys ja merkitys.

Varhaiskasvatus on tärkeää, koska se...	Täysin samaa mieltä (4)	Jokseenkin samaa mieltä (3)	Jokseenkin eri mieltä (2)	Täysin eri mieltä (1)	Ei osaa sanoa (0)
mahdollistaa työssäkäyntini/opiskeluni (n=11099)	81 %	12 %	2 %	3 %	2 %
tukee lapseni kasvua, hoitoa ja oppimista (n=11132)	65 %	31 %	3 %	1 %	1 %
mahdollistaa lapseni osallistumisen varhaiskasvatustoimintaan (leikki, liikkuminen, tutkiminen ja taiteellinen ilmaisu) (n=11130)	67 %	29 %	3 %	1 %	1 %
mahdollistaa lapseni kaverisuhteet (toimimisen muiden lasten kanssa) (n=11120)	68 %	28 %	3 %	1 %	1 %
mahdollistaa minulle kontaktit ja vertaistuen muiden vanhempien kanssa (n=11090)	9 %	35 %	38 %	15 %	3 %
mahdollistaa tuen saamisen vanhemmuuteeni (n=11061)	12 %	44 %	30 %	10 %	3 %
mahdollistaa yhteistyön ja kasvatuskumppanuuden vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön kesken lapsen kasvatuskysymyksissä (n=11015)	31 %	49 %	14 %	4 %	2 %

Kysymysten vastauskeskiarvojen perusteella (kuvio 4) kaikkein tärkeimpänä vanhemmat pitävät varhaiskasvatusta siksi, että se mahdollistaa heidän työssäkäyntinsä. Lähes yhtä tärkeänä pidetään lasten kaverisuhteiden mahdollistumista, lapsen osallistumista varhais-

kasvatustoimintaan sekä lapsen kasvun, hoidon ja oppimisen tukemista. Kasvatuskumppanuus henkilöstön kanssa nähdään melko tärkeäksi. Vertaistuki sekä henkilökunnan tarjoama tuki saavat sen sijaan selvästi matalammat keskiarvot.

Kuvio 4. Varhaiskasvatuksen tärkeys ja merkitys. Vastauskeskiarvot kysymyksittäin (1=täysin eri mieltä, 4=täysin samaa mieltä).

Varhaiskasvatuksen tärkeyden ja merkityksen tarkastelu kysymysosioittain suhteessa taustamuuttujiin

Tarkasteltaessa vastauksia koulutustaustaryhmittäin voidaan havaita, että korkea- ja keskiasteen koulutuksen (ka 3,7) saaneet pitävät varhaiskasvatusta tärkeänä sen vuoksi, että se mahdollistaa vanhempien työssäkäynnin tai opiskelun. Varsinkin ne varhaiskasvatuspalvelujen asiakkaat, joiden lapsi on joko päiväkodissa, perhepäivä- tai ryhmäperhepäivähoi-dossa, pitävät varhaiskasvatusta tärkeänä siksi, että se mahdollistaa heidän työssäkäyntinsä tai opiskelunsa. Tämä on vähemmän tärkeää niiden vastaajien mielestä, joiden lapsi osal-listuu avoimen varhaiskasvatuksen tarjoamiin palveluihin.

Lapseni saa monipuolista virikkeellistä toimintaa, hyvää hoivaa ja huolenpitoa, silloin kun itse olen työssä ja koen että lapseni on turvassa sillä aikaa. Lisäksi koen että varhaiskasvattajat tukevat minua lapseni kasvatuksessa.

Palvelu on tarjolla, mahdollistaa työssä käynnin. Toiminta on organisoitua ja johdettua.

Lapseni tykkäävät lähteä hoitoon, pystyn opiskelemaan ja mies käymään töissä. Lasten sosiaaliset taidot kehittyvät samanikäisten seurassa.

Vastaajat pitävät varhaiskasvatusta tärkeänä (ka 3,6), koska se tukee lapsen kasvua, hoitoa ja oppimista. Vastauskeskiarvoissa ei ollut juurikaan eroa eri koulutustaustoista olevien vastaajien tai eri varhaiskasvatuspalvelujen asiakkaiden välillä.

Lapset huomioidaan yksilönä, tuetaan kasvua, aikaa myös tarvittaessa sylille.

Kodinomainen tunnelma, erilaisten asioiden oppiminen, monipuolinen aktiviteettien/virikkeiden tarjonta.

Uusien asioiden oppiminen, mukavat hoitopäivät, Turvallisuus, monipuolista tekemistä hoitoviikon aikana.

Oppiminen leikin kautta, tunteiden käsittely eri tilanteissa, luova ympäristö.

Varhaiskasvatusta pidetään merkittävänä myös siksi, että se mahdollistaa lapsen osallistumisen varhaiskasvatustoimintaan (ka 3,6). Vastauskeskiarvot eivät vaihtelee koulutustaustan mukaan. Jonkin verran vastauksiin näyttää vaikuttavan se, minkä varhaiskasvatuspalvelun asiakkaasta on kyse. Korkeampia keskiarvoja annetaan niissä palveluissa, joissa lapsi on vain muutaman tunnin kerrallaan (avoin varhaiskasvatus sekä leikkipuistotoiminta).

Leikit ja leikkiminen ovat ensiarvoisen tärkeässä asemassa, niin kuin kuuluukin.

Joskus aikataulua jopa muutetaan, jos lapsilla mielenkiintoinen leikki menossa, jonka mielikuvitusmaailmassa elävät. Kannustetaan ja tuetaan leikkimään kaikkien kanssa.

Lapsilla on mahdollisuus tutkia, ihmetellä ja kokea asioita monipuolisesti sekä harjoitella vertaisten kanssa sosiaalisia taitoja.

Toiminnan monipuolisuus (päiväkodin liikuntapainotteisuus sopii vilkkaalle lapselleni, mutta liikunnan lisäksi on myös esim. satuja, loruleikkejä, musisointia ja askartelua).

Myös lasten kaverisuhteiden mahdollistumista pidetään tärkeänä (ka 3,62) kaikissa vastaajaryhmissä. Vastauskeskiarvot eivät mainittavammin vaihtelee riippuen vastaajan koulutustaustasta tai käytetystä varhaiskasvatuspalvelusta. Ruotsinkieliset (ka 3,8) vastaajat pitivät lapsen kaverisuhteita suomenkielisiä (ka 3,6) vastaajia tärkeämpinä.

Lapset ovat saaneet hyviä kaverisuhteita ja tässä lastentarhanopettajalla on ollut suuri rooli. Koen lasten kaverisuhteet hyvin tärkeiksi osaksi varhaiskasvatusta.

Lapsi lähtee mielellään päiväkotiin, hyvät ja pysyvät kaverisuhteet syntyvät päiväkodissa.

Lapselle opetetaan asioita, annetaan tehdä ja kokea asioita. Lapsen ryhmä tukee hyvin sosiaalistumista, opettaa upealla tavalla esim. ristiriitilanteiden hoitamista.

Kontaktit muihin vanhempiin ja vertaistuen saaminen eivät nouse kovin korkealle (ka 2,31) varhaiskasvatuksen tärkeyttä pohdittaessa. Vastaajien koulutustausta ei vaikuta vastauskeskiarvoihin. Eri varhaiskasvatuspalveluiden asiakkaista tätä pitää muita tärkeämpänä ne vastaajat, joiden lapsi osallistuu sellaiseen avoimen varhaiskasvatuksen palveluun, jossa vanhempi on lapsen mukana. Ruotsinkieliset vastaajat näkivät kontaktit muiden vanhempien kanssa (ka 2,6) hiukan tärkeämpänä kuin suomenkieliset vastaajat (ka 2,3).

[Varhaiskasvatuksessa tärkeää on] Suhteet muiden lasten vanhempiin.

Monipuolinen kerhotoiminta, kontaktit toisiin lapsiin ja kontaktit vertaisiin (toisiin vanhempiin).

Päiväkoti on lähellä kotia, jolloin alueen lapset ja perheet tulevat tutuiksi ja päiväkotimatka käy sujuvasti.

All stuff are very kind-hearted and professional, they are also try to connect all parents and parents are communicate with each other.

Perhepäivähoidossa meillä on ollut mahdollisuus tutustua lapsemme hoitokaveriini ja heidän vanhempiinsa, joka luo joka aamuksiin ja iltapäiväin hoitopaikan kohtaamisiin iloa ja lämpöä kaikkien lasten ja vanhempien välille.

Vanhenpailloissa on menty liiallisuuksien vanhempien välisten suhteiden luomisessa (⇒väkinäistä tutustuttamista toisiin vanhempiin)! Tavallinen vanhempainilta on mielestäni parempi, en koe tarvetta saada lapseni tarhakavereiden vanhemmista itselleni ystäviä, meidän perheellä on ihan oma ystäväpiiri ja tukiverkosto...

Myöskään tuen saamista vanhemmuuteen (ka 2,53) ei pidetä erityisen tärkeänä varhaiskasvatuksen funktiona. Perus- ja keskiasteen koulutuksen saaneet pitivät sitä hiukan tärkeämpänä kuin korkea-asteen koulutuksen saaneet. Eri varhaiskasvatuspalvelujen asiakkaista tuen saaminen vanhemmuuteen on vähän tärkeämpää leikkipuistotoiminnan ja avoimen varhaiskasvatuksen palveluiden asiakkaiden mielestä, eritoten niissä palveluissa, joissa aikuinen on lapsen mukana. Vastauskeskiarvot ovat kuitenkin matalat kaikissa ryhmissä. Ruotsinkieliset vastaajat pitivät tuen saamista vanhemmuuteensa (ka 2,7) suomenkielisiä vastaajia (ka 2,5) tärkeämpänä.

Avoin varhaiskasvatus leikkipuistossa ollut korvaamaton vanhemmuuden tuki ja paikka josta on löytänyt vertaiskontakteja vanhemmuuteen.

Päähoitaja lapsellamme on empaattinen, ymmärtää lasten maailmaa (myös niitä huonoja hetkiä), hän ymmärtää vanhemmuuden haasteet ja hän on tsemppari myös koteihin asti. Hän on kiinnostunut lapsestamme aidolla tavalla. Hoitopaikka on lähellä ja ryhmä on pieni. Lapsi viihtyy hoidossa mainiosti eikä pidä paikkaa edes hoitopaikkana.

Seurakunnan perhekerho tukee perhettä arjessa ja tuntuu että aikuisilla on aina aikaa ja he ovat aidosti läsnä. Lasta arvostetaan ja huomioidaan ja hänen toiveensa otetaan huomioon.

Kasvatuskumppanuuden mahdollistumista vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä lapsen kasvatuskysymyksissä (ka 3,02) pidetään tärkeämpänä kuin tuen saamista vanhemmuuteen varhaiskasvatuspalvelun henkilökunnalta tai muilta vanhemmilta. Koulutustausta ei vaikuta vastauskeskiarvoihin kuten ei myöskään käytetty varhaiskasvatuspalvelun muoto.

Hoitajat kuuntelevat minua vanhempana - koen että hoidamme lapsiani "yhteistyössä".

Yhtenäiset pelisäännöt kodin ja päiväkodin kanssa lapsilähtöisesti ja niistä keskusteleminen.

Henkilökunta on luotettavaa ja ammattitaitoista. Lapseni huomioidaan yksilönä.

Kasvatustavoitteet ovat samanlaiset kuin meillä vanhemmilla. Henkilökunta on joustavaa ja he huomioivat niin lasten kuin vanhempienkin toiveet.

Varhaiskasvatuksen järjestäminen

Yhteenveto

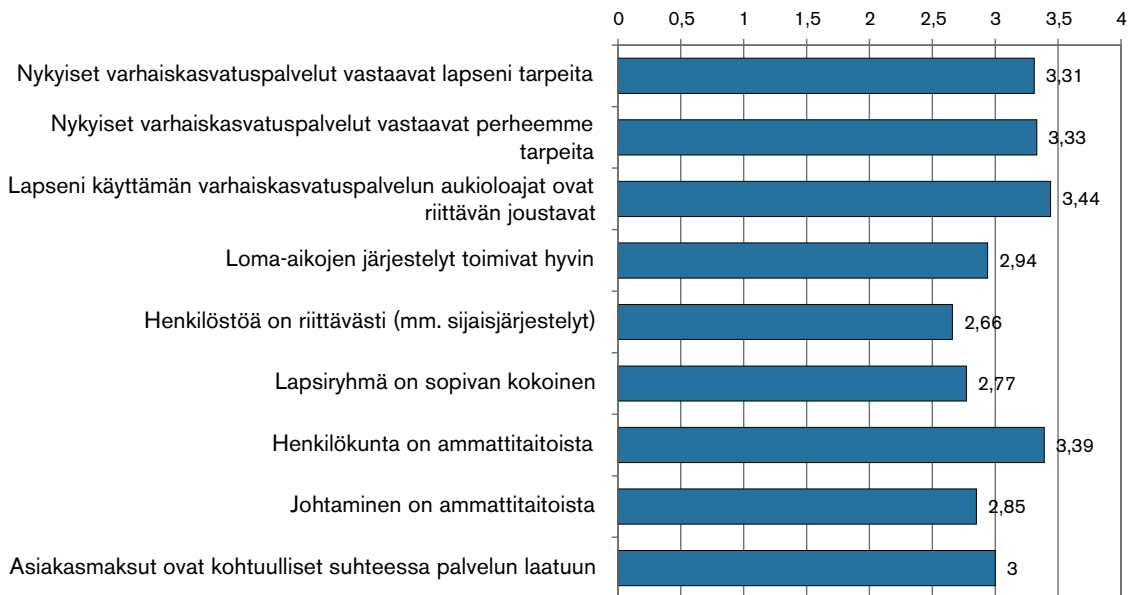
Vanhempien tyytyväisyys varhaiskasvatuksen järjestämiseen on esitetty taulukossa 3. Varhaiskasvatuksen henkilökuntaa pidetään vanhempien palautteen perusteella ammattitaitoisena (89 %). Varhaiskasvatuksen katsotaan vastaavan hyvin lapsen (89 %) ja perheen (85 %) tarpeisiin. Valtaosa vastaajista (86 %) on tyytyväisiä palvelun aukioloaikoihin. Asiakasmaksuja pitää kohtuullisina 75 % vastaajista, mutta viidennes vastaajista oli asiakasmaksuihin tyytymättömiä. Loma-aikojen järjestelyjä pitää riittävänä 72 % vastaajista, mutta jälleen viidennes vastaajista on eri mieltä. Johtamista pitää ammattitaitoisena 72 % vastaajista. Joka kymmenes vastaaja ei osaa sanoa, onko johtaminen ammattitaitoista vai ei. Tämä voi olla osoitus siitä, että johtaminen saattaa jäädä vanhemman näkökulmasta vieraammaksi ja etäiseksi havaita tai huomioida päivittäisessä toiminnassa. Tyytymättömmimpiä vastaajat ovat henkilöstön määrään ja sijaisjärjestelyihin (60 %) sekä lapsiryhmän suureen kokoon (62 %).

Taulukko 3. Varhaiskasvatuksen järjestäminen.

	Täysin samaa mieltä (4)	Jokseenkin samaa mieltä (3)	Jokseenkin eri mieltä (2)	Täysin eri mieltä (1)	Ei osaa sanoa (0)
Nykyiset varhaiskasvatuspalvelut vastaavat lapseni tarpeita (n=11137)	46 %	43 %	9 %	2 %	1 %
Nykyiset varhaiskasvatuspalvelut vastaavat perheemme tarpeita (mm. hoitopaikan saaminen, riittävyys, sijainti, varahoito) (n=11127)	54 %	31 %	10 %	4 %	1 %
Lapseni käyttämän varhaiskasvatuspalvelun aukioloajat ovat riittävän joustavat (n=11123)	64 %	22 %	9 %	3 %	2 %
Loma-aikojen järjestelyt toimivat hyvin (n=11111)	41 %	31 %	15 %	5 %	7 %
Henkilöstöä on riittävästi (mm. sijaisjärjestelyt) (n=11121)	28 %	32 %	22 %	13 %	5 %
Lapsiryhmä on sopivan kokoinen (n=11130)	33 %	29 %	21 %	15 %	2 %
Henkilökunta on ammattitaitoista (n=11124)	54 %	35 %	8 %	2 %	1 %
Johtaminen on ammattitaitoista (n=11099)	38 %	34 %	12 %	4 %	11 %
Asiakasmaksut ovat kohtuulliset suhteessa palvelun laatuun (n=11083)	36 %	39 %	16 %	6 %	3 %

Keskiarvojen tarkastelu osoittaa (kuvio 5), että vanhemmat ovat erittäin tyytyväisiä varhaiskasvatuspalvelujen joustaviin aukioloaikoihin, henkilökunnan ammattitaitoon, varhaiskasvatuspalvelujen saatavuuteen ja tarjoamaan sisältöön. Asiakasmaksujakin pidetään pääosin kohtuullisena. Avoimen palautteen perusteella tyytymättömyys asiakasmaksuissa kohdistuu ennen muuta siihen, etteivät ne porrastu käytön tai tulojen mukaan oikeudenmukaisesti. Melko matalillakin kuukausitulolla perhe joutuu maksamaan korkeinta päivähoitomaksua, mikä koetaan epäoikeudenmukaisena. Samoin vanhemmat toivoisivat, että maksut perustuisivat päivähoidon todelliseen käyttöön. Jos lapsi on päivittäin varhaiskasvatuspalveluissa esimerkiksi seitsemän tuntia, vanhemmat eivät hyväksy samansuuruista asiakasmaksua, kuin tilanteessa, jossa lapsi on päivittäin päivähoidossa 10 tuntia. Vanhemmat toivovat myös, että nopeasti muuttuvat elämäntilanteet (kuten lomautukset yms.) voitaisiin huomioida tarpeen ja maksun kannalta nykyistä nopeammin.

Vanhemmat ilmaisevat myös tyytymättömyyttään päivähoidon sijaisjärjestelyihin. Avoimen tekstipalautteen perusteella vanhemmat ovat erityisesti huolissaan lasten sosiaalisten suhteiden pysyvyydestä. Myös lapsiryhmän suuri koko huolestuttaa vanhempia, koska suuressa ryhmässä lasta ei pystytä huomioimaan yksilönä ja toisaalta suuressa ryhmässä meteli ja lukuisat sosiaaliset kontaktit kuormittavat sekä lasta ja että aikuisia. Henkilökunnan vähäinen määrä nähdään riskiksi lapsen yksilöllisyyden huomioimisen, mutta myös toiminnan laadun kannalta. Johtamisen ammattitaito sai myös matalan vastauskeskiarvon, tosin siihen vaikuttaa melko iso 'ei osaa sanoa' -vastausten määrä. Vastaus saattaa indikoida sitä, että johtaminen saattaa jäädä vanhempien näkökulmasta varhaiskasvatuksen perustoiminnassa melko näkymättömäksi, samoin kuin johtamisen eri tasot (päiväkodin johtaja, kunnan hallinto).

Kuvio 5. Varhaiskasvatuksen toteutuminen. Vastauskeskiarvot kysymyksittäin (1=täysin eri mieltä, 4=täysin samaa mieltä).

Varhaiskasvatuksen järjestäminen tarkasteltuna kysymysosioittain suhteessa taustamuuttujiin

Vastaajien mukaan heidän nykyisin käyttämänsä varhaiskasvatuspalvelut vastasivat hyvin lapsen tarpeita (ka 3,31). Vastauksissa ei ollut juurikaan eroja koulutustaustasta riippuen. Eri varhaiskasvatuspalvelujen näkökulmasta leikkikenttätöiminnassa mukana olevat vastaajat katsoivat palvelun vastaavan muita heikommin lapsen tarpeisiin. Varhaiskasvatuksen katsotaan vastaavan hyvin myös perheen tarpeisiin (ka 3,33). Vastauksissa ei ollut vastaajan koulutustaustasta riippuvia eroja. Varhaiskasvatuspalvelujen välillä puolestaan oli eroja: kaikkein tyytyväisimpiä olivat päiväkodin ja ryhmäperhepäivähoidon asiakkaat, tyytymättömiä avoimen varhaiskasvatuksen tai leikkikenttätöiminnän asiakkaat.

Jatkuva pula päivähoitopaikoista, miten lapsimäärä voi joka syksy olla yllätys?

Päiväkoti sopivan matkan päässä, perheelleni sopivat aukioloajat.

Sijainti on loistava – lähellä kotia. Samassa rakennuksessa sijaitsee lähikoulu, joka luultavimmin on lapseni tuleva ala-aste.

Päiväkotimme on suhteellisen pieni ja turvallinen yksikkö ja sijaitsee lähellä kotiamme.

Sijaintinsa vuoksi lasten päivähoitopäivät eivät pitkitty päivähoitomatkojen vuoksi ja tutustumme hyvin alueen muihin lapsiperheisiin.

Helpottaisi ajallisesti ja kilometreissä, jos hoitopaikan voisi valitaärkevimmän sijainnin kannalta täällä maaseudulla, eikä seuraamalla karttaan piirrettyä rajaviivaa. Esim. työmatkani on 7 km, mutta jos vien lapset hoitoon, sitä kertyy 17 km.

Saimme hoitopaikan äkilliseen tarpeeseen erittäin nopeasti.

Päivähoitopaikan saaminen oli melkoisen taistelun takana.

Kuntamme varahoitojärjestely ei toimi ollenkaan, hoitopaikan saaminen ajoissa ei toteudu, luottamus päivähoiton johtoon on mennyt täysin, hoitopaikkaa hakiessa joutuu itse kyselemään koko ajan onko paikkaa tulossa, asiasta ei ilmoiteta kuin ihan viime tingassa.

Varhaiskasvatuspalvelun aukioloaikoihin oltiin tyytyväisiä (ka 3,44). Vastauksissa ei ollut eroja eri koulutustaustojen välillä. Tyytyväisimpiä olivat ne vastaajat, joiden lapsi on joko päiväkodissa tai perhepäivähoidossa, tyytymättömmimpiä avoimen varhaiskasvatuksen asiakkaita.

Aukioloajat ovat riittävän joustavat ja hoitoa on saatavilla myös loma-aikoina, henkilökunta on ystävällistä ja osaavaa, uudet homeettomat tilat

Joustavat aukioloajat pitkien työmatkojen takia ovat hyvä asia.

Päiväkoti on joutanut hienosti kun on satunnaisesti tarvittu ennakkosopimuksesta poikkeavaa hoitoaika.

Päiväkodin aukioloajat voisivat joustaa enemmän: kaikki eivät ehdi hakea lastaan klo 16. Tämä johtuu varmasti osin siitä, että päiväkotia on pieni.

Vaikka loma-aikojen järjestelyihin oli ainakin melko tyytyväisiä 72 % vastaajista, sen saama vastauskeskiarvo jää melko matalaksi (ka 2,94). Korkea-asteen koulutuksen saaneet olivat kaikkein tyytymättömmimpiä. Päiväkodin, perhepäivä- ja ryhmäperhepäivähoidon lomajärjestelyihin oltiin tyytyväisimpiä (ka 3,0).

Aukioloajat ovat riittävän joustavat ja hoitoa on saatavilla myös loma-aikoina.

Loma-aikojen järjestelyt, nykyisessä pätkätöiden maailmassa kun vanhemmat eivät aina ole kesäisinkään lomalla.

Loma-aikojen hoito ongelmallista useille perheille, koska varahoitopaikat kaukana!

Varahoito on päiväkodissa; loma-aikoina kaikki lapset tungetaan yhteen päiväkotiin, jossa lapsi ei viihdy.

Perhepäivähoidon varahoitojärjestelmä on vaikea ja lapsi kärsii hoitopaikan jatkuvasta vaihtumisesta.

Kesäloma-ajan päivähoito. Tuntui pahalta jättää lapsi outoon paikkaan, eikä kukaan turvallinen aikuinen lohduttanut. Ensimmäinen aikuinen, joka esitteli itsensä oli päiväkodin johtaja, jonka tapasin ohi menneen kolmantena hoitopäivänä.

Kaikkein matalimman keskiarvon varhaiskasvatuksen järjestämisessä saa henkilöstön riittävyys ja sijaisjärjestelyt (ka 2,66). Keski- ja korkea-asteen koulutuksen saaneet vastaajat ovat tyytymättömämpiä henkilöstön määrään kuin perusasteen koulutuksen saaneet. Kokopäivähoitomuodoista henkilökunnan määrään ollaan tyytymättömmimpiä päiväkodissa. Avoimen varhaiskasvatuksen palvelujen asiakkaat antavat vielä matalampia keskiarvoja.

Henkilökunta tekee työtä sydämellä ja on sitoutunut liian vähäisillä resursseilla. Ylikuormitus on näkynyt viime aikoina pitkinä sairauspoissaoloina joita päiväkodissa on ollut useampia.

Olen todella tyytyväinen yksityisen päiväkodin toimintaan. Lasten ei tarvitse olla varahoidossa, sijaisjärjestelyt toimii aina ja sijaiset on tuttuja. Työntekijät kertovat ikävätkin sattumukset päivän aikana, mutta kertovat aina myös positiivista. Saamme todella ihanasti tukea lastemme kasvatukseen.

...riittävä aikuisten määrä kaikkina kellonaikoina...

Henkilökuntaa saisi olla enemmän. Lapsen yksilöllinen huomioiminen on lähes mahdotonta arjen keskellä jos yhtä varhaiskasvattajaa kohden on 7 lasta.

Henkilökunnalla kiire, (ei ole henkilökunnan vaan resurssoinnin vika), tästä johtuen ovat väsyneitä, eivät esimerkiksi ehdi aamulla vastaanottaa lasta useinkaan.

Henkilökunnan joutuminen sijaistamaan toisissa ryhmissä, jolloin oma ryhmä jää vajaahenkilökunnalle.

Hoitajat joutuvat tekemään käytännön asioita, joita laitosapulaiset tekivät ennen ja sillä aikaa lapset ovat huomiotta. Sylejä ei riitä kaikille tarvitseville ja lapsilla on kova tarve saada huomiota. Vanhempien on itse huuhdottava lapsen päiväkodissa säilytettävät kuravaatteet joka hoitopäivän päätteeksi päiväkodin lavuaarissa koska henkilökunta ei ehdi ja muuten niistä tulee likaa lattioille, joita henkilökunta ei ehdi pyyhkiä.

Jos henkilökunta on lomalla tai sairaana/lapsi sairaana, ei ole tullut sijaista!

Arviot lapsiryhmän koosta ovat niin ikään matalat (ka 2,77). Keski- ja korkea-asteen saaneet vastaajat ovat ryhmäkokoon tyytymättömmämpiä kuin perusasteen koulutuksen saaneet. Koko-päivähoitopalveluista päiväkotien (ka 2,6) asiakkaat ovat ryhmäkokoon selvästi tyytymättömmämpiä kuin perhepäivähoidon (ka 3,6) tai ryhmäperhepäivähoidon (ka 3,0) asiakkaat.

Perhepäivähoito yleisesti, saa toimia pienessä ryhmässä oikeasti kodissa, ei vain kodinomaisessa paikassa.

Pieni ryhmäkoko tärkein asia ja syy yksityisen valintaan. Ei leipääntyneitä yllirasittuneita hoitajia, meteliä. Päiväkotia on myös lähellä.

Aikuisten lämmin suhtautuminen lapseen kaiken kiireen ja paineen keskelläkin, mitä ylisuuri lapsiryhmä teettää. Ammattitaitoa on.

Pieni ryhmä, kodinomainen hoitoympäristö, kiireettömyys, vapaa leikki, säännöllinen päivärytmi, hoitajan lämpö ja ammattitaito

Rauhallisuus ja järjestys ryhmässä, ryhmän pieni koko (13), monipuolinen opetussuunnitelma (esikoulu), iloisuus, positiivisuus, yleinen myönteinen tunnelma.

Lapsi viihtyy hoidossa, oppii uutta ja kehittyy taidoissa sekä vuorovaikutussuhteissa. Vanhempien yhteistyö hoitohenkilökunnan kanssa on luontevaa ja hyvää. Vuoropäiväkodin ryhmäkoko on pieni.

Ryhmäkoko on aivan liian suuri!!!! 16 alle 3-vuotiaasta lasta samassa ryhmässä on liikaa sen ikäiselle, siinä kärsii niin varhaiskasvatus kun lapsen henkinen kasvu.

Henkilökunnan määrän riittämättömyys, ts. lasten liian suuri ryhmäkoko, aiheuttaa mm. hallitsematonta kaaosta ja turhaa meteliä.

Välillä tuntuu jopa syylliselle tuoda lapset hoitoon kun näkee kuinka tiukilla hoitajat ovat. Lapsia saattaa aamulla tulla yhtenä rysäyksenä useita ja samaan aikaan pitäisi hoitaa jo aikaisemmin tulneiden aamupalaa (1–2-vuotiaiden ryhmä). Ruokapöydässä voi itkeä useampi lapsi ja vielä useampi ei osaa edes syödä itse. Vähän anteeksipyydellen oma lapsi sinne sekaan ja ovi äkkiä kiinni, ettei kukaan karkaa eikä näe touhua sen enempää.

Ryhmässä on välillä samaan aikaan hoidossa 26 lasta, joka on mielestäni aivan liian paljon. Pieni lapsi on stressaantunut päivän päätteeksi, kun on joutunut "taistelemaan" huomiosta päiväkodissa. Noin suurelle määrälle ei varmastikaan löydy syliä ja yksilöllistä kohtelua joka päivä. Lapsiryhmän kokoon haluaisin muutoksen.

Henkilökunnan ammattitaitoon vastaajat ovat tyytyväisiä (ka 3,39). Riippumatta vastaajan koulutuksesta keskiarvot ovat korkeita. Kaikkein tyytyväisimpiä ovat perhepäivähoidon asiakkaat.

Henkilökunta on osaavaa, työstään innostunutta ja koulutettua, mikä saa aikaan sen, että toiminta on suunniteltua ja laadukasta varhaiskasvatusta.

Lapseni saa toistaiseksi olla päiväkodissa, jossa henkilökunta on motivoitunutta. Ilmapiiri on hyvä ja avoin. Vuorovaikutus toimii henkilökunnan ja vanhempien kesken.

Työntekijät ovat ammattitaitoisia. He pitävät huolta ja välittävät.

Henkilökunnan ammattitaito sisältäen kyvyn kohdata lapsi aidosti. Keskittyminen toiminnassa olennaisiin asioihin ja lapsien ikätason huomioiviin sisältöihin. Monipuolinen toiminta (ei tehdä siirtymätilanteista ongelmia ja kiireisiä vaan sovelletaan ja nähdään tilanteiden mahdollisuudet esim. oppimistilanteina).

Omassa päiväkodissamme on poikkeuksellisen pysyvää ja jaksavaista henkilökuntaa, joka monienkin työvuosien jälkeen kouluttautuvat innokkaasti ja kehittävät päiväkodin toimintaa.

Päiväkodin vahva pedagoginen tietoisuus, lastentarhanopettajat, päiväkodin yhteishenki, iloisuus.

Osa hoitajista huutaa lapsille.

Hoitajille tulisi hankkia esim. koulutuksilla keinoja huomata suoraa ja piilevää väkivaltaa ja keinoja ratkoa sellaisia tilanteita (eikä hyssytellä niitä maton alle).

Osa päivähoidon aikuisista istuu ja juttelee omia asioitaan, eikä edes tule lasta vastaan aamuisin tai tervehdi oma-aloitteisesti. On ikään kuin arpapeliä, kenen aikuisen ryhmään lapsi joutuu.

Koulutettu henkilökunta: yliopistokoulutettu lastentarhanopettaja pitäisi olla joka ryhmässä (tällä hetkellä lastenhoitaja tekee lastentarhanopettajan sijaisuutta lasteni ryhmässä!)

Johtamisen ammattitaitoisuus saa vastaajilta melko matalan keskiarvon (2,85). Tyytymättömiä ovat korkeakoulutetut vastaajat. Varhaiskasvatuspalveluista päiväkodissa johtamisen nähdään olevan ammattitaitoisinta, avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa johtamisen ammattitaitoisuudessa on puutteita. Ruotsinkieliset vastaajat pitivät johtamista asiantuntevampana kuin suomenkieliset vastaajat.

Mahtava päiväkodinjohtaja, joka tekee työtä sydämellään vaikka taloudelliset resurssit tiukat/riittämättömät.

Päiväkodin ammattitaitoinen johtaminen pienet asiakkaat asettaen aina etusijalle sekä päiväkodin luontopainotteisuus ja arvot.

Johtaminen selkeästi lapsinäkökulmasta käsin.

Johtajaa tavoittaa liian harvoin, koska hänellä on monta yksikköä johdettavanaan. Henkilöstökin on tyytymätön (ovat kertoneet ihan suoraan), kun päiväkodin omaa johtajaa ei ole, vaan esimiestä näkee muutaman viikon välein.

Kunnan päivähoidon suunnittelu ja ennakointi ajan tasalle. Koulutetun ja osaavan henkilökunnan rekrytointi ja täyd.koulutus> lastentarhanopettajia! Päivähoito tälle vuosituhannelle; lasten osallisuus, luovuus, virkamiehistä ja päättäjistä lähtevä varhaiskasvatuksen arvostus osana elinikäistä oppimista!

Asiakasmaksuja pidetään kohtuullisina suhteessa palvelun laatuun (ka 3,0). Asiakasmaksuihin kaivattaisiin enemmän porrastusta käytettyjen hoitotuntien mukaan sekä vanhempien tulojen mukaan. Perusasteen koulutuksen saaneet ovat maksuihin tyytymättömmimpiä. Päiväkotien asiakkaat ovat maksujen suuruuteen tyytymättömmimpiä. Avointen varhaiskasvatuspalvelujen asiakkaat ovat maksuihin selvästi kokopäivähoitopalvelujen asiakkaita tyytyväisempiä, mikä voi johtua siitä, että avoimet palvelut voivat olla maksuttomia tai kustannus voi olla hyvin pieni. Ruotsinkieliset vastaajat pitivät asiakasmaksuja kohtuullisempina kuin suomenkieliset vastaajat.

Maksut eivät ole mahdottomia.

Joustavat aloitusajat päivälle, erikoisruokavaliot otetaan huomioon, hoitomaksut hyvin kohtuulliset.

Leikkipuisto on lähellä, kerho on maksuton, ohjaajat ovat pysyneet samoina.

Kunnallisen systeemin olemassaolo mahdollistaa melko edullisen hoidon kaikille, maksuttoman ruuan jne. Tähän perusasiaan saa olla jo tyytyväinen.

"Kellokortit" pian käyttöön. Haluan maksaa läsnäolosta, en poissaoloista esim. ennakkoimattoman lomautuksen vuoksi.

Päiväkotimaksun tulisi perustua käyttömäärän mukaan, eli esimerkiksi 6h päivässä maksaisi vähemmän kuin 9h päivässä. Henkilökunnan määrää, palkkausta ja hyvinvointia tulisi lisätä.

Päivähoitomaksut pitäisi nostaa vastaamaan lähemmäs oikeita kustannuksia, jotta henkilökuntaa voisi palkata hieman enemmän per lapsi.

Maksut; välillä lapsemme on hoitopaikassa 8 h, välillä alle silti maksan saman kuin ne vanhemmat jotka tarvitsevat 10h hoitoajan. "Kellokortti" voisi toimia tässäkin...

Olen erittäin tyytymätön tämän hetkiseen käytäntöön, että me joiden lapset ovat päiväkodissa esim. 8–14, maksamme hoidosta saman verran kuin ne joiden lapset ovat hoidossa päiväkodin aukeamisesta siihen, kun päiväkoti suljetaan. Miksi ei voi velottaa jokaisesta tunnista/päivästä erikseen?

Päivähoidon hinta ei ole riittävän progressiivinen ja maksimitarhamaksun tularaja on liian alhainen; joudumme maksamaan täyden tarhamaksun, vaikka tulomme eivät ole kovin suuret. Toisilla perheillä taas varmasti olisi varaa maksaa hoidosta vieläkin nykyistä enemmän.

II Varhaiskasvatuksen toiminta ja toimintaympäristö

Varhaiskasvatustoiminta ja -ympäristö

Yhteenveto

Vastaajat ovat tyytyväisiä varhaiskasvatuksen toteuttamiseen (taulukko 4). Lasten nähdään saavan tärkeitä kokemuksia ryhmän jäsenenä toimimisesta (94 %), myönteisiä kokemuksia ja oppimisen iloa (94 %) sekä viihtyvän nykyisessä varhaiskasvatusympäristössään (94 %). Vastaajista 93 % on sitä mieltä, että erityisesti lapsen äidinkielen ja kulttuuri-taustan huomioiminen toteutuu riittävästi. Lasten katsotaan saavan hoitoa ja huolenpitoa tarpeitaan vastaavasti (92 %).

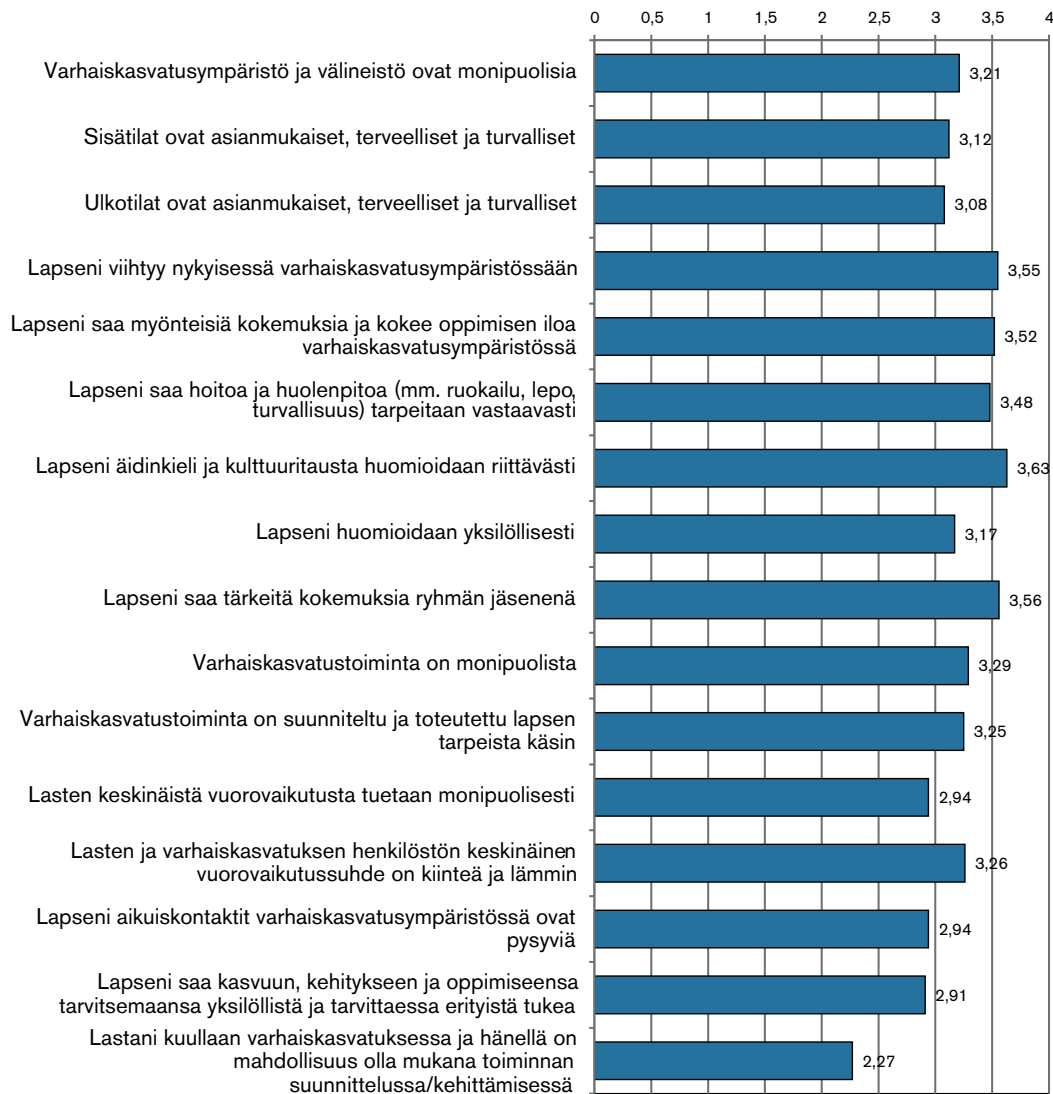
Varhaiskasvatustoimintaa vastaajat pitävät monipuolisena (87 %). Varhaiskasvatusta suunnitellaan suuren osan mielestä lapsen tarpeista käsin (86 %). Lasten ja varhaiskasvatuksen henkilöstön vuorovaikutuksen nähdään olevan lämmintä (86 %) ja lapset huomioidaan yksilöllisesti (83 %). Vastaajista 76 % on sitä mieltä, että lapsi saa yksilöllistä tai erityistä tukea sellaista tarvitessaan. Lasten keskinäistä vuorovaikutusta tuetaan monipuolisesti vastaajista 78 % mukaan. Aikuiskontaktien pysyvyyteen tyytyväisiä vastaajista on 72 %, mutta samaan aikaan neljännes vastaajista on siihen tyytymättömiä. Parannettavaa vanhempien kokemuksen mukaan olisi lapsen kuulemisessa ja osallisuudessa, joka toteutuu vastaajista hyvin vain 52 % mielestä.

Fyysistä varhaiskasvatusympäristöä ja varhaiskasvatuksen materiaaleja/välineitä pitää monipuolisina vastaajista 85 %. Vastaajista 79 % pitää sisätiloja asianmukaisina, terveellisinä ja turvallisina, ulkotiloja puolestaan 78 % vastaajista. Eri mieltä vastaajista on viidenes. Myös avoimissa kysymyksissä sisä- ja ulkotilojen epäasianmukaisuuteen, huonokuntoisuuteen tai puutteellisuuteen viittaa viidenes vastaajista.

Taulukko 4. Lapsen saama varhaiskasvatus ja varhaiskasvatusympäristö.

	Täysin samaa mieltä (4)	Jokseenkin samaa mieltä (3)	Jokseenkin eri mieltä (2)	Täysin eri mieltä (1)	Ei osaa sanoa (0)
Varhaiskasvatusympäristö ja välineistö ovat monipuolisia (leikki, liikkuminen, tutkiminen ja taiteellinen kokeminen mahdollistuvat) (n=11076)	39 %	46 %	12 %	2 %	1 %
Sisätilat ovat asianmukaiset, terveelliset ja turvalliset (n=11092)	40 %	39 %	16 %	5 %	1 %
Ulkotilat ovat asianmukaiset, terveelliset ja turvalliset (n=11068)	36 %	42 %	17 %	4 %	1 %
Lapseni viihtyy nykyisessä varhaiskasvatusympäristössään (n=11070)	63 %	31 %	4 %	1 %	1 %
Lapseni saa myönteisiä kokemuksia ja kokee oppimisen iloa varhaiskasvatusympäristössä (n=11085)	62 %	32 %	3 %	1 %	2 %
Lapseni saa hoitoa ja huolenpitoa (mm. ruokailu, lepo, turvallisuus) tarpeitaan vastaavasti (n=11085)	60 %	32 %	5 %	1 %	2 %
Lapseni äidinkieli ja kulttuuritausta huomioidaan riittävästi (n=11083)	78 %	15 %	2 %	1 %	4 %
Lapseni huomioidaan yksilöllisesti (n=11080)	43 %	40 %	12 %	2 %	3 %
Lapseni saa tärkeitä kokemuksia ryhmän jäsenenä (n=11075)	66 %	28 %	3 %	1 %	2 %
Varhaiskasvatustoiminta on monipuolista (n=11031)	49 %	38 %	9 %	1 %	2 %
Varhaiskasvatustoiminta on suunniteltu ja toteutettu lapsen tarpeista käsin (n=11067)	48 %	38 %	9 %	2 %	3 %
Lasten keskinäistä vuorovaikutusta tuetaan monipuolisesti (n=11089)	37 %	41 %	11 %	2 %	9 %
Lasten ja varhaiskasvatuksen henkilöstön keskinäinen vuorovaikutussuhde on kiinteä ja lämmin (n=11061)	48 %	38 %	9 %	2 %	3 %
Lapseni aikuiskontaktit varhaiskasvatusympäristössä ovat pysyviä (n=11060)	36 %	36 %	18 %	6 %	3 %
Lapseni saa kasvuun, kehitykseen ja oppimiseensa tarvitsemaansa yksilöllistä ja tarvittaessa erityistä tukea (n=11044)	36 %	40 %	12 %	3 %	9 %
Lastani kuullaan varhaiskasvatuksessa ja hänellä on mahdollisuus olla mukana toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä (n=11014)	20 %	32 %	22 %	7 %	19 %

Varhaiskasvatustoiminta ja -toimintaympäristö -teema-alueen kokonaiskeskiarvot kysymyksittäin on esitelty kuviossa 6. Teema-alueen keskiarvot olivat melko korkeita, lukuun ottamatta lasten monipuoliseen vuorovaikutukseen, henkilökunnan pysyvyyteen, lapsen saamaan erityiseen tukeen ja lapsen kuulemiseen toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa liittyviä kysymyksiä. Henkilökunnan pysyvyyteen vanhemmat pystyvät ottamaan kantaa omien havaintojensa perusteella, mutta kysymyksiin lasten vuorovaikutuksen monipuolisesta tukemisesta, erityisen tuen saamisesta tai lapsen kuulemisesta vanhemmilla harvoin on ensi käden tietoa. Näissä kysymyksissä olikin selvästi muita kysymyksiä enemmän vastaajia, jotka olivat valinneet 'ei osaa sanoa'-vaihtoehdon ja toisaalta vähemmän 'täysin samaa mieltä'-vaihtoehdon valinneita (taulukko 4). Matalat keskiarvot eivät välttämättä tarkoita sitä, että vanhemmat ovat tyytymättömiä näiden asioiden toteutumiseen vaan saattaa olla, vanhemmilla ei ole tietoa siitä, mitä ne käytännössä tarkoittavat tai toteutuvatko ne monipuolisesti tai riittävästi. Avoimissa tekstipalautteissa kyseiset asiat eivät nousseet esiin mainittavasti, lukuun ottamatta henkilökunnan vaihtuvuutta.

Kuvio 6. Lapsen saama varhaiskasvatus ja varhaiskasvatusympäristö. Vastauskeskiarvot kysymyksittäin (1=täysin eri mieltä, 4=täysin samaa mieltä).

Varhaiskasvatusympäristön ja välineistön monipuolisuuden tarkasteltuna kysymysosioittain suhteessa taustamuuttujiin

Varhaiskasvatusympäristön ja välineistön monipuolisuuteen ollaan vanhempien taholta tyytyväisiä (ka 3,21). Kaikkein tyytyväisimpiä ovat perusasteen koulutuksen saaneet vastaajat. Varhaiskasvatuspalvelujen asiakkaista tyytyväisimpiä ovat avointen varhaiskasvatuspalvelujen sekä perhepäivähoidon asiakkaat.

Luonnon hyödyntäminen kasvatuksessa ja luonnon läheisyys päiväkodissa, Metsämörri-toiminta. Motoriikan harjoittaminen piirtäen yms. kulttuurin ja lähiympäristöön tutustuminen.

Älkääpä väärin ymmärtäkö lapseni tykkää olla hoidossa ja ryhmän aikuiset ovat mukavia, mutta nuo puitteet mitä kunta on luonut eivät vanhemman silmään oikein mukavilta näytä. Vaikka ei ne aikuiset asiasta koskaan rutise, hymyilevät vain. Mutta on mullakin silmät ja osaahan lapsenikin puhua. :)

Sisätilojen asianmukaisuuteen, kuntoon ja turvallisuuteen vastaajat ovat tyytyväisiä (ka 3,12). Tyytyväisimpiä ovat perusasteen koulutuksen saaneet. Varhaiskasvatuspalvelujen asiakkaista tyytyväisimpiä ovat perhepäivähoidon ja avoimen varhaiskasvatuspalvelujen asiakkaat.

Päiväkodissa on uudet ja toimivat tilat. Liikuntaa on paljon.

Tilat ovat suhteellisen uudet ja toimivat.

Tilojen toimivuuteen tulisi satsata. Monesti kyse pienistä asioista, jotka helpottaisivat arkea (esim. lapselle oma naulakkokoukku eteiseen – ei liene liian kallis investointi? Tällä hetkellä useiden lasten toppavaatteet roikkuvat samoissa koukuissa).

Homeiset päiväkodit pitäisi kunnostaa asianmukaisesti!!!!

Sisätilat eivät ole aina toimivat (ahtaus aiheuttaa levottomuutta ja leikit täytyy aina siivota pois ennen ruokailua tai lepoa, koska tila tarvitaan niihin) ja päiväkodin piha on ankea ja kalju.

Ulkotilojen asianmukaisuuteen, kuntoon ja turvallisuuteen on vastaajat ovat lähes yhtä tyytyväisiä (ka 3,08) kuin sisätilojenkin kohdalla. Tyytyväisimpiä ovat perusasteen koulutuksen saaneet. Varhaiskasvatuspalveluiden asiakkaista tyytyväisimpiä ovat perhepäivähoidon ja päiväkotien asiakkaat.

Toiminta on melko monipuolista. Piha ja lähimetsä mahdollistavat hyvin ulkoilun ja retket.

Päiväkodin piha luonnonläheinen ja siten siis virikkeellisempi kun rakennettu ympäristö.

Liikuntaa ja ulkoilua saisi olla enemmän ja kivempi piha, kulttuuriretkiä ja muuta erikoisohjelmaa kaipaaisin

Päiväkodin piha-alue on aivan kauhistuttavassa kunnossa. Siihen olen todella tyytymätön.

Vastaajat ovat erittäin tyytyväisiä lapsensa viihtymiseen nykyisessä varhaiskasvatusympäristössään (ka 3,55). Vanhemmat ovat lähes yhtä tyytyväisiä riippumatta koulutustaustasta tai varhaiskasvatuspalvelusta.

Oma aikuinen on läheinen, aidosti kiinnostunut, aidosti välittävä.

Lapsi nauttii hoidossa olosta, hyvin siellä siis varmasti menee.

Lapseni huutaa jippiitä kun ajetaan päiväkodin pihaan – minä voin siis olla hyvillä mielin töissä ja luottaa päiväkodin toimintaan.

Vastaajat ovat erittäin tyytyväisiä lapsen saamiin myönteisiin kokemuksiin ja oppimisen ilon kokemiseen varhaiskasvatusympäristössä (ka 3,52). Vastaajien koulutustausta tai varhaiskasvatuspalvelu ei vaikuta vastauskeskiarvoihin.

Lapsilla on ohjattua tekemistä riittävästi, lapset saavat leikkiä toisten lasten kanssa (sosiaalisten taitojen oppiminen).

Lapsi on tyytyväinen ja iloinen hoitopaikassaan. Mukavia kokemuksia ja oppimisen iloa pienelle. Lämmin ja ammattitaitoinen henkilökunta.

Vastaajien mukaan lapsi saa hoitoa ja huolenpitoa (mm. ruokailu, lepo, turvallisuus) tarpeitaan vastaavasti (ka 3,48). Vastauskeskiarvoissa ei ole juurikaan eroa eri koulutustaust-

taisten vastaajien välillä. Varhaiskasvatuspalveluiden asiakkaista perhepäivähoidon asiakkaat ovat kaikkein tyytyväisimpiä.

Hoidon päivittäinen kulku, lapsen sosiaalistuminen ja tämän oppiminen tuetusti, turva, välittäminen, huolenpito.

Lapset käyvät päivittäin ulkona ja saavat terveellistä ja monipuolista ruokaa hoidossa.

Kaikki aikuiset ympärillä tuntevat ja tarvittaessa hoivaavat lastani. Ilmapiiri hoitohenkilöstön kesken on loistava ja sen aistii.

Lasta huomioidaan tarpeeksi, otetaan syliin tarvittaessa.

Lapsi viihtyy hoitopaikassa, koen hoitopaikan olevan lapselle turvallinen, lapsi saa hoitopaikassaan ympärivuorokautista hoitoa (olen yksinhuoltaja ja työni on vuorotyötä).

Yksilöllisiä "tapoja" ei huomioida suuressa ryhmässä riittävästi (esimerkiksi päiväunien nukkuminen, toiset nukkuvat pitkät unet toiset eivät ollenkaan). Ruoan laatu keskinkertaista.

Enemmän hoivaa ja hellyyttä, sylittelyä, lempeyttä ja yksilöllisyyden huomioimista. Aikaa lapselle enemmän.

Päivähoidon ruokailutottumukset eivät vastaa suosituksia. Tarjolla on liian usein esim. makkaraa ja sokeriherkkuja (mehu, kaakao, keksit, pullat, sokeroidut smoothiet yms.), jotka eivät ole terveellisiä eivätkä toisaalta edistä terveellisten elämäntapojen omaksumista.

Lapsen äidinkieli ja kulttuuritausta huomioidaan riittävästi varhaiskasvatusympäristössä (ka 3,63). Vastauksissa ei ole eroa vastaajan koulutustaustasta riippuen. Vastauskeskiarvoissa ei myöskään ole juurikaan eroa eri varhaiskasvatuspalveluiden asiakkaiden kohdalla. Perhepäivä- ja ryhmäperhepäivähoitoon ollaan tyytyväisimpiä ja leikkipuistotoimintaan vähiten tyytyväisiä. Vastauskeskiarvot ovat kuitenkin korkeat kaikissa ryhmissä.

Lapsi otetaan huomioon yksilönä. Lapsen kulttuuritaustaa kunnioitetaan. Lapsi on tasa-arvoinen muiden lasten kanssa.

Ammattitaitoinen, lapsista välittävä ja pysyvä henkilökunta; varhaiskasvatusta lasten toisella äidinkielellä ja kulttuuritausta huomioiden.

Lapseni huomioidaan yksilöllisesti, lapseni äidinkieli ja kulttuuritausta huomioidaan riittävästi.

Minulla on ollut mahdollisuus valita kaksikielinen suomalais-venäläinen päiväkotikoti läheltä kotiamme. Henkilöstön kanssa on helppo asioida ja välitön tunnelma välittyy myös lapsiin.

Lapseni oppii sietämään erilaisuutta: Kaikki eivät puhu samaa kieltä, mutta silti löytyy yhteinen kieli: Leikki! Varhaiskasvatussuunnitelman teko on hyvä tapa seurata oman lapsen kehitystä.

Mahdollisuus leikkiin ulkona ja sisällä, oppiminen innostavin tavoin kuten laulut ja jumppatuokiot. Monikulttuurisuuden normaali, päivittäinen läsnäolo.

Monikulttuurisemmaksi muuttuvaa Suomea ei aina osata huomioida.

Lapset huomioidaan vastaajien mukaan yksilöllisesti varhaiskasvatusympäristössä (ka 3,17). Vastaajat, joilla on perusasteen koulutus, ovat tyytyväisimpiä kuin keski- ja korkeasteen koulutuksen saaneet vastaajat. asiakkaista tyytyväisimpiä ovat perhepäivähoidon asiakkaat, tyytymättömiä päiväkotien asiakkaat. Avointen varhaiskasvatuspalveluiden asiakkaat ovat suhteellisen tyytyväisiä, lukuun ottamatta leikkipuistotoiminnan asiakkaita.

Yksilöllisyyden kunnioittaminen: lastani kohdellaan yksilönä, arvokkaana ihmisenä muiden yksilöiden joukossa.

Lasta kohdellaan yksilönä ja hänen tarpeisiin kiinnitetään huomiota, luottavaisin mielin voi lapsen jättää hoitoon, avoimuus, joustavuus hoitoajoissa, vanhempaa kuunnellaan.

Lapsen kehittymistä tuetaan yksilöllisesti (hänet otetaan huomioon yksilönä, eli hänet tunnetaan persoonana), lapsen taidot omatoimisuudessa ovat kehittyneet hienosti (syöminen, pukeminen, pottailu, leikin valinta ja sen päättäminen), lapsi viihtyy ja on kiintynyt vakituisiin hoitajiinsa ja osaa ryhmäläisten nimet. Huom. lapsemme on yksityisessä montessoripäiväkodissa.

Lapsen yksilöllisyyttä pitäisi enemmän pystyä ottaa huomioon, koen tämän tärkeimmäksi ja se ei toteudu tällä hetkellä oikein ollenkaan. Ryhmäkoot pienemmiksi ehdottomasti, jotta aikuisilla jäisi enemmän aikaa perehtyä yhteen lapseen kerrallaan.

Lasten yksilöllinen huomioiminen on erittäin vaikeaa, kun pienten ryhmässä arkitoimiin kuten pukemiseen ja pottailuun lähes kaikki tarvitsevat vielä apua. Hoitohenkilöstö on liian tiukilla ja lapset levottomia.

Vastaajien mukaan lapset saavat tärkeitä kokemuksia ryhmän jäsenenä varhaiskasvatuspalveluissa (ka 3,56). Vastauksissa ei ole eroa sen mukaan, mikä on vastaajan koulutustausta. Kaikkien varhaiskasvatuspalveluiden asiakkaat pitävät kokemuksia ryhmän jäsenyydestä tärkeänä, mutta korkeimman keskiarvon sille antavat avoimen varhaiskasvatuksen asiakkaat.

Tukee lapsen kasvua ja hoitoa. Lapsemme saa tärkeitä kokemuksia ryhmän jäsenenä.

Lapsi huomioidaan päiväkodissa omana itsenään sekä ryhmän jäsenenä.

Päiväkodin teemana on tänä vuonna "kaikki ovat kavereita", eli kiusaamisen vastainen kasvatus.

Henkilökunta on ihanaa, lapsi kokee olevansa pidetty ryhmän jäsenenä, lapsi saa riittävästi ulkoilla jne. päivän aikana.

Päiväkoti opettaa toimimaan ryhmän jäsenenä ja antaa virikkeitä lapselle paljon enemmän, kuin mitä kotona voisin tarjota.

Ilmapiiri on lämmin ja hyväksyvä. Lapseni viihtyvät päiväkodissa ja oppivat toimimaan ryhmän jäsenenä

Toivoisin, että lapsen ujous hyväksyttäisiin. Välillä tuntuu, että sosiaalisuus on yliarvostettua. Sosiaaliset taidot eivät kehity samassa tahdissa kaikilla lapsilla eikä kaikista tule koskaan sellaisia, jotka viihtyvät isoissa ryhmissä.

Varhaiskasvatustoimintaa vastaajat pitävät monipuolisena (ka 3,29). Koulutustaustan mukaan tarkasteltuna perusasteen koulutuksen saaneet ovat vähän tyytyväisempiä varhaiskasvatuksen monipuolisuuteen kuin korkeakoulutetut vastaajat. Tyytyväisimpiä eri varhaiskasvatuspalvelujen asiakkaista ovat päiväkotien ja avoimen varhaiskasvatuksen asiakkaat.

Lapsi huomioidaan hyvin kun hän tulee päiväkotiin. Lapseni saa monipuolista toimintaa kuten jumppaa, maalausta ja leikkiä muiden kanssa. Lapsestani välitetään aidosti sylittelemällä ja hellittelemällä.

Monipuoliset toiminnot (liikunta, musiikki, kuvataiteet). Lapsi tykkää olla päiväkodissa, kaverit tärkeitä.

Ryhmästä löytyy ohjaaja, joka tykkää pelata ja juosta ja leikkiä lasten kanssa ulkona. Tästä lapset tykkäävät, ettei hoitaja vain seiso pihalla. Lasten kanssa retkeillään lähimaastoon usein.

Opetetaan kouluun lähtöä avustavia asioita lasta kuunnellen ja kannustaen.

Ulkoilun riittämättömyys, ulkoilevat laiskasti monipuolinen toiminta päiväkodin tiloja hyödyntäen, ylipäänsä ohjattu toiminta puuttuu.

Tähän kaipaisin ehdottomasti muutosta, jos henkilökunta ei ole musiikkikasvatukseen suuntautuneita, niin edes kerran viikossa voisi joku ison päiväkodin soitto/laulutaitoinen hoitaja/opettaja pitää lapsille musiikkihetken. Päiväkotipäivän kanssa saumattomasti tapahtuvaa harrastustoimintaa tulisi kehittää, nyt sellaista ei ole lainkaan. On lapselle melko raskasta päiväkotipäivän jälkeen lähteä autolla erikseen musiikkiopistoon tai liikuntaharrastuksiin – lapsen ja koko perheen etu olisi, jos toimintaa järjestettäisiin suoraan päiväkotipäivän jatkeeksi, samassa rakennuksessa on nuorisotoimen ja seurakunnan tiloja joita voisi hyödyntää.

Vastaajien mukaan varhaiskasvatustoiminta on suunniteltu ja toteutettu lapsen tarpeista käsin (ka 3,25). Perusasteen koulutuksen saaneet ovat selvästi korkea-asteen koulutuksen saaneita tyytyväisempiä toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen lapsen tarpeista käsin. Eri päivähoitomuotojen asiakkaista päiväkodin, perhepäivähoidon ja avoimen varhaiskasvatuksen asiakkaat kokevat, että toiminnan suunnittelu ja toteutus lähtee lapsen tarpeista.

Lapseni hoidossa hyödynnetään (ainakin ymmärtääkseni) monipuolisesti erilaisia opetus/kasvatusmenetelmiä ikätason mukaisesti. Positiivisena asiana koen lasten ja aikuisten yhteiset tuokiot, joissa esim. lauletaan, sadutellaan ja askarellaan. (Olen huomannut lapseni oppineen paljon uusia lauluja, joita kotona sitten laulelee.) Olen myös tyytyväinen siihen, että hoidossa lapselleni opetetaan hyviä käytöstapoja, mm. ruokailutilanteessa, koska me itse vanhempina pidämme hyviä käytöstapoja tärkeinä.

Leikit ja leikkiminen ovat ensiarvoisen tärkeässä asemassa, niin kuin kuuluukin.

Joskus aikataulua jopa muutetaan, jos lapsilla mielenkiintoinen leikki menossa, jonka mielikuvitusmaailmassa elävät. Kannustetaan ja tuetaan leikkimään kaikkien kanssa.

Liian suuri ryhmäkoko, toiminnan suunnittelu ja toteutus paremmin lapsen ikä huomioiden, aikuisten (eli henkilökuntaa pitäisi olla enemmän)mahdollisuus olla mukana lasten leikeissä ja mahdollisuus jakaa lapsia eri leikkitaloihin.

Lasten keskinäisen vuorovaikutuksen monipuolinen tukeminen saa vastaajilta melko matalan keskiarvon (ka 2,94). Perusasteen koulutuksen saaneet suhtautuvat väitteeseen huomattavasti positiivisemmin kuin keski- ja korkea-asteen koulutuksen saaneet. Perhepäivähoidon asiakkaat ovat tyytyväisempiä lasten keskinäisen vuorovaikutuksen tukemiseen kuin muiden varhaiskasvatuspalveluiden asiakkaat.

Lapselle on muodostunut kiinteä kaveripiiri, joka tukee sosiaalisten suhteiden kehitystä.

Opettajat ja hoitajat huomioivat ja välittävät hoidettavista lapsistaan; he järjestävät ahkerasti monenlaista puuhaa, ovat innokkaita näkemään vaivaa, että lapsilla on päiväkodissa hyvä olla. He tuntevat ryhmänsä lapset, ja huomioivat hyvin lasten keskenäiset kaverisuhteet toiminnassa.

Tarkkaavaisuutta sosiaalisten ryhmien muodostumisen huomaamisessa ryhmän sisällä.

Kiusaaminen on asia, joka alkaa jo päiväkodissa ja mikäli ilmiötä ei pystytä kitkemään lapsista pois edes päiväkodissa, miten se on muka mahdollista enää koulussa? Oma lapseni joutui systemaattisen kiusaamisen ja syrjinnän kohteeksi viskarivuonna eikä päiväkodissa oltu huomattu mitään ennen kuin itse pääsimme asiasta selville ja otimme asian esille. Aikaa tähän meni kolme kuukautta.

Lasten ja varhaiskasvatuksen henkilöstön keskinäistä vuorovaikutussuhdetta pidetään kiinteänä ja lämpimänä (ka 3,26). Koulutustausta ei vaikuta vastausten keskiarvoon. Tyytyväisimpiä ovat perhepäivä- ja ryhmäperhepäivähoidon asiakkaat sekä avoimen varhaiskasvatuksen asiakkaat.

Mahdollisuus montessoripedagogiseen varhaiskasvatukseen, sitoutunut ja pysyvä henkilökunta, aikuisten aito läsnäolo lasten kanssa koko päivän ajan, aidosti lapsilähtöinen ja lasta yksilöllisesti kunnioittava varhaiskasvatus.

Henkilökunta tuntuu aidosti välittävän lapsista, joiden kanssa työtään tekee, he tekevät parhaansa, jotta lapsilla on hyvä olla ja toiminta on monipuolista. Tarhapäivän tapahtumista saa hyvin tietoa aina lasta hakiessa ja tenavanetin kautta yleistä tietoa päiväkodin tapahtumista ja toiminnasta. Resursseihin nähden hoito on erinomaista ja toiminta monipuolista.

Vastaajat eivät ole täysin tyytyväisiä lasten aikuiskontaktien pysyvyyteen varhaiskasvatusympäristössä (ka 2,94). Koulutustausta ei vaikuta vastauskeskiarvoon. Varhaiskasvatuspalveluiden asiakkaista tyytymättömmimpiä ovat päiväkotien asiakkaat, tyytyväisimpiä perhepäivähoidon asiakkaat.

Päiväkodin henkilökunta on osaavaa ja ollut pitkään talossa, mikä tuo lapsille ja aikuisille turvallisuuden tunteen

Henkilöstön vaihtuvuus on myös ollut tavanomaista vähäisempää, mikä edelleen luo turvallisuutta.

Ryhmän kolmesta aikuisesta 1 on pysyvä, määräaikaisten sopimuksia ei jatketa, tulee lyhytaikainen sijainen ja taas uusi määräaikainen --> uudet aikuiset pelottavat ja jännittävät lasta, vaikeaa jäädä hoitoon etenkin aamuisin jos uusi aikuinen on vastaanottamassa.

Hoitajien suuri vaihtuvuus, sijaisten suuri määrä. Lisäksi lapsien hoitoryhmät ovat vaihtuneet vuosittain, onko tarpeellista? Pysyvän/pitkäaikaisen hoitosuhteen muodostaminen ei mahdollista. Uskaltaako lapsi kiintyä aikuiseen, kun seuraavassa hetkessä vaihtuukin jo toiseen?

Henkilökunta vaihtuu eikä lapsi saa kokemuksia pysyvistä aikuissuhteista, lapsia vaihdellaan ryhmistä toiseen iän perusteella, jolloin kaverisuhteet katkeavat.

Vastaajien mukaan lapsi ei aina saa kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen tarvitsemaansa yksilöllistä ja tarvittaessa erityistä tukea (ka 2,91). Korkea- ja keskiasteen koulutuksen saaneet ovat selvästi kriittisempiä arvioissaan kuin perusasteen koulutuksen saaneet. Avoimen varhaiskasvatuksen asiakkaiden vastauskeskiarvot ovat matalampia kuin kokopäiväpalveluiden asiakkaiden antamat arviot. Vastaajien mukaan perhepäivähoidossa lapsi saa paremmin tukea kuin päiväkodissa tai ryhmäperhepäivähoidossa.

Lapseni erityistarpeisiin puututaan heti, ammattimaisesti ja lapseni saa tarvittavat tukitoimet.

Päiväkodissa askarrellaan, laulellaan, leikitään, sylitellään, jumppaillaan, ulkoillaan, opetellaan käytöstapoja, harjoitellaan pukemista ja riisumista, vietetään vuodenaikaisjuhlia, tehdään retkiä lähiluontoon. Erityistukea tarvitsevan lapseni tuen tarve on huomattu ja hän on päässyt tukipalveluiden piiriin.

Monipuolinen ja laadukas toiminta. Lapseni tarpeet ja oppimisen haasteet huomioidaan.

Lapsen tarvitsema erityinen tuki perhepäivähoidossa on riittämätöntä.

Erityislapsen tukitoimet ovat mitättömät: varhaisessa vaiheessa riittävät tukitoimet ja kuntoutus sitä tarvitseville luovat pohjan tulevaisuudelle! Henkilökohtaisen avustajan saaminen sitä tarvitseville, muillekin kuin vain kehitysvammaisille!

Vastaajien mukaan lapsia ei välttämättä kuulla varhaiskasvatuksessa ja eikä hänellä ole mahdollisuutta olla mukana toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä (ka 2,27). Keskiarvo jää matalaksi, sillä vastaukset jakautuvat melko tasaisesti samaa mieltä - eri mieltä vastausten välillä. Sen lisäksi viidennes vastaajista ei osaa sanoa, kuullaanko lasta varhaiskasvatuksessa vai ei. Korkea-asteen koulutuksen saaneet ovat selvästi kriittisempiä arviois-
saan kuin perusasteen koulutuksen saaneet. Tyytyväisimpiä ovat perhepäivähoidon asiak-
kaat, sitten päiväkotien ja ryhmäperhepäivähoidon asiakkaat.

Lapseni saa leikkiä omien toiveidensa mukaisesti, häntä ei pakoteta sellaiseen, mistä hän ei ole kiinnostunut.

Lapsen osallisuus on todellista ja toimivaa.

Toiminnallisuus ja lapsen osallisuus toiminnassa toteutuvat.

Päiväkodin toiminta on joustavaa ja siellä käytetään ns. maalaisjärkeä.

Lasten kuuntelemiseen käytetään aikaa ja vaivaa. Päiväkotia panostaa siihen, että ryhmän aikuiset eivät vaihdu jatkuvasti vuosien vaihtuessa.

Lapset otetaan mukaan toiminnan suunnitteluun. Mitä lapset itse toivovat.

Varhaiskasvatushenkilökunta on "jämähäntynyt" vanhoihin tapoihin. Lapsen osallisuus ja lasten kuuleminen ei toimi ja vanhempien osallistaminen on heikkoa. Vanhempien kanssa voisi tehdä laajemmin yhteistyötä toiminnan kehittämiseksi.

Osallisuus, yhteistyö ja kasvatuskumppanuus

Yhteenveto

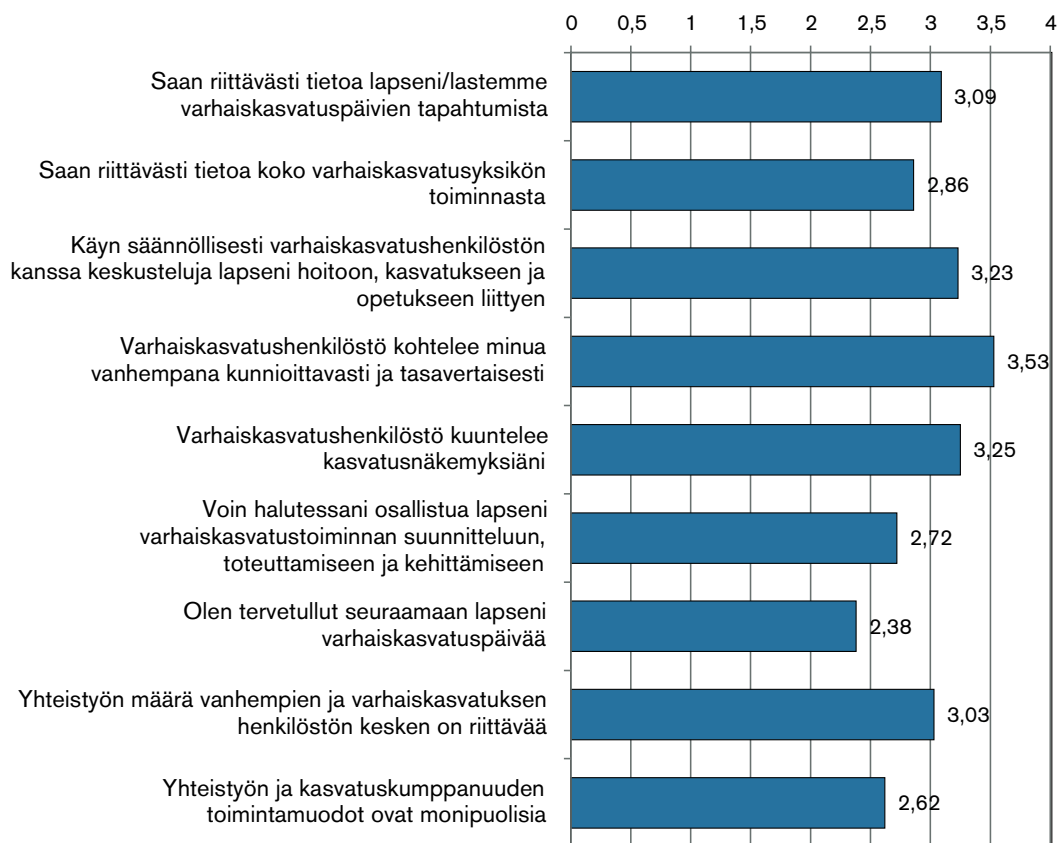
Vanhempien osallisuutta ja kasvatusyhteistyötä vanhempien ja kasvatushenkilöstön välillä käsittelevät kysymykset saivat kokonaisuutena matalimpia arvioita (taulukko 5). Vastaajista 92 % kokee, että henkilöstö kohtelee heitä kunnioittavasti ja tasavertaisesti ja 85 % vastaajista, että henkilöstö kuuntelee heidän kasvatusnäkemyksiään. Vastaajista 83 % sanoo, että lapsen hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen liittyviä keskusteluja käydään säännöllisesti.

Tiedonkulkuun ei sen sijaan olla täysin tyytyväisiä: vastaajista vain 78 % kokee saavansa riittävästi tietoa lapsensa varhaiskasvatuspäivästä ja 70 % kokee saavansa riittävästi tietoa koko varhaiskasvatussyksikön toiminnasta. Kasvatusyhteistyön toimintamuotoja pitää monipuolisina 62 % vastaajista. Vastaajista 59 % kokee olevansa tervetullut seuraamaan lapsensa varhaiskasvatuspäivää. Lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja kehittämiseen vastaajista voi halutessaan osallistua 66 %, eri mieltä on neljännes vastaajista. Näitä kysymyksiä leimaa kuitenkin isohko (n. 10–25 %) 'ei osaa sanoa' -vastausten määrä. Tämä saattaa olla merkinä siitä, että vanhemmat kokevat esitetyt asiat vieraina tai eivät pidä niitä erityisen tärkeinä.

Taulukko 5. Osallisuus, yhteistyö ja kasvatuskumppanuus.

	Täysin samaa mieltä (4)	Jokseenkin samaa mieltä (3)	Jokseenkin eri mieltä (2)	Täysin eri mieltä (1)	Ei osaa sanoa (0)
Saan riittävästi tietoa lapseni/lastemme varhaiskasvatuspäivien tapahtumista (n=11130)	36 %	42 %	16 %	4 %	1 %
Saan riittävästi tietoa koko varhaiskasvatusyksikön toiminnasta (n=11114)	26 %	44 %	23 %	6 %	2 %
Käyn säännöllisesti varhaiskasvatushenkilöstön kanssa keskustelua lapseni hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen liittyen (n=11100)	47 %	36 %	12 %	3 %	1 %
Varhaiskasvatushenkilöstö kohtelee minua vanhempana kunnioittavasti ja tasavertaisesti (n=11121)	64 %	28 %	5 %	2 %	1 %
Varhaiskasvatushenkilöstö kuuntelee kasvatusnäkömyksiäni (n=11109)	52 %	33 %	8 %	2 %	5 %
Voin halutessani osallistua lapseni varhaiskasvatus toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja kehittämiseen (n=11099)	33 %	33 %	18 %	6 %	10 %
Olen tervetullut seuraamaan lapseni varhaiskasvatuspäivää (n=11103)	33 %	26 %	12 %	4 %	25 %
Yhteistyön määrä vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön kesken on riittävää (n=11090)	37 %	39 %	17 %	4 %	3 %
Yhteistyön ja kasvatuskumppanuuden toimintamuodot vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan välillä ovat monipuolisia (n=10913)	25 %	37 %	24 %	6 %	9 %

Kyselyn osioista kasvatusyhteistyö sai kokonaisuutena matalimpia keskiarvoja (kuvio 7). Vanhemmat kokevat, että varhaiskasvatuksen henkilöstö kunnioittaa vanhempia ja kohtelee heitä tasavertaisesti sekä kuuntelee vanhempien kasvatusnäkömyksiä. Kasvatuskeskusteluja käydään myös säännöllisesti lapsen hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen liittyen ja yhteistyön määrä varhaiskasvatushenkilöstön kanssa koetaan riittäväksi. Yhteistyön muotoja sen sijaan ei pidetä erityisen monipuolisina. Tiedonsaanti lapsen varhaiskasvatuspäivästä on keskiarvon valossa riittävää, mutta avoimen tekstipalautteen perusteella siinä on jonkin verran puutteita. Koko varhaiskasvatusyksikön toiminnasta vanhemmat eivät koe saavansa riittävästi tietoa. Vanhemmat eivät myöskään koe voivansa osallistua varhaiskasvatus toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen tai kehittämiseen. Tämä saattaa tarkoittaa, että vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön väliset kasvatuskeskustelut eivät ohjaa arjen toimintaa lapsen osalta tai sitten sitä ei eksplikoida vanhemmille. Yllättävää oli myös se, että vanhemmat eivät välttämättä koe itseään tervetulleeksi seuraamaan lapsensa varhaiskasvatuspäivää. Neljännes vastaajista ei osannut sanoa, ovatko he tervetulleita vai eivät. Matala keskiarvo saattaa kertoa ennemmin siitä, että lasten varhaiskasvatuspäivän havainnoiminen tuntuu vanhemmista vieraalta konseptilta, kuin siitä, että vanhemmat eivät varsinaisesti olisi tervetulleita varhaiskasvatuksen toimintaympäristöön.

Kuvio 7. Vanhempien osallisuus, yhteistyö ja kasvatustalouden yhteistyö.
Vastauskeskiarvot kysymyksittäin (1=täysin eri mieltä, 4=täysin samaa mieltä).

Osallisuus, yhteistyö ja kasvatustalouden yhteistyö tarkasteltuna kysymysosioittain suhteessa taustamuuttujiin

Vastaajat kokevat, että he saavat riittävästi tietoa lapsen varhaiskasvatustaloudesta (ka 3,09). Perusasteen koulutuksen saaneet vastaajat ovat tyytyväisempiä päivittäiseen tiedonkulkuun kuin keski- ja korkea-asteen koulutetut. Eri varhaiskasvatustalouden palvelumuodoista tieto kulkee parhaiten perhepäivähoidossa. Tätä selittää ainakin se, että perhepäivähoidossa on vain yksi aikuinen, joka on lasten kanssa koko päivän ja tapaa vanhemmat sekä aamulla että illalla.

Tapahtumista ilmoitetaan hyvin ja riittävän ajoissa. Saamme hyvin tietoa lapsiemme hoitopäivän kulusta, vaikka joskus epäilyttä onko kaikki aivan todenmukaista: Päivät ovat aina menneet vain hyvin tai lapsi joka ei syö kotona koskaan puuroa, ottaa sitä pk:ssa jopa lisää.

Työntekijät tuntevat lapseni, huomioivat heitä yksilöllisesti, voin täysin luottaa työntekijöihin, he kertovat asiat rehellisesti ja kannustavat lapsiani Työntekijät kertovat ikävätkin sattumukset päivän aikana, mutta kertovat aina myös positiivista. Saamme todella ihanasti tukea lastemme kasvatukseen.

Ryhmän aikuiset osaavat lähes aina kertovat päivän kulusta muutakin kuin syömiset ja nukkumiset: tästä tulee tunne, että lasten tekemisiä todella seurataan eikä heitä kohdella yhtenä laumana.

Päiväkotia on todella iso, henkilökuntaa ja lapsia on paljon, joten hoitajista on joskus vaikea pysyä kärryllä, ja usein tiedot lapsen päivästä tulevat sellaisen henkilön kautta, joka ei kuulu oman lapsen ryhmään.

Enemmän kommunikointia lasten hoitajien (keskenään) ja vanhempien välillä, välillä kun haet lasta 9 h päivän jälkeen ei iltavuorolainen osaa kertoa lapsen päivästä yhtään mitään.

Useammin kuin kerran vuodessa keskustelu hoitajan kanssa, enemmän tietoa päivän kulusta kun tulee illalla lasta hakemaan (lapsi ei kerro siitä juurikaan).

Olisi mukavaa tietää enemmän miten lapseni päivä hoidossa on kulunut, välillä ryhmiä sekoitellaan ja hoitajat ovat lapselle ja vanhemmille tuntemattomia.

Tiedonsaanti koko varhaiskasvatusyksikön toiminnasta ei sen sijaan ole riittävää (ka 2,86). Vastaajista ne, joilla on perusasteen koulutus, ovat huomattavasti tyytyväisempiä tiedonsaantiin koko yksikön toiminnasta kuin keski- tai korkea-asteen koulutuksen saaneet. Eri varhaiskasvatuspalveluissa koko varhaiskasvatusyksikön toimintaa koskevaan tiedonkulkuun ollaan tyytyväisimpiä perhepäivähoidossa. Keskiarvot ovat kaikilla ryhmillä melko lähellä toisiaan.

Päiväkodin toiminta on monipuolista ja toiminnasta tiedotetaan päiväohjelmissa.

Vuorovaikutus hoitajien kanssa on sujuvaa.

Hoitopaikan ja kodin välinen informaation kulku on todella huonoa, emme saa lainkaan kotiin tietoa tapahtumista, vaan ne ovat kaikki ilmoitustauluilla, eikä esim. vanhempien illoista muistuteta.

Suurin osa vastaajista käy varhaiskasvatushenkilöstön kanssa lapsen hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen liittyviä keskusteluja säännöllisesti (ka 3,23). Koulutustausta ei juurikaan vaikuta vastauskeskiarvoon. Säännölliset kasvatuskeskustelut toteutuvat parhaiten päiväkodissa ja perhepäivähoidossa. Avointen varhaiskasvatuspalveluiden asiakkaat ovat kriittisempiä vastauksissaan. Avoin varhaiskasvatus on viriketoimintaa, jossa lapset käyvät epäsäännöllisemmin kuin kokopäivähoidossa käytäisiin ja ovat siellä vähemmän aikaa kerrallaan. Henkilöstön ja vanhempien yhteistyösuhde on selvästi löyhempi kuin päivähoidossa.

Säännölliset keskustelut puolivuositain sekä jokaisen päivän päätteeksi kuulumiset kyseisestä päivästä.

Päiväkodin ilmapiiri tuntuu kiireettömältä ja iloiselta. Henkilökunta luonut luottavan ja huolenpitävän ilmapiirin. Henkilökuntaa on helppo lähestyä kaikenlaisten asioiden suhteen.

Meillä on hoitajan kanssa hyvin samanlainen kasvatus ideologia. Ongelmista puhutaan heti ja avoimesti.

VASU keskusteluja käydään säännöllisesti.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa (ja erityisesti siinä käytävässä keskustelussa) korostetaan pienillä lapsilla liikaa perushoitoa. 1–2-vuotiaiden kohdalla se on ok, 3–5-vuotiaiden kohdalla voisi keskittyä pukemisen ja syömisen sijaan lapsen kehityksen vaiheisiin, uusien taitojen oppimiseen, ryhmässä toimimiseen yms. Suunnitelmassa nämä osa-alueet ovat, mutta keskustelua hoitajien kanssa niistä ei ole.

Varhaiskasvatuskeskusteluja ei käydä säännöllisesti eikä niistä saa mitään palautetta tai paperia mistä voisi lukea, mitä lapsesta on sinne kirjoitettu. Jos mitään edes kirjataan.

Vastaajien mukaan varhaiskasvatushenkilöstö kohtelee heitä kunnioittavasti ja tasavertaisesti (ka 3,53). Kohtelua pidetään kunnioittavana ja tasavertaisena riippumatta koulutustaustasta. Vanhempien kunnioittava ja tasavertainen kohtelu ei näytä myöskään juurikaan vaihtelevan riippuen varhaiskasvatuspalvelun muodosta. Tyytyväisimpiä ovat perhepäivähoidon asiakkaat, sitten ryhmäperhepäivähoidon ja avoimen varhaiskasvatuspalveluiden asiakkaat.

Yhteistyö päiväkodin ja kodin välillä toimii omalla kohdallani saumattomasti, päiväkotiin on helppo mennä vaikka olenkin viikonloppuisä. Kuulen miten tyttärelläni menee.

Lapsen yksilöllinen huomioiminen. Perheen toiveiden kuuleminen. Joustavuus hoitoajoissa. Kunnioittava kohtaaminen.

Henkilökunta kunnioittaa perheen kasvatusvalintoja ja on aidosti kiinnostunut perheen hyvinvoinnista. Henkilökunta on ammattitaitoista. Omahoitajajärjestelmä takaa, että perheen ja päiväkodin yhteydenpito toimii.

Vuorovaikutus vanhempien ja henkilökunnan kanssa toimii hyvin.

Mielestäni minulla pitäisi olla oikeus kertoa miten haluan lapseni kanssa toimittavan ja miten hän on tottunut toimimaan, ilman, että minulle ollaan työkeitä!

Vanhempien kohtaaminen tasavertaisina, pois holhoava asenne.

Vanhemmat kokevat kasvatusnäkemystensä tulevan kuulluiksi varhaiskasvatuspalveluissa (ka 3,25). Perusasteen koulutuksen saaneet vastaajat ovat tyytyväisempiä kasvatusnäkemystensä kuulemiseen kuin keski- ja korkea-asteen koulutuksen saaneet. Eri varhaiskasvatusmuodoista vanhempien kasvatusnäkemysten kuuleminen toteutuu parhaiten perhepäivähoidossa, sitten ryhmäperhepäivähoidossa ja päiväkodissa.

Lapseni menee hoitoon mielellään, hän on huolellisesti puettu ulkoleikkeihin ja minua kuullaan lastani koskevista asioista.

Yhteistyö vanhempien ja henkilökunnan kanssa. Vanhempia kuullaan ja pyritään mahdollisuuksien mukaan toteuttamaan vanhempien toiveita.

Vastaajat eivät koe voivansa juurikaan osallistua varhaiskasvatustoiminnan suunnitteluun (ka 2,72). Perusasteen koulutuksen saaneet vastaajat kokevat voivansa halutessaan osallistua varhaiskasvatustoiminnan suunnitteluun enemmän kuin keski- ja korkea-asteen koulutuksen saaneet. Varhaiskasvatuspalveluiden asiakkaista varhaiskasvatustoiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja kehittämiseen pystyvät halutessaan parhaiten osallistumaan perhepäivähoidon, ryhmäperhepäivähoidon ja päiväkodin asiakkaat. Melko matalat vastauskeskiarvot kielivät siitä, että varhaiskasvatustoiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja kehittämiseen osallistuminen lienee vieras konsepti vanhemmille.

Keskustelu ja vanhempien osallistuminen: toivon että puhuttaisiin enemmän päivästä/viikosta/pk:n tapahtumista, lapsen asioista ja ryhmään sopeutumisesta sekä suunniteltaisiin yhdessä enemmän pk-elämää niin, että vanhempien annettaisiin aidosti osallistua toimintaan ja ettei sitä koettaisi uhkana/haittana vaan mahdollisuutena ja apuna.

Yhteistyö päiväkodin ja kodin välillä, johtajan viikottainen informointi vanhemmille tulevan viikon toiminnasta ja muista huomiotavista asioista, lapselle turvallinen ja viihtyisä ympäristö, turvallinen ja lämmin henkilökunta, lasten ja vanhempien mukaan ottaminen päiväkodin toiminnan suunnitteluun, henkilökunnan, lasten ja vanhempien yhteiset tapahtumat yhteishengen nostamiseen.

Keskiarvon perusteella vastaajat eivät koe olevansa tervetulleita seuraamaan lapsensa varhaiskasvatuspäivää (ka 2,38). Perusasteen koulutuksen saaneet vanhemmat kokevat olevansa tervetulleimpia seuraamaan lapsensa varhaiskasvatuspäivää, korkea-asteen koulutuksen saaneet vähiten tervetulleita. Vastauskeskiarvot ovat sangen matalia kaikissa

vastaajaryhmissä. Eri varhaiskasvatuspalveluissa korkein keskiarvo on perhepäivähoidossa. Yllättävän alhaiseksi keskiarvo jää avoimen varhaiskasvatuksen palveluissa, jossa lapsi on vanhemman kanssa.

Pitäisin "päivästä päiväkodilla" – saisin aikuisena mahdollisuuden olla taustalla lapseni mukana päiväkodissa päivän. Pääsisin mukaan lapseni arkeen ja seuraamaan hänen toimimistaan siellä osana ryhmää sekä päiväkodin arkea. Uskoisin sen vahvistavan entisestäänkin toki hyvää suhdetta kasvatusaikuisiin päiväkodilla, mutta myös avaavan enemmän silmiä lapsen elämänmenolle.

Päiväkotiin on aina tervetullut olo ihan vain käymään tai sitten koko päiväksi.

Vastaajat ovat tyytyväisiä yhteistyön määrään vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä (ka 3,03). Perusasteen koulutuksen saaneet vanhemmat ovat selvästi tyytyväisempiä yhteistyön määrään kuin keskiasteen tai korkea-asteen koulutuksen saaneet vanhemmat. Yhteistyön riittävyyteen ovat tyytyväisimpiä ovat perhepäivähoidon asiakkaat.

Yhteistyön ja kasvatuskumppanuuden toimintamuotoja ei sen sijaan nähdä erityisen monipuolisina (ka 2,62). Vastaajien koulutustaustan perusteella tarkasteltuna tyytyväisimpiä yhteistyön ja kasvatuskumppanuuden toimintamuotojen monipuolisuuteen ovat vastaajat, joilla on perusasteen koulutus ja tyytymättöimpiä ne, joilla on korkea-asteen koulutus. Monipuolisimpina yhteistyön ja kasvatuskumppanuuden toimintamuotoja pitävät perhepäivähoidon asiakkaat. Vastauskeskiarvot jäivät kuitenkin kaikissa varhaiskasvatusmuodoissa varsin mataliksi, joten vastaajat ilmeisesti toivoisivat lisää erilaisia tapoja yhteistyöhön ja kasvatuskumppanuuteen varhaiskasvatuksessa.

Lapseni päiväkodissa on todella hyvä ja yhteistyöhaluinen ja -kykyinen ilmapiiri ja henkilökunta panostaa lasten hyvinvointiin ja viihtymiseen. Toiminta on aktiivista ja luovaa, ja yhteistyö vanhempien kanssa toimii hyvin sekä epävirallisesti että vanhempaintoimikunnan välityksellä.

Tapahtumat, joissa vanhemmat on mukana on aina päiväkotijohtoisia keskustelutilaisuuksia, ei vanhempien keskinäistä kohtaamista tai tasavertaista olemista/tekemistä. vrt vanhempainillat tai pakolliset asiakastyytyväisyyskyselyt. Oltais voitu oikeasti jakaa kyseisen ikäluokan asioista: ruutuaika, nukkumaanmeno aika, kyläilytavat, harrastusmäärät, rangaistukset, jne.

III Varhaiskasvatuksen toimivuus ja palvelujen kehittäminen: avoimet kysymykset

Varhaiskasvatuksen vahvuudet vanhempien näkökulmasta⁴

Kysyttäessä varhaiskasvatuksen vahvuuksia (taulukko 6) henkilökunnan osaaminen ja ammattitaito sekä varhaiskasvatustoiminnan monipuolisuus saavat eniten mainintoja. Vanhemmat arvostavat myös pieniä lapsiryhmiä, koska he kokevat, että pienissä ryhmissä lapsen yksilöllinen huomiointi mahdollistuu. Vuorovaikutus vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan välillä toimii. Vahvuudeksi vanhemmat kokevat sen, että lapsi viihtyy nykyisessä varhaiskasvatuspaikassaan ja heidät huomioidaan yksilöllisesti.

Taulukko 6. Varhaiskasvatuspalveluiden vahvuudet. Vastauksia yhteensä 2 349 kpl

		Mainin- toja	Vastaa- jista %	Kategorian sijaluku
Ryhmäkoko	Pieni ryhmä	343	14,6 %	7.
	<i>Yhteensä</i>	343	14,6 %	
Palvelun saatavuus	Päivähoitomuoto	8	0,3 %	6.
	Palveluohjaus/ph-paikan hakeminen	9	0,4 %	
	Varahoito + päivystys	13	0,6 %	
	Palvelun saatavuus/riittävyys	13	0,6 %	
	Sijainti	167	7,1 %	
	Hoitoajat ja aukiolo	175	7,4 %	
	<i>Yhteensä</i>	385	16,4 %	
Henkilöstö	Lapsi/kasvattaja suhdeluku	13	0,6 %	3.
	Sijaiset	14	0,6 %	
	Johtaminen	20	0,9 %	
	Riittävästi henkilökuntaa	34	1,4 %	
	Henkilökunnan pysyvyys	226	9,6 %	
	Henkilökunnan osaaminen ja ammattitaito	785	33,4 %	
	<i>Yhteensä</i>	1 092	46,5 %	
Asiakasmaksut	Asiakasmaksut	19	0,8 %	8.
	<i>Yhteensä</i>	19	0,8 %	

⁴ Kyselylomakkeen varhaiskasvatuksen vahvuuksia käsittelevistä avoimista kysymyksistä on tämän vaiheen tulostuksessa mukana 21 % (n=2696)

Tilat, turvallisuus ja terveys	Välineet ja materiaalit	30	1,3 %	5.
	Terveys	42	1,8 %	
	Ruoka	156	6,6 %	
	Turvallisuus	249	10,6 %	
	Sisä- ja ulkotilat	250	10,6 %	
	<i>Yhteensä</i>	727	30,9 %	
Kasvatus-kumppanuus	Vanhempien /perheiden keskinäinen yhteistyö	23	1,0 %	4.
	Tiedonkulku	135	5,7 %	
	Ilmapiiri	199	8,5 %	
	Kasvatusyhteistyö	226	9,6 %	
	Vuorovaikutus vanhempi/henkilökunta	328	14,0 %	
	<i>Yhteensä</i>	911	38,8 %	
Varhaiskasvatus-toiminta	Uskontoon ja kulttuuriperinteeseen liittyvät asiat	30	1,3 %	1.
	Lapsen osallisuus mahdollistuu	54	2,3 %	
	Hoito ja hoiva	90	3,8 %	
	Lapsi ryhmän jäsenenä	186	7,9 %	
	Ulkoilu ja liikkuminen	212	9,0 %	
	Toiminnan suunnitelmallisuus ja pedagogisuus	227	9,7 %	
	Toiminnan monipuolisuus	677	28,8 %	
	<i>Yhteensä</i>	1 476	62,8 %	
Lapsi yksilönä	Riittävä erityinen tuki lapselle	89	3,8 %	2.
	Kasvattajan ja lapsen välinen suhde lämmin	251	10,7 %	
	Kaverisuhteet	273	11,6 %	
	Lapsi viihtyy hoidossa	281	12,0 %	
	Lapsi huomioidaan yksilönä	321	13,7 %	
	<i>Yhteensä</i>	1 215	51,7 %	

Varhaiskasvatuksen kehittämiskohteet vanhempien näkökulmasta⁵

Varhaiskasvatuksen kehittämiskohteiksi (taulukko 7) vastauksissa nousi suuret lapsiryhmät sekä henkilökunnan vaihtuvuus ja vähäinen määrä. Vanhempien mielestä suuret lapsiryhmät ja henkilökunnan vähäinen määrä estävät lapsen yksilöllistä huomioimista. Henkilökunnan vaihtuvuus puolestaan vaikuttaa kasvattajan ja lapsen vuorovaikutuksen laatuun. Varhaiskasvatuksen toimintaympäristöjen, etenkin sisä- ja ulkotilojen pienuus, epäasianmukaisuus, vanhanaikaisuus sekä remonttitarpeet nostettiin esiin lukuisissa vastauksissa. Kasvatusyhteistyössä ja etenkin päivittäisessä tiedonkulussa nähtiin olevan jonkin verran puutteita.

⁵ Kyselylomakkeen varhaiskasvatuksen kehittämiskohteita käsittelevistä avoimista kysymyksistä on tämän vaiheen tulostuksessa mukana 24 % (n=2696)

Taulukko 7. Kehitettävää varhaiskasvatuspalveluissa. Vastauksia yhteensä 2 678 kpl

		Mainin- toja	Vastaa- jista %	Kategorian sijaluku
Ryhmäkoko	Liian suuri ryhmä	822	30,7 %	5.
	<i>Yhteensä</i>	822	30,7 %	
Palvelun saatavuus	Palveluohjaus/ph-paikan hakeminen	15	0,6 %	6.
	Huoli ph-oikeuden rajoittamisesta	21	0,8 %	
	Sijainti	92	3,4 %	
	Palvelun saatavuus/riittävyys	137	5,1 %	
	Varahoito + päivystys	147	5,5 %	
	Hoitoajat ja aukiolo	241	9,0 %	
	<i>Yhteensä</i>	653	24,4 %	
Henkilöstö	Johtaminen (johtaminen + etäjohtaminen)	106	4,0 %	1.
	Henkilökunnan kuormittuminen (resurssin jakautuminen + kuormittuminen)	181	6,8 %	
	Henkilökunnan osaaminen ja ammattitaito	219	8,2 %	
	Sijaiset	240	9,0 %	
	Henkilökunnan pysyvyys (vaihtuvuus)	332	12,4 %	
	Riittävästi henkilökuntaa	421	15,7 %	
	<i>Yhteensä</i>	1 499	56,0 %	
Asiakasmaksut	Asiakasmaksut	217	8,1 %	8.
	<i>Yhteensä</i>	217	8,1 %	
Tilat, turvallisuus ja terveys	Turvallisuus	69	2,6 %	2.
	Terveys	105	3,9 %	
	Välineet ja materiaalit	131	4,9 %	
	Ruoka	202	7,5 %	
	Sisä- ja ulkotilat	596	22,3 %	
	<i>Yhteensä</i>	1 103	41,2 %	
Kasvatus- kumppanuus	Vanhempien /perheiden keskinäinen yhteistyö	37	1,4 %	4.
	Ilmapiiri	49	1,8 %	
	Vuorovaikutus vanhempi/henkilökunta	252	9,4 %	
	Tiedonkulku	288	10,8 %	
	Kasvatusyhteistyö	328	12,2 %	
	<i>Yhteensä</i>	954	35,6 %	
Varhais- kasvatus- toiminta	Lapsen osallisuus mahdollistuu	41	1,5 %	3.
	Hoito ja hoiva	52	1,9 %	
	Uskontoon ja kulttuuriperinteeseen liittyvät asiat	63	2,4 %	
	Ilmapiiri	78	2,9 %	
	Toiminnan suunnitelmallisuus ja pedagogisuus	175	6,5 %	
	Nukkuminen, taide- ja liikuntakasvatus	250	9,3 %	
	Toiminnan monipuolisuus	267	10,0 %	
	<i>Yhteensä</i>	926	34,6 %	
Lapsi yksilönä	Kaverisuhteet	46	1,7 %	7.
	Kasvattajan ja lapsen välinen suhde lämmin	74	2,8 %	
	Tuki kaverisuhteisiin	79	2,9 %	
	Riittävä erityinen tuki lapselle	102	3,8 %	
	Lapsi huomioidaan yksilönä	269	10,0 %	
	<i>Yhteensä</i>	570	21,3 %	

Pohdinta

Vanhemmat ovat pääsääntöisesti tyytyväisiä varhaiskasvatuspalveluihin. Varhaiskasvatuksen saatavuus on hyvä, sisällöt monipuolisia ja pedagogisesti suunniteltuja, henkilöstö on ammattitaitoista ja kasvatuskumppanuus toimii. Konkreettisiin kysymyksiin, joista vanhemmilla on kokemusta, saatiin yksiselitteisiä vastauksia. Kysymyksissä, joista vanhemmilla ei välttämättä ole tietoa (johtamisen ammattitaitoisuus, lasten osallisuus, mahdollisuus vaikuttaa varhaiskasvatustoimintaan ja osallistua lapsen varhaiskasvatuspäivään) oli paljon epävarmoja vastaajia. Näitä kysymyksiä leimaa paitsi vanhempien omakohtaisen kokemuksen puute myös kyseisten ilmiöiden jääminen vanhemman silmin näkymättömiin varhaiskasvatuksen arjessa. Näiden näkyväksi tekeminen on varhaiskasvatushenkilöstön tehtävä.

Varhaiskasvatus on ihmissuhdetyötä, jonka laatu riippuu henkilökunnan koulutuksesta, ammattitaidosta sekä riittävästä määrästä. Vanhemmat olivat tyytyväisiä henkilökunnan ammattitaitoon, mutta samalla he nostivat esiin huoltaan henkilökunnan kuormittumuksesta ja uupumisesta. Ryhmäkoot koetaan monesti liian suuriksi ja henkilöstön määrä suhteessa lasten määrään riittämättömäksi. Tulos on samanlainen kuin aikaisemmassa selvityksessä.

Kiinnostava havainto kyselyn tuloksissa oli se, että varhaiskasvatuksen kehittämis-kohteet ovat pysyneet melko samoina kuin Vaikuta vanhempi -kyselyssä. Ajankohtaiset, julkisessa keskustelussa olevat aiheet näkyivät myös avoimissa kysymyksissä. Näistä mainittakoon asiakasmaksut, jotka ovat tuntiperustaisuudesta käydyn keskustelun vuoksi paljon esillä vanhempien vastauksissa. Julkisessa keskustelussa on unohdettu, että varhaiskasvatuspalvelut tuskin koskaan voivat perustua käytettyihin tunteihin, sillä palvelut pitää resursoida jo etukäteen. Toinen vaihtoehto on, että lapset eivät enää kuulu tiettyyn lapsiryhmään vaan vaihtelevat paikkaa hoidon saatavuuden ja -tarpeen mukaan. Koska kyselyyn vastanneet vanhemmat kuitenkin korostivat pysyvien ihmissuhteiden ja lapsen yksilöllisen kohtaamisen tärkeyttä, tämä tuskin on vanhempien mielestä oikeansuuntainen ratkaisu. Pysyvät ihmissuhteet edellyttävät kiinteää ryhmää ja yksilöllinen huomiointi paitsi riittävää henkilöstöresurssia myös lapsen tuntevia aikuisia.

Vaikka vanhemmat kokivat, että yhteistyö kasvatushenkilöstön kanssa on riittävää, lapsen hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta käydään säännöllisesti keskusteluja ja vanhempien mielipiteitä ja kasvatuskäsitelmiä kunnioitetaan, he eivät kuitenkaan koe voivansa osallistua varhaiskasvatustoiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja toteuttamiseen. Tämä saattaa merkitä, että kasvatuskeskusteluja henkilökunnan kanssa ei mielletä varhaiskasvatuksen toimintaan vaikuttavana. Tämän kyselyn perusteella ei voida tehdä johtopäätöstä

siitä, johtuuko tyytymättömyys osallisuuteen siitä, että kasvatuskumppanuus ei toimi tarkoitetulla tavalla (ks. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005⁶) vai siitä, että kasvatushenkilöstö ei ole eksplikoanut vanhemmille, miten käydyt kasvatuskeskustelut ovat vaikuttaneet toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja toteuttamiseen.

Vanhempia huolettaa edelleen, kuten aikaisemmassakin selvityksessä, suuret ryhmät ja henkilökunnan vähäinen määrä sekä vaihtuvuus. Vanhemmat pitävät lapsen kaverisuhteita, sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä ryhmän jäsenyyttä tärkeinä varhaiskasvatus-toiminnan puolina. Tiedonkulku ei aina toimi riittävästi. Yhtenä erityisenä tiedonkulun ongelmana vanhemmat näkevät sen, että haettaessa lasta esimerkiksi päiväkodista ei paikalla enää ole lapsen oman ryhmän aikuista. Lapsen luovuttaa joku muu päiväkodin työntekijöistä, joka ei riittävästi kykeneen kertomaan lapsen kuulumisia.

Uutta varhaiskasvatustilaa valmisteltaessa on syytä huomioida vanhempien huoli ryhmäkoosta, henkilökunnan määrästä ja vaihtuvuudesta. Myös suhdelukuihin tulee kiinnittää huomiota. Varhaiskasvatuksen vahvuuksia – henkilökunnan osaamista ja siitä johtuvaa toiminnan monipuolisuutta ja pedagogisuutta – tulisi kehittää entisestään ja varhaiskasvatukselle tulisi antaa tunnustettu paikkansa elinikäisen oppimispolun ensimmäisenä etap-pina.

⁶ Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Stakes oppaita 56. Saarijärvi: Gummerus kirjapaino Oy.

Liite 1. Kyselylomake

VAIKUTA VARHAISKASVATUKSEEN

VANHEMPIEN KUULEMINEN VARHAISKASVATUKSEN LAINSÄÄDÄNTÖPROSESSISSA

”VAIKUTA VARHAISKASVATUKSEEN”

Ohje vastaamiseen

Hyvä äiti, isä tai muu lapsen huoltaja – tervetuloa mukaan varhaiskasvatuksen kehittämiseen!

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on valmisteilla nykyisten lasten päivähoitoa koskevien säädösten uudistaminen. Asiaa valmistelee työryhmä, jonka määräaika päättyy 28.2.2014.

Päivähoitoa ja varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön valmisteluun osallistuvat nimettyjen asiantuntijoiden lisäksi monet sidosryhmät erilaisissa kuulemistilaisuuksissa ja seminaareissa. Myös varhaiskasvatusikäisiä lapsia ja lasten vanhempia tai huoltajia halutaan kuulla. Siksi Sinulla varhaiskasvatuspalveluissa olevan lapsen isänä, äitinä tai huoltajana on mahdollisuus ottaa osaa varhaiskasvatuksen kehittämiseen tämän kyselyn kautta. Kyselyn tuloksia tullaan käyttämään säädösvalmistelun ja varhaiskasvatuksen laajemman kehittämisen tärkeänä taustatietona. Vaikuta varhaiskasvatukseen -kyselyn tulokset julkaistaan opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta keväällä 2014.

Kysely aukeaa 12.12.2013 ja viimeinen vastauspäivä on 19.1.2014.

Kyselylomake sisältää kaikkiaan kuusi pääkysymystä, joiden teemana ovat varhaiskasvatuspalvelun tärkeys ja toteutuminen, varhaiskasvatuksen toiminta ja toimintaympäristö sekä varhaiskasvatuksen toimivuus ja palvelujen kehittäminen. Neljä ensimmäistä pääkysymystä (kysymykset 12–15) sisältävät kukin 7–16 väittämää, joihin toivotaan vastaajan kertovan mielipiteensä annetulla asteikolla 1–5. Kysymykset 16–17 ovat niin kutsuttuja avoimia kysymyksiä, joihin vastaaja voi muotoilla vapaasti oman näkemyksensä. Kyselylomakkeen alussa kysytään vastaajan taustatietoja ja varhaiskasvatuspalvelujen käyttöön liittyviä kysymyksiä. Voit vastata kyselyyn suomeksi tai ruotsiksi.

Varhaiskasvatus on lapsen hoitoa, kasvatusta ja opetusta, jonka tavoitteena on tukea lapsen hyvinvointia ja kokonaisvaltaista kehitystä ja kasvua. Varhaiskasvatusta toteutetaan päivähoitopaikassa esimerkiksi päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai leikki- ja kerhotoiminnan piirissä. Nämä päivähoiton muodot muodostavat varhaiskasvatuspalvelut.

Lisätietoja opetus- ja kulttuuriministeriöstä:

- opetusneuvos Kirsi Alila, kirsi.alila@minedu.fi, puh. 02953 30365
- neuvotteleva virkamies Tarja Kahiluoto, tarja.kahiluoto@minedu.fi, puh. 02953 30386
- hallitusneuvos Hanna-Mari Pekuri, hanna-mari.pekuri@minedu.fi, puh. 02953 30390

KIITOS VASTAUKSESTASI, MIELIPITEESI VARHAISKASVATUKSESTA ON MEILLE ERITTÄIN TÄRKEÄ!

Taustakysymykset:

Tähdellä (*) merkityt kentät ovat pakollisia.

1. Vastaaja/vastaajat *

☐ äiti

☐ isä

☐ muu, mikä?

2. Perheen asuinkunta *

3. Vastaajan/vastaajien ikä *

☐ alle 20 vuotta

☐ 20-29 vuotta

☐ 30-39 vuotta

☐ 40-49 vuotta

☐ yli 50 vuotta

4. Aikuisten lukumäärä kotitaloudessa *

☐ yhden aikuisen perhe

☐ kahden tai useamman aikuisen perhe

5. Vastaajan koulutustausta *

☐ perusaste (kansakoulu, keskikoulu, peruskoulu)

☐ keskiaste (ylioppilas, ammatillinen tutkinto)

☐ korkea-aste (yliopisto, ammattikorkeakoulu)

6. Perheen varhaiskasvatuspalveluja käyttävien lasten määrä ja syntymävuodet *

☐ 1 lapsi, jonka syntymävuosi

☐ 2 lasta, joiden syntymävuodet

☐ 3 lasta tai enemmän, joiden
syntymävuodet

7. Lapseni varhaiskasvatuksen järjestäjätaho *

- ☒ kunnallinen päivähoito
- ☐ yksityinen päivähoito (yritys, yhdistys, seurakunta)

8. Lapseni käyttämän varhaiskasvatuksen toimintamuoto on... *

- ☒ päiväkotia
- ☐ perhepäivähoito (hoitajan kotona)
- ☐ ryhmäperhepäivähoito
- ☐ avoimen varhaiskasvatuksen toiminta/kerho, johon lapsi osallistuu yksin
- ☐ avoimen varhaiskasvatuksen toiminta/kerho, johon lapsi osallistuu huoltajan tai muun aikuisen kanssa
- ☐ leikkipuisto/asukaspuisto
- ☐ joku muu palvelu, mikä?

9. Lapseni on varhaiskasvatuksessa ja/tai päivähoidossa pääasiallisesti... *

- ☒ päivisin (noin klo 6-18 välillä)
- ☐ iltaisin (klo 18-22)
- ☐ öisin ja viikonloppuisin

10. Lapseni osallistuu varhaiskasvatukseen/päivähoitoon *

- ☒ päivittäin
- ☐ sovitusti tiettyinä päivinä (mm. avoimen varhaiskasvatuksen kerhopäivät tai nk. sopimuspäivät, esimerkiksi 12 pv/kk)

11. Montako tuntia lapsesi osallistuu varhaiskasvatukseen päivittäin

- ☐ alle 3 tuntia
- ☐ 3-5 tuntia
- ☐ 5-7 tuntia
- ☐ 8-10 tuntia
- ☐ yli 10 tuntia

VAIKUTA VARHAISKASVATUKSEEN

I VARHAISKASVATUSPALVELUJEN TÄRKEYS JA TOTEUTUMINEN:

12. Arvioi seuraavia varhaiskasvatuspalvelun tärkeyteen tai merkitykseen liittyviä väittämiä perheesi näkökulmasta asteikolla 1–5

Vastauskaala: 1=täysin samaa mieltä 2=jokseenkin samaa mieltä 3=jokseenkin eri mieltä 4=täysin eri mieltä 5=en osaa sanoa

Varhaiskasvatus on tärkeää, koska se...

	1 täysin samaa mieltä	2 jokseenkin samaa mieltä	3 jokseenkin eri mieltä	4 täysin eri mieltä	5 en osaa sanoa
mahdollistaa työssäkäyntini/opiskeluni.	j _n	j _n	j _n	j _n	j _n
tukee lapseni kasvua, hoitoa ja oppimista.	j _n	j _n	j _n	j _n	j _n
mahdollistaa lapseni osallistumisen varhaiskasvatustoimintaan (leikki, liikkuminen, tutkiminen ja taiteellinen ilmaisu).	j _n	j _n	j _n	j _n	j _n
mahdollistaa lapseni kaverisuhteet (toimimisen muiden lasten kanssa).	j _n	j _n	j _n	j _n	j _n
mahdollistaa minulle kontaktit ja vertaistuen muiden vanhempien kanssa.	j _n	j _n	j _n	j _n	j _n
mahdollistaa tuen saamisen vanhemmuuteeni.	j _n	j _n	j _n	j _n	j _n
mahdollistaa yhteistyön ja kasvatuskumppanuuden vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön kesken lapsen kasvatuskysymyksissä.	j _n	j _n	j _n	j _n	j _n
muu, mikä? <input type="text"/>	j _n	j _n	j _n	j _n	j _n

13. Arvioi seuraavia varhaiskasvatuksen toteutumiseen liittyviä väittämiä perheesi näkökulmasta

asteikolla 1–5

Vastauskaala: 1=täysin samaa mieltä 2=jokseenkin samaa mieltä 3=jokseenkin eri mieltä 4=täysin eri mieltä 5=en osaa sanoa

	1 täysin samaa mieltä	2 jokseenkin samaa mieltä	3 jokseenkin eri mieltä	4 täysin eri mieltä	5 en osaa sanoa
Nykyiset varhaiskasvatuspalvelut vastaavat lapseni tarpeita.	☐	☐	☐	☐	☐
Nykyiset varhaiskasvatuspalvelut vastaavat perheemme tarpeita (mm. hoitopaikan saaminen, riittävyys, sijainti, varahoito).	☐	☐	☐	☐	☐
Lapseni käyttämän varhaiskasvatuspalvelun aukioloajat ovat riittävän joustavat.	☐	☐	☐	☐	☐
Loma-aikojen järjestelyt toimivat hyvin.	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilöstöä on riittävästi (mm. sijaisjärjestelyt).	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsiryhmä on sopivan kokoinen.	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilökunta on ammattitaitoista.	☐	☐	☐	☐	☐
Johtaminen on ammattitaitoista.	☐	☐	☐	☐	☐
Asiakasmaksut ovat kohtuulliset suhteessa palvelun laatuun.	☐	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐

VAIKUTA VARHAISKASVATUKSEEN

II VARHAISKASVATUKSEN TOIMINTA JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ:

14. Arvioi seuraavia väittämiä lapsesi saaman varhaiskasvatuksen ja varhaiskasvatusympäristön osalta asteikolla 1–5.

Vastauskaala: 1=täysin samaa mieltä 2=jokseenkin samaa mieltä 3=jokseenkin eri mieltä 4=täysin eri mieltä 5=en osaa sanoa

	1 täysin samaa mieltä	2 jokseenkin samaa mieltä	3 jokseenkin eri mieltä	4 täysin eri mieltä	5 en osaa sanoa
Varhaiskasvatusympäristö ja välineistö ovat monipuolisia (leikki, (leikki, liikkuminen, tutkiminen ja taiteellinen kokeminen mahdollistuvat).	jn	jn	jn	jn	jn
Sisätilat ovat asianmukaiset, terveelliset ja turvalliset.	jn	jn	jn	jn	jn
Ulkotilat ovat asianmukaiset, terveelliset ja turvalliset.	jn	jn	jn	jn	jn
Lapseni viihtyy nykyisessä varhaiskasvatusympäristössään.	jn	jn	jn	jn	jn
Lapseni saa myönteisiä kokemuksia ja kokee oppimisen iloa varhaiskasvatusympäristössä.	jn	jn	jn	jn	jn
Lapseni saa hoitoa ja huolenpitoa (mm. ruokailu, lepo, turvallisuus) tarpeitaan vastaavasti.	jn	jn	jn	jn	jn
Lapseni äidinkieli ja kulttuuritausta huomioidaan riittävästi.	jn	jn	jn	jn	jn
Lapseni huomioidaan yksilöllisesti.	jn	jn	jn	jn	jn
Lapseni saa tärkeitä kokemuksia ryhmän jäsenenä.	jn	jn	jn	jn	jn
Varhaiskasvatustoiminta on monipuolista.	jn	jn	jn	jn	jn
Varhaiskasvatustoiminta on suunniteltu ja toteutettu lapsen tarpeista käsin (toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa on huomioitu leikki, liikkuminen, taiteelliset kokemukset,	jn	jn	jn	jn	jn

tutkiminen sekä kielellisen kehityksen tukeminen).

Lasten keskinäistä vuorovaikutusta tuetaan monipuolisesti.

j_n j_n j_n j_n j_n

Lasten ja varhaiskasvatuksen henkilöstön keskinäinen vuorovaikutussuhde on kiinteä ja lämmin.

j_n j_n j_n j_n j_n

Lapseni aikuiskontaktit varhaiskasvatusympäristössä ovat pysyviä.

j_n j_n j_n j_n j_n

Lapseni saa kasvuun, kehitykseen ja oppimiseensa tarvitsemaansa yksilöllistä ja tarvittaessa erityistä tukea.

j_n j_n j_n j_n j_n

Lastani kuullaan varhaiskasvatuksessa ja hänellä on mahdollisuus olla mukana toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä.

j_n j_n j_n j_n j_n

Muu,
mikä?

j_n j_n j_n j_n j_n

15. Arvioi seuraavia vanhempien osallisuuteen, yhteistyöhön ja kasvatuskumppanuuteen liittyviä väittämiä asteikolla 1–5.

Vastauskaala: 1=täysin samaa mieltä 2=jokseenkin samaa mieltä 3=jokseenkin eri mieltä 4=täysin eri mieltä 5=en osaa sanoa

1	2	3	4	5
täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	en osaa sanoa

Saan riittävästi tietoa lapseni/lastemme varhaiskasvatuspäivien tapahtumista.

j_n j_n j_n j_n j_n

Saan riittävästi tietoa koko varhaiskasvatusyksikön toiminnasta.

j_n j_n j_n j_n j_n

Käyn säännöllisesti varhaiskasvatushenkilöstön kanssa keskusteluja lapseni hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen liittyen.

j_n j_n j_n j_n j_n

Varhaiskasvatushenkilöstö kohtelee minua vanhempana kunnioittavasti ja tasavertaisesti.

j_n j_n j_n j_n j_n

Varhaiskasvatushenkilöstö kuuntelee kasvatusnäkemyksiäni.

j_n j_n j_n j_n j_n

Voin halutessani osallistua lapseni varhaiskasvatustoiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja kehittämiseen.

j_n j_n j_n j_n j_n

Olen tervetullut seuraamaan lapseni varhaiskasvatuspäivää.

j_n j_n j_n j_n j_n

Yhteistyön määrä vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön henkilöstön kesken on riittävää.

j_n j_n j_n j_n j_n

Yhteistyön ja kasvatuskumppanuuden toimintamuodot vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan välillä ovat monipuolisia.

j_n j_n j_n j_n j_n

Muu,
mikä?

j_n j_n j_n j_n j_n

VAIKUTA VARHAISKASVATUKSEEN

III VARHAISKASVATUSPALVELUJEN TOIMIVUUS JA PALVELUN KEHITTÄMINEN:

16. Mainitse ainakin kolme tärkeintä asiaa, joihin olet tyytyväinen tai jotka toimivat mielestäsi hyvin oman lapsesi varhaiskasvatuksessa?

	5
	6

17. Mainitse ainakin kolme tärkeintä asiaa, joihin olet tyytymätön tai joita tulisi mielestäsi kehittää, parantaa tai uudistaa oman lapsesi varhaiskasvatuksessa?

	5
	6

PÅVERKA SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

HÖRANDE AV FÖRÄLDRAR INOM RAMEN FÖR REFORMEN AV LAGSTIFTNINGEN OM SMÅBARNSPEDAGOGIK

”PÅVERKA SMÅBARNSPEDAGOGIKEN”

Innan du besvarar enkäten

Bästa mammor, pappor och andra vårdnadshavare! Välkomna med i arbetet för att förbättra vår småbarnspedagogik!

Undervisnings- och kulturministeriet bereder en revidering av den nuvarande lagstiftningen om barndagvård. Ärendet bereds av en arbetsgrupp, vars mandatperiod löper ut den 28 februari 2014.

Utöver de sakkunniga som deltar i beredningen av reformen av lagstiftningen som gäller dagvård och småbarnspedagogik finns det många intressegrupper som deltar i beredningen via höranden och seminarier. Därutöver är det bra om också barnen inom småbarnspedagogik samt deras föräldrar och andra vårdnadshavare vill delta. Därför hoppas vi att du, som mamma, pappa eller vårdnadshavare till ditt barn, vill delta i beredningen genom att besvara vår enkät. Resultatet kommer att användas i lagberedningen och tjäna som bakgrundsinformation för utvecklingen av småbarnspedagogik på bredare front. Undervisnings- och kulturministeriet offentliggör resultaten från enkäten på våren 2014.

Enkäten öppnar den 12 december 2013 och kan besvaras fram till den 19 januari 2014.

Formuläret innehåller sex huvudfrågor som indelats enligt tema: hur viktiga är tjänsterna inom småbarnspedagogik och hur genomförs de?, verksamheten och verksamhetsmiljön samt hur småbarnspedagogik fungerar och hur tjänsterna kunde förbättras. De första fyra huvudfrågorna (frågorna 12-15) består av 7-16 påståenden var, som besvaras på en färdig skala 1-5. Frågorna 16-17 är så kallade öppna frågor, där du får fritt kan formulera dina synpunkter. I början av formuläret finns frågor om din bakgrund och vilka slags tjänster inom småbarnspedagogik din familj utnyttjar. Enkäten finns på svenska och finska.

Småbarnspedagogik består av vård, pedagogik och undervisning av barn i syfte att stärka varje barns välbefinnande samt utveckling och uppväxt som helhet betraktad. Småbarnspedagogik genomförs till exempel på daghem, i form av familjedagvård eller inom ramen för lekpark- och klubbverksamhet. Dessa dagvårdsformer utgör tjänsterna inom småbarnspedagogik.

För ytterligare information från ministeriets sida, vänligen kontakta:

- undervisningsrådet *Kirsi Alila*, kirsi.alila@minedu.fi, tfn 02953 30365
- konsultativa tjänstemannen *Tarja Kahiluoto*, tarja.kahiluoto@minedu.fi, tfn 02953 30386
- regeringsrådet *Hanna-Mari Pekuri*, hanna-mari.pekuri@minedu.fi, tfn 02953 30390

TACK FÖR DITT SVAR! DINA SYNPUNKTER PÅ SMÅBARNSPEDAGOGIK ÄR VÄLDIGT VÄRDEFULLA FÖR OSS!

Bakgrund:

Fält märkta med asterisk (*) är obligatoriska.

1. Jag/vi som svarar är *

☐ mamma

☐ pappa

☐ annat, vad?

2. Familjens boningsort *

3. Min/vår ålder *

☐ under 20 år

☐ 20 - 29 år

☒ 30 - 39 år

☐ 40 - 49 år

☐ 50 år -

4. Antal vuxna i hushållet *

☐ familj med en vuxen

☐ familj med två eller flera vuxna

5. Min/vår utbildningsbakgrund *

☒ grundläggande utbildning (folkskola, mellanskola, grundskola)

☐ andra stadiet (student, yrkesskolexamen)

☐ högre utbildning (universitet, yrkeshögskola)

6. Antal barn och födelseår på de barn i familjen som utnyttjar tjänster inom småbarnspedagogiken *

☐ 1 barn, födelseår

☐ 2 barn, födelseår

☐ 3 barn eller flera, deras födelseår

7. Mitt barn är i *

- ☐ kommunal dagvård
- ☐ privat dagvård (ett företag, en förening, församlingen)

8. Den serviceform mitt barn utnyttjar är... *

- ☐ daghem
- ☐ familjedagvård (i familjedagvårdarens hem)
- ☐ gruppfamiljedagvård
- ☐ öppen dagvård/klubbverksamhet som barnet självständigt deltar i
- ☐ öppen dagvård/klubbverksamhet som barnet deltar i tillsammans med sin vårdnadshavare eller någon annan vuxen
- ☐ lekpark/närliggande park
- ☐ någon annan serviceform, vilken?

9. Mitt barn deltar i småbarnspedagogik/dagvård... *

- ☐ dagtid (ca kl. 6-18)
- ☐ om kvällarna (kl. 18-22)
- ☐ om nätterna och på veckoslut

10. Mitt barn deltar i verksamheten *

- ☐ varje dag
- ☐ vissa dagar man kommit överens om (bl.a. öppen dagvård/klubbverksamhet eller s.k. avtalsdagar, t.ex. 12 dagar/månad)

11. Antal timmar per dag som mitt barn deltar i verksamheten

- ☐ mindre än 3 timmar
- ☐ 3-5 timmar
- ☐ 5-7 timmar
- ☐ 8-10 timmar
- ☐ mer än 10 timmar

PÅVERKA SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

HUR VIKTIGA ÄR TJÄNSTERNA INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN OCH HUR GENOMFÖRS DE?

12. Bedöm på en skala 1-5 följande påståenden om vikten eller betydelsen av tjänsterna inom småbarnspedagogiken ur din familjs perspektiv

Skala: 1=helt av samma åsikt 2=delvis av samma åsikt 3=delvis av annan åsikt 4=helt av annan åsikt 5=kan inte svara

Småbarnspedagogiken är viktig eftersom den...

	1 helt av samma åsikt	2 delvis av samma åsikt	3 delvis av annan åsikt	4 helt av annan åsikt	5 kan inte svara
gör det möjligt för mig att gå på jobb/studera.	jn	jn	jn	jn	jn
stöder mitt barns uppväxt, vård och inläring.	jn	jn	jn	jn	jn
gör det möjligt för mitt barn att delta i verksamheten inom småbarnspedagogiken (lek, rörelse, utforskande och att uttrycka sig konstnärligt).	jn	jn	jn	jn	jn
ger mitt/mina barn möjlighet att få kamrater (umgås med andra barn).	jn	jn	jn	jn	jn
ger mig möjlighet att få kontakt med och kamratstöd av de andra föräldrarna.	jn	jn	jn	jn	jn
ger mig möjlighet till att få stöd i mitt föräldraskap.	jn	jn	jn	jn	jn
möjliggör samarbete och delaktighet mellan föräldrar och personal i frågor som gäller barnuppfostran.	jn	jn	jn	jn	jn
annat, vad?	jn	jn	jn	jn	jn

13. Bedöm på en skala 1-5 följande påståenden om hur småbarnspedagogik genomförs ur din familjs perspektiv betraktat

Skala: 1=helt av samma åsikt 2=delvis av samma åsikt 3=delvis av annan åsikt 4=helt av annan åsikt 5=kan inte svara

	1 helt av samma åsikt	2 delvis av samma åsikt	3 delvis av annan åsikt	4 helt av annan åsikt	5 kan inte svara
De nuvarande tjänsterna inom småbarnspedagogiken motsvarar mitt barns behov.	☐	☐	☐	☐	☐
De nuvarande tjänsterna inom småbarnspedagogiken motsvarar vår familjs behov (bl.a. tillgång till tjänster, tillräcklig service, placering av tjänster och reservdagvårdsplats).	☐	☐	☐	☐	☐
Tjänsterna inom småbarnspedagogik som mitt barn utnyttjar har tillräckligt flexibla öppettider.	☐	☐	☐	☐	☐
Arrangemangen semestertid fungerar bra.	☐	☐	☐	☐	☐
Det finns tillräckligt med personal (t.ex. vikariearrangemangen).	☐	☐	☐	☐	☐
Barngruppen är lagom stor.	☐	☐	☐	☐	☐
Personalen är professionell.	☐	☐	☐	☐	☐
Ledningen är professionell.	☐	☐	☐	☐	☐
Avgifterna är rimliga i förhållande till kvaliteten på servicen.	☐	☐	☐	☐	☐
Annat, vad?	☐	☐	☐	☐	☐
<input type="text"/>					

PÅVERKA SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

VERKSAMHETEN OCH VERKSAMHETSMILJÖN:

14. Bedöm på en skala 1-5 följande påståenden beträffande verksamheten och verksamhetsmiljön inom småbarnspedagogiken som ditt barn deltar i.

Skala: 1=helt av samma åsikt 2=delvis av samma åsikt 3=delvis av annan åsikt 4=helt av annan åsikt 5=kan inte svara

	1 helt av samma åsikt	2 delvis av samma åsikt	3 delvis av annan åsikt	4 helt av annan åsikt	5 kan inte svara
Miljön och redskapen är mångsidiga (det finns möjligheter till lek, rörelse, utforskning och konstnärliga upplevelser).	jn	jn	jn	jn	jn
Inomhusmiljön är ändamålsenlig och trygg.	jn	jn	jn	jn	jn
Utomhusmiljön är ändamålsenlig och trygg.	jn	jn	jn	jn	jn
Mitt barn trivs i den nuvarande miljön.	jn	jn	jn	jn	jn
Mitt barn får positiva erfarenheter och upplever lärandets glädje.	jn	jn	jn	jn	jn
Mitt barn får den vård och omvårdnad (bl.a. måltider, vila, trygghet) som motsvarar hans/hennes behov.	jn	jn	jn	jn	jn
Mitt barns modersmål och kulturella bakgrund beaktas tillräckligt mycket.	jn	jn	jn	jn	jn
Mitt barn beaktas individuellt.	jn	jn	jn	jn	jn
Mitt barn får viktiga erfarenheter som gruppmedlem.	jn	jn	jn	jn	jn
Verksamheten är mångsidig.	jn	jn	jn	jn	jn
Verksamheten planeras och genomförs med tanke på barnens behov (i planering och genomförande har man beaktat lek.					

rörelse, konstnärliga upplevelser, utforskande och stöd för den språkliga utvecklingen)

jn jn jn jn jn

Växelverkan mellan barnen stöds på ett mångsidigt sätt.

jn jn jn jn jn

Förhållandet mellan barnen och personalen präglas av närhet och värme.

jn jn jn jn jn

Mitt barns kontakter med de vuxna är stabila.

jn jn jn jn jn

Mitt barn får det individuellt stöd som behövs, och vid behov särskilt stöd, för sin uppväxt och utveckling samt inläring.

jn jn jn jn jn

Personalen lyssnar på mitt barn, och han/hon kan delta i planeringen och utvecklingen av verksamheten.

jn jn jn jn jn

Annat,
vad?

jn jn jn jn jn

15. Bedöm på en skala 1-5 påståenden beträffande föräldrarnas delaktighet, samarbete och möjligheter att delta i småbarnspedagogik i nära samråd med personalen (s.k. fostransgemenskap).

Skala: 1=helt av samma åsikt 2=delvis av samma åsikt 3=delvis av annan åsikt 4=helt av annan åsikt 5=kan inte svara

1	2	3	4	5
helt av samma åsikt	delvis av samma åsikt	delvis av annan åsikt	helt av annan åsikt	kan inte svara

Jag får tillräckligt information om mitt barns dagliga aktiviteter inom småbarnspedagogiken

jn jn jn jn jn

Jag får tillräckligt information om verksamheten på enheten för småbarnspedagogik.

jn jn jn jn jn

Jag diskuterar regelbundet frågor kring mitt barns dagvård, fostran och undervisning med personalen.

jn jn jn jn jn

Personalen respekterar mig som förälder och bemöter mig jämlikt. jämlikt.

jn jn jn jn jn

Personalen lyssnar på mina synpunkter angående fostran.

jn jn jn jn jn

Jag har möjlighet att delta i planering, genomförande och utveckling av verksamheten på mitt barns enhet för småbarnspedagogik.

jn jn jn jn jn

Jag är välkommen att följa med verksamheten på mitt barns enhet enhet för småbarnspedagogik.

jn jn jn jn jn

Samarbetet mellan föräldrar och personal är tillräckligt omfattande.

jn jn jn jn jn

Samarbetet och fostransgemenskapen mellan föräldrar och personal
personal är tillräckligt mångsidigt utformade.

jn jn jn jn jn

Annat,
vad?

jn jn jn jn jn

PÅVERKA SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

HUR VÄL FUNGERAR TJÄNSTERNA I NOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN OCH HUR KAN SERVICEN UTVECKLAS?

16. Nämn tre av de saker du tycker är viktigast inom verksamheten som du för ditt eget barns del är nöjd med eller tycker fungerar bra?

	5
	6

17. Nämn minst tre av de saker du tycker är viktigast inom verksamheten som du för ditt eget barns del är missnöjd med eller tycker borde utvecklas, förbättras eller reformeras?

	5
	6

Päivähoito ja varhaiskasvatus lasten silmin

**Raportti varhaiskasvatusta koskevaa lainsäädäntöä
valmistelevan työryhmän tueksi**

Maarit Alasuutari ja Kirsti Karila

Sisältö

1	Johdanto	65
	1.1 Lasten kuuleminen ja lasten ääni	65
2	Tutkimuksen toteuttaminen	68
	2.1 Lasten kuuleminen päiväkodeissa ja perhepäivähoitopaikoissa	68
	2.2 Lasten ja työntekijöiden yhdessä tuottama tutkimusaineisto	69
3	Tulokset	71
	3.1 Päivähoito lasten valokuvissa	71
	3.2 Miksi päiväkodissa ja perhepäivähoidossa ollaan?	78
	3.3 Erot päivähoidon ja kodin välillä	80
	3.4 Lasten odotukset toiminnalle ja aikuisille	81
4	Johtopäätökset	83
	Lähteet	86

1 Johdanto

YK:n lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa Suomea yhtenä sen sopimusvaltioista turvaamaan lapsille vapaasti oikeuden ilmaista näkemyksensä kaikissa heitä koskevissa asioissa ja toisaalta ottamaan nämä näkemykset huomioon kussakin tilanteessa lapsen tai lasten iän ja kehitystason mukaisesti¹. Lasten osallistumista onkin pyritty maassamme toteuttamaan ja edistämään muun muassa Lasten Parlamentin ja eri yhteiskunnan toimialoihin liittyvien hankkeiden avulla. Usein lasten osallistuminen kuitenkin painottuu kouluikäisiin ja nuoriin. Kaikkein nuorimmat lapset jäävät osallistamisen pyrkimyksissä ja heitä koskevien asioiden päätöksenteossa helposti sivuun, koska heidän päätellään olevan 'liian nuoria' ilmaisemaan oikeuksiaan ja ääntään (Pascal & Bertram 2009, 253)

Tässä tutkimushankkeessa keskiössä ovat alle kouluikäiset lapset. Hankkeessa on myös kyse päätöksenteosta, sillä se liittyy kiinteästi Opetus- ja kulttuuriministeriön joulukuussa 2012 asetettaman varhaiskasvatusta koskevaa lainsäädäntöä valmistelevan työryhmän toimintaan. Hankkeen tavoitteena on tuottaa tietoa työryhmän työskentelyn tueksi. Siinä tutkitaan, *miten lapset varhaiskasvatusinstituution – tai päivähoidon – yhtenä keskeisenä toimijaryhmänä jäsentävät instituution arjen käytäntöjä ja sen toimintaympäristöä*. Hankkeen lähtökohtana on näkemys, että lasten mielipiteisiin ja tulkintoihin paneutuminen voi tarjota aikuisille ja päätöksentekoon uusia oivalluksia siitä, mitä lasten elämä on ja millaisia merkityksiä lapset sille antavat.

Käytämme tässä raportissa termejä varhaiskasvatus ja päivähoito rinnakkain ja osin synonyymeinä. Näin siksi, että hankkeeseen osallistuneiden lasten puheissa ei ole olemassa varhaiskasvatusta, vaan ainoastaan päiväkotia, päivähoito ja 'eskari'. Yhteiskunnan palvelujärjestelmässä päivähoito eri muodoissaan ymmärretään kuitenkin varhaiskasvatusta tarjoavaksi instituutioksi.

Seuraavaksi tarkastelemme sitä, miten lasten kuulemisesta keskustellaan tutkimuskirjallisuudessa. Tämän jälkeen ovat vuorossa hankkeen käytännön toteutuksen esittely ja sitten varsinainen tulososa, jossa paneudutaan siihen, miltä päivähoito ja sen arki lasten näkökulmasta vaikuttaa. Raportti päättyy johtopäätösten tarkasteluun.

1.1 Lasten kuuleminen ja lasten ääni

Keskustelu lasten kuulemisesta ja äänestä liitetään usein sosiologian piirissä 1980-luvulla muotoutuneeseen ja sittemmin monitieteiseksi laajentuneeseen lapsuudentutkimuksen

¹ Ks. http://www.unicef.fi/Lapsen_oikeuksien_sopimus_koko.

kenttään. Sen yhtenä lähtökohtana on näkemys lapsuudesta yhteiskunnallisena ilmiönä, joka vaihtelee historiallisesti, ajallisesti ja paikallisesti. Tämä merkitsee, että lapsuutta tarkastellaan yhteiskunnan rakenteen osana eikä niinkään luonnollisena ja universaalina ihmisen kehitysvaiheena. Lapsuudentutkimus painottaa myös lapsen toimijuuden käsitettä. Lapsuus ei siten ole ainoastaan tila, jota esimerkiksi perhe- ja varhaiskasvatusintituutio muiden yhteiskunnan järjestelmien ja palvelujen ohella tuottavat lapsille, vaan seikka, jota lapset myös itse toimijoina muovaavat ja rakentavat. Lapsuudentutkimuksen käsitystä lapsesta onkin luonnehdittu oletukseksi 'kompetentista' lapsesta (esim. James ym. 1998). Tämän oletuksen sanotaan muodostuneen vallitsevaksi näkemykseksi myös pohjoismaisen varhaiskasvatuksen kentällä (Kampmann 2004; Onnismaa 2010).

Lapsen toimijuuden lähtökohdasta seuraa kiinnostus siihen, mitä lasten osallistuminen yhteiskunnassa on ja miten lapset jäsentävät ja tulkitsevat maailmaa, jossa he toimivat (Alanen 2009; James & Prout 1997). Tutkimuksessa nämä kiinnostuksen kohteet tiivistyvät usein ilmaisuihin lapsen kuuleminen sekä lapsen ääni. Varhaiskasvatuksen kentällä lasten osallistumista ja ääntä tutkitaan muun muassa lasten kansalaisuuden ja siihen liittyvien oikeuksien näkökulmasta (esim. Dahlberg ym. 2007; Pascal & Bertram 2009). Esimerkiksi Pascal ja Bertram (2009) toteavat tarkastelevansa lapsia aktiivisina kansalaisina tässä ja nyt. Kansalaisina lapset osallistuvat demokratiaan, jossa heillä on täydet oikeudet ja velvollisuudet. Näitä he harjoittavat päivittäisessä vuorovaikutuksessaan ympäröivän maailman kanssa.

Lasten kansalaisuuteen kiinnittyvät keskustelut konkretisoituvat varhaiskasvatuksen tutkimuksissa usein tarkasteluiksi, joissa analysoidaan tai pyritään kehittämään lasten vaikutusmahdollisuuksia varhaiskasvatuksen arkeen ja ympäristöön. Näistä eräänä esimerkkinä voidaan mainita niin sanottu Mosaiikki-menetelmä (esim. Clark 2005), jossa muun muassa visuaalisiin ja keskustelun menetelmin pyritään kuulemaan lasten näkemyksiä. Menetelmää on sovellettu esimerkiksi varhaiskasvatuksen fyysisen ympäristön kehittämisessä (emt.).

Lisäksi lasten osallistuminen on yhä useammin myös osa varhaiskasvatuksen pedagogiikan keskusteluja. Esimerkiksi Reggio Emilia –pedagogiikassa lapsen ääni on tärkeällä sijalla (esim. Rinaldi 2005), samoin Uudessa-Seelannissa kehitetyssä ja muun muassa Suomessa sovellettavassa 'oppimisen tarinat' –menetelmässä (Carr & Lee 2012). Meillä lapsen näkökulman ja lapsikeskeisyyden painotus vahvistuivat varhaiskasvatuksen pedagogiikan keskusteluissa 1990-luvulla (Niikko 2009; Niiranen & Kinos 2001). Viime vuosina lapsen kuulemista ovat pohtineet muun muassa Estola ja Puroila (2013) tarkastellessaan kerronnallisen pedagogiikan periaatteita ja lapsen kerronnallisia oikeuksia varhaiskasvatuksessa. Kuitenkin näyttää myös siltä, että esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa lapsen osallisuus suunnitteluprosessissa voi jäädä marginaaliseksi (Alasuutari 2012; Alasuutari & Karila 2009).

On kuitenkin huomattava, että keskustelut lapsen osallistumisesta ja kuulemisesta eivät ole 'yksiäänisiä', vaan tulkinnat ja käsitykset siitä, mitä lapsen äänellä itse asiassa tarkoitetaan ja miten se on aikuisen saavutettavissa, voivat erota toisistaan merkittävästi. Yhtäältä niin arkisessa kanssakäymisessä kuin osassa varhaiskasvatuksen ammatti- ja tutkimuskirjallisuuttakin lapsen kuulemista tarkastellaan kehyksessä, jota voi luonnehtia 'luonnolliseksi' tai realistiseksi. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsen ilmaisujen tulkitaan välittävän aikuiselle tiedon lapsen sisimmästä – ajatuksista, tunteista ja kokemuksista (Alasuutari ym. 2014, 64–65). Hieman yksinkertaistaen sanottuna tämän lähestymistavan mukaan hyvillä menetelmillä lasten äänen 'autenttinen' kuuleminen on mahdollista.

Toisaalta enenevässä määrin varhaiskasvatuksen – ja ylipäänsä lapsuudentutkimuksen – kirjallisuudessa lähdetään siitä, että lapsen ääni on aina suhteen ja vuorovaikutuksen

ilmiö. Tämä relationaalinen tulkinta haastaa oletukset autonomisesta yksilöstä ja painottaa sitä, että aikuisen ei ole koskaan mahdollista tavoittaa lapsen ääntä sellaisenaan, vaan kaikessa kuulemisessa (kaikkien ihmisten välillä) on kyse merkitysten muodostamisesta yhdessä tietyssä tilanneyhteydessä (Kjørholt 2005; Rinaldi 2005; Spyrou 2011; Warming 2005). Relationaalinen lähestymistapa ei kuitenkaan tarkoita sitä, että lasten kuuleminen olisi turhaa. Sen sijaan se haastaa aikuisen/tutkijan refleksiivisyyteen oman toimintansa suhteen ja kyseenalaistamaan omat uskomuksensa ja ajattelunsa kehikot (Cook & Hess 2004; Rinaldi 2005; Spyrou 2011).

Tutkijoina oma ajattelumme perustuu paljolti edellä mainittuun relationaaliseseen näkökulmaan. Tunnustamme sen, että lapsen kuunteleminen tapahtuu aina aikuisen tulkinta-kehikon kautta (vrt. Komulainen 2007; Spyrou 2011). Hankkeen toteutuksessa olemme pyrkineet siksi sellaisiin tutkimusmenetelmällisiin ratkaisuihin – esimerkiksi valokuvien ja ryhmäkeskustelujen käyttöön – jotka murtavat vallitsevia oletuksia sukupolvisuhteista ja aikuisen hallitsevaa asemaa lapsen ja aikuisen vuorovaikutuksessa (vrt. Clark 2005; Clark 2011). Tavoitteenamme on ollut tuottaa lasten kuulemisen aineisto, jossa lapsilla on arkista vuorovaikutusta enemmän mahdollisuuksia ja välineitä vaikuttaa keskustelussa rakentuviin merkityksiin ja haastaa aikuisia oppimaan (vrt. Cook & Hess 2004).

2 Tutkimuksen toteuttaminen

Edellä esitelty lapsuudentutkimus on vakuuttavasti tuonut esiin sen, että mitä nuoremmista lapsista on kyse, sitä enemmän heidän kuulemisensa edellyttää joustavuutta ja vuorovaikutuksellisuutta. Hankkeessa tähän pyrittiin käyttämällä toiminnallisia menetelmiä. Tutkimusotteen osalta joustavuuden vaade merkitsee laadullisen lähestymistavan soveltamista. Siten hankkeen aineiston kokoaminen ei voinut perustua tilastollisen edustavuuden näkökulmaan. Sen sijaan lähtökohdaksi otettiin laadullisessa tutkimuksessa sovellettu maksimaalisen variaation periaate, joka tarkoittaa sitä, että kokonaisuutena suhteellisen pieni aineisto kootaan huomioiden tutkittavaan ilmiöön liittyvä vaihtelu (vrt. Gobo 2004). Tällainen aineisto mahdollistaa tutkimuksen tulosten siirrettävyyden ja yleistettävyyden paremmin kuin 'homogeeninen' aineisto. Tässä hankkeessa variaation periaate merkitsi muun muassa alueellisen ja päivähoitomuotoihin liittyvän vaihtelun huomioimista.

2.1 Lasten kuuleminen päiväkodeissa ja perhepäivähoitopaikoissa

Lapsuuden ympäristöt eri puolilla Suomea ovat vaihtelevia. Ei ole sama, asuuko lapsi Kuusamossa vai Kontulassa. Samoin päivähoidon eri muodot muodostavat lapsille kukin omanlaisensa ympäristön. Jotta lasten kuulemisessa tulisivat esille mahdollisimman monenlaisten suomalaisten lasten näkökulmat, pyrittiin aineistoa hankkimaan eri puolilta Suomea ja erilaisissa päivähoidon muodoista.

Hankkeen toteuttajat ottivat yhteyttä kattavasti eri maantieteellisiltä alueilta, kultakin satunnaisesti valittujen kuntien varhaiskasvatuksen johtajiin ja pyysivät kuntaa mukaan hankkeeseen. Mikäli kunta varhaiskasvatusjohtajan tai vastaavan viranhaltijan harkinnan perusteella kieltäytyi, otettiin yhteyttä johonkin toiseen alueen kuntaan. Aikataulun tiukuuden vuoksi aineisto jouduttiin rajaamaan sellaisiin kuntiin, joista oli saatu suostumus marraskuun 2013 loppuun mennessä. Keskeisin syy kuntien kieltäytymiseen oli joko se, että aineiston keräämisen ajankohta katsottiin huonoksi (marras-joulukuu) tai että kunta oli jo ennestään mukana monessa tutkimus- tai kehittämishankkeessa.

Kuvatun prosessin seurauksena tutkimukseen valikoituivat mukaan metropolialueelta Espoo, Itä-Suomesta Lappeenranta ja Joensuu, Pohjanmaalta Kurikka, Keski-Suomesta Jyväskylä, Pirkanmaalta Nokia sekä Kainuusta Kuusamo². Kaikilta alueilta pyydettiin sekä

² Hankkeeseen pyydettiin mukaan myös joitakin Pohjois-Suomen kuntia sekä ruotsinkielisiä kuntia. Näistä kunnista ei kuitenkaan saatu aineistoa. Perusteluina kieltäytymisilleen kunnat esittivät epäsovikkaan ajankohdan ja tiukahkon aikataulun.

perhepäivähoidon että päiväkodin lasten ja ammattilaisten tuottamaa aineistoa. Osasta kuntia ei kuitenkaan saatu molempia aineistoja. Mukaan lupautuneiden kuntien varhaiskasvatuksen johtajat tai vastaavat organisoivat asiasta tiedottamisen ja hankkeeseen osallistuvien päiväkotien tai perhepäivähoidon ryhmien valinnan oman kuntansa alueella. Perhepäivähoidosta hankkeeseen osallistui sekä ryhmäperhepäivähoitopaikkoja että yhden hoitajan yksiköitä.

2.2 Lasten ja työntekijöiden yhdessä tuottama tutkimusaineisto

Lasten kuuleminen toteutettiin siis heille tutussa hoitopaikassa ja omassa joko päiväkodin tai perhepäivähoidon lapsiryhmässä normaalien varhaiskasvatuskäytäntöjen kehyksessä. Kuulemisen toteutti päivähoidon henkilöstö, ja tavoitteena oli, että se aiheuttaisi heille mahdollisimman vähän ylimääräistä työtä. Hankkeen toteuttajat laativat henkilöstölle yksityiskohtaisen ohjeistuksen kuulemisen toteuttamisesta. Hankkeeseen osallistuvien lasten ikää ei rajattu tarkasti, vaikkakin kuulemisen menetelmän todettiin ohjeissa soveltuvan lähinnä yli kolmevuotiaille. Käytännössä kuulemiseen osallistui 2–6-vuotiaita lapsia (ks. Taulukko 1).

Kuuleminen tapahtui keskustelemalla lasten kanssa heidän ottamistaan valokuvista. Käytetyllä menetelmällä on yhtymäkohtia muun muassa niin sanotun Mosaiikki-menetelmän kanssa (Gobo 2004). Lapsia pyydettiin ottamaan pareittain kuvia ensinnäkin sellaisista päivähoidon paikoista, tiloista tai asioista, jotka ovat heille mieluisia, ja toiseksi sellaisista paikoista tai asioista, joista he eivät pidä. Lisäksi he ottivat kuvia seikoista tai paikoista, jotka ovat heidän mielestään jostain muusta syystä tärkeitä. Tämän jälkeen työntekijä kokosi 2–3 paria yhteiseen keskusteluun. Siinä lapset esittelivät toisilleen ottamia kuvia ja kertoivat, miksi valitsivat ko. paikan tai asian mieluisaksi ja mukavaksi tai ikäväksi kohteekseen. Mikäli kuvia oli yhdellä parilla kovin monta, paria voitiin pyytää valitsemaan 2–3 kuvaa kustakin ryhmästä (mukava/ikävä/muuten tärkeä). Perhepäivähoi-dossa lapset saattoivat kuvata tiloja ja paikkoja myös yksin, ja muutamassa tapauksessa 2–3-vuotiaiden lasten ollessa kyseessä perhepäivähoitaja kuvasi hoitoympäristöä ja keskusteli näistä kuvista lapsen kanssa. Kuvista juttelemisen lisäksi lasten kanssa keskusteltiin siitä, miksi he ajattelevat olevansa hoidossa, mikä ero on kotona ja hoidossa olemisessa, mikä aikuis(t)en toiminnassa on heidän mielestään tärkeää hoitopaikassa ja miten hoitopaikkaa tai sen toimintaa voisi parantaa/muuttaa.

Työntekijät tallensivat lasten kanssa käydyt keskustelut äänitallenteena, ja siirsivät ne sitten, kuten kuvatkin, pilvipalvelimeen kunkin aineiston tuottajan omaan, suojattuun kansioon. Lisäksi työntekijät tallensivat myös lyhyen kuvauksen lasten keskustelutilanteesta ja seikoista, jotka mahdollisesti olivat vaikuttaneet tai heijastuneet lasten keskusteluun tai kuvien sisältöön (esim. poikkeukselliset seikat hoitopaikan ympäristössä tai erityiset tapahtumat hoitopaikassa). Lasten vanhemmilta ja lapsilta pyydettiin suostumus kuvien ja keskustelujen käyttämiseen varhaiskasvatuslainsäädäntöä valmisteltaessa sekä tutkimustarkoituksiin.

Tutkimusaineisto käsittää lähes 200 valokuvaa ja 24 keskustelua, joihin osallistui 48 lasta. Taulukosta 1 näkyy keskustelujen sijoittuminen päivähoidon muodon mukaan sekä keskusteluihin osallistuneiden lasten ikä- ja sukupuolijakauma.

Taulukko 1. Keskustelujen toteuttamisympäristö sekä keskusteluihin osallistuneiden lasten sukupuoli- ja ikäjakauma

Keskusteluja yhteensä	24
perhepäivähoidossa	8
päiväkodissa	16
Keskusteluihin osallistuneet lapset yhteensä	48
poikia	24
tyttöjä	24
2-vuotiaita	1
3-vuotiaita	4
4-vuotiaita	12
5-vuotiaita	17
6-vuotiaita	14

Tutkimuksen keskusteluaineisto on kokonaisuudessaan litteroitu tekstiksi. Aineiston analyysissä valokuvia ja niistä käytyjä keskusteluosuuksia on tarkasteltu rinnakkain. Analyysin alkuvaiheessa aineisto on ryhmitelty kuvien esittämien kohteiden ja näille keskustelussa annettujen luonnehdintojen mukaan (myönteinen/kielteinen/muuten tärkeä). Näin luotuja aineiston luokkia ja ryhmittelyjä on sitten tarkasteltu niitä yhdistävien merkitysulottuvuuksien samoin kuin niissä esiintyvien toistuvien erottelujen ja erontekojen kannalta. Samaan tapaan lasten 'haastatteluosuuden' aineisto on ensin analysoitu keskustelujen sisältöjä teemoitellen. Tämän jälkeen hahmoteltujen teemojen merkitysulottuvuuksia on analysoitu yksityiskohtaisemmin. Lisäksi näiden kahden aineiston osan havaintoja rinnastettu toisiinsa.

3 Tulokset

Laadullisessa tutkimuksessa yksi aineiston riittävyyden ja tulosten luotettavuuden kriteeri on niin sanottu aineiston kylläntyminen eli saturaatio (Strauss & Corbin, 1990). Tällä tarkoitetaan sitä, että uusi aineisto ei enää tuota aiempaan aineistoon verrattuna tietyllä yleisyydellä uusia näkökulmia. Tämän hankkeen tutkimusaineistona olleet 24 keskustelua ja niihin liittyvät valokuvat nostivat esille jopa yllättävän samankaltaisia näkökulmia. Niihin paneudutaan seuraavassa tarkastelemalla ensin valokuviin ja niistä käytyihin keskusteluihin – eli valokuvamateriaaliin – perustuvia havaintoja. Tämän jälkeen esitellään, miten lapset kuvasivat päivähoitoa muiden haastattelukysymysten avulla – esimerkiksi, miksi hoidossa ollaan ja mitä lapset työntekijöiltä toivovat. On kuitenkin huomattava, että samoja havaintoja tuli esiin sekä valokuvista keskusteltaessa että muuten päivähoidosta puhuttaessa. Nämä aineistot eivät siten tuota vastakkaisia tai ristiriitaisia tuloksia. Lähinnä niissä vain painottuvat eri asiat.

3.1 Päivähoito lasten valokuvissa

Lapsia pyydettiin siis ottamaan yleensä pareittain kolmenlaisia kuvia hoitopaikastaan: kuvia paikoista tai asioista, jotka ovat mieluisia, ikäviä tai muuten tärkeitä. Tämän jälkeen lapset keskustelivat ottamistaan kuvista joko aikuisen kanssa tai kahden tai kolmen parin ryhmissä. Käytännössä mieluisten paikkojen tai asioiden miettiminen oli lapsille nähtävästi kaikkein helpointa, sillä tähän ryhmään nimettyjä valokuvia on aineistossa eniten. Kuvia epämieluisaksi tai ikäväksi nimetyistä kohteista tuli myös varsin runsaasti, mutta selvästi vähemmän lapset tuottivat kuvia 'muuten tärkeitä' asioista tai paikoista. On kuitenkin huomattava, että analyysissä pelkkä kuva ja sen nimeäminen tiettyyn ryhmään ei välttämättä vielä tuotta informaatiota kuvan kohteelle annetusta merkityksestä. Sen sijaan kun kuvaa tarkastellaan yhdessä siitä käydyn keskustelun kanssa, käy esimerkiksi ilmi, että jotkut kuvat ikävistä tai tärkeistä kohteista kertovatkin ennen kaikkea siitä, mikä lasten näkökulmasta päivähoidossa on tärkeää ja mukavaa. Kuvamateriaalin analyysin esittely perustuukin sen tarkastelemiseen, mitä kuville annetut merkitykset kertovat päivähoidosta ja varhaiskasvatuksesta lasten näkökulmasta.

Kaikkein parasta on leikkiminen

Kaikkiaan aineistoon sisältyy noin 120 valokuvaa, jotka saavat lasten ja työntekijän keskusteluissa myönteisen merkityksen. Näistä noin puolet kuvaa leikkimiseen tarkoitettuja

tiloja tai leikkivälineitä. Pääosin kuvat on otettu sisätiloissa; sellaisia ulkoleikkipaikkoja, joista puhutaan mieluisina juuri leikin näkökulmasta, esiintyy alle 10 kuvassa.

Seuraavassa esimerkissä päiväkodin työntekijä pyytää lapsia kertomaan valokuvasta, joka esittää jonkinlaisia varastohyllyjä säilytyslaatikoinen ja -koreineen (kuva 1). Erään korin kyljessä on teksti 'pikkupehmot' ja erään laatikon kyljessä lukee 'teatterilegot'. Keskusteluun osallistuu kaksi esikoululaista poikaa ja kaksi tyttöä.

Työntekijä: Kertokaapa, mitä tässä kuvassa on.

Lapset (yhteen ääneen): Lelulainaamo.

Poika1: Että sieltä voi lainata leluja.

Työntekijä: Minkä takia te ootte valinnu tän kuvan?

Poika2: Koska siel on niin kivoja leluja. Sotaleluja, pyssyjä.

Tyttö: ...Ja sit siellä on..

...

Työntekijä: Mutta siis siel on paljon leluja, niinkö?

Tyttö: Niin niin.

Kuva 1. 'Lelulainaamo'

Esimerkissä lapset ovat kuvanneet leikkivälineiden säilytyspaikkaa, ja leikin myönteinen merkitys välittyy heidän vastauksissaan lelujen lainaamismahdollisuuksista ja lelujen runsaudesta. Tutkimusaineistossa leikkiin liittyvien kuvien selitykset käsittelevät useimmiten edellä olevan esimerkin tavoin leikkimisen ja monenlaisten leikkien mahdollisuutta. Kivaksi kerrottiin siis sitä, että kyseisessä tilassa sai tai pystyi leikkimään ja että tarjolla oli kivoja leluja. Näin on yleensä myös silloin, kun valokuva esittää yksittäistä lelua, vaikka toki kuvakeskusteluissa mainitaan myös tiettyjä mukavia leluja ja leikkejä, kuten autot, palikat, nuket ja kauppaleikki. Leikkimisen mahdollisuudet tulevat kuitenkin esiin myös kuvissa, jotka on nimetty ikäviksi tai tylsiksi paikoiksi. Jotkut lapset ovat perustelleet ikävän kuvakohteen valintaa juuri sillä, että paikassa ei voi leikkiä (esimerkiksi eteisessä tai wc:ssä).

Edellä olevan esimerkin valokuva 'lelulainaamosta' ei ole kuitenkaan kaikkein tavanomaisin siinä mielessä, että se on varsin sukupuolineutraali. Leikkiin liittyviä valokuvia ja keskusteluja luonnehti nimittäin hyvin selvä sukupuolittuneisuus. Poikien mieluisten lelujen ja leikkipaikkojen kuvat esittävät usein autoja, liikennemattoja ja rakenteluvälineitä, tyttöjen taas nukkeja ja kotileikkipaikkoja (kuvat 2 ja 3). Leikin sukupuolittuneisuus tulee esiin myös ikävien paikkojen ja asioiden kuvissa. Erityisesti pojat ovat saattaneet nimetä esimerkiksi kotileikkienurkkauksen tai barbileikkivälineet tylsiksi, koska ne heidän näkemyksensä mukaan kuuluvat tyttöjen leikkeihin. Tyttöjen ja poikien leikkien ja lelujen erottelujen ylityksiä on vain parissa tapauksessa.

Kaikkienensa kuvamateriaali kertoo hyvin selvästi, että leikkiminen ja leikin mahdollisuudet siihen ovat ne asiat, jonka merkityksestä ja tärkey-

Kuva 2. Tyttöjen leikit

Kuva 3. Poikien leikit

destä lapset ovat kaikkein useimmin samaa mieltä, vaikka leikki toimintana näyttäytyikin varsin sukupuolittuneena.

Liikkuminenkin on hauskaa

Leikkimisen jälkeen toisen sijan lasten mieluisissa asioissa ja paikoissa saavat liikkumisen ja liikunnan mahdollistavat päivähoidon tilat ja välineet. Lähes viidennes lasten ottamista kuvista esittää näitä. Lisäksi jossain tapauksessa työntekijä kertoo aineiston tuottamista tarkastelevassa yhteenvedossaan, että lapset olisivat halunneet kuvata liikuntatiloja, mutta tämä ei ollut mahdollista, koska siellä oli toiminta käynnissä kuvaushetkellä. Kaikkia liikkumiseen liittyviä kuva-aiheita ei siis saatu toteutetuksi. Liikkumisella ja liikunnalla tarkoitamme erilaisia 'karkeamotoriikan' toimintoja, esimerkiksi juoksemista, hyppimistä, kiipeilyä, hiihtämistä, ja pelien (jalkapallo, sähly yms.) pelaamista.

Lapset ovat kuvanneet liikuntaan ja liikkumiseen liittyviä seikkoja sekä sisällä että ulkona. Kuvat esittivät esimerkiksi jalkapallomaaleja, sisäsählymailoja, liukumäkiä, liikuntasaleja ja kiipeilytelineitä (kuva 4). Liikkumisessa mainitaankin mukavaksi mahdollisuudet esimerkiksi juoksemiseen, pelaamiseen, riippumiseen ja kiipeilyyn. Liikkumisen mukavuuteen liittyy myös jännitys. Tämä tulee esiin esimerkiksi keskusteltaessa liukumäistä. Tärkeää on yleensä kova vauhti. Tämän vuoksi ikävien paikkojen kuviksi on valittu joissain tapauksissa 'liian' pieniä liukumäkiä. Seuraavassa on esimerkki tällaisesta tilanteesta. Päiväkodissa hoidossa olevat viisivuotiaat tyttö ja poika ovat ottaneet kuvan, jossa on sininen muovinen liukumäki. Se ei ole heidän mukaansa kiva paikka.

Kuva 4. Maalit

Työntekijä: Miksi tämä ei ole kiva paikka?

Lapsi: Siitä ei saa kovia vauhteja.

Työntekijä: Ei saa kovia vauhteja? Elikä mikä tämä on?

Lapsi: Liukumäki, pieni liukumäki, norsuliukumäki.

Työntekijä: Pieni norsuliukumäki. Ketkäs tässä sitten yleensä laskee?

Lapsi: Vauvat.

Pieni liukumäki ei tarjoa viisivuotiaille sitä, mitä he toivovat, kovia vauhteja. Heidän näkökulmastaan se onkin väline, joka on tarkoitettu 'vauvoille' tai eli päiväkodin pienimmille lapsille.

Liikuntaan liittyvä jännitys tulee esiin myös hieman toisesta näkökulmasta liikunnan rajoituksiin liittyvissä kuvauksissa. Jotkut lapset arvostelevat esimerkiksi puuhun kiipeämisen ja aidalla tasapainoilemisen kieltoja.

Työntekijä: Tuleeko vielä jotain mieleen, Paula?

Paula: Mä haluaisin että aikuiset määräis että saisi tehdä pellehyppyjä, niin mä voisin näyttää tytöille pellehyppyjä.

Työntekijä: Helmi?

Helmi: Sitä, että aikuisia pitäisi määrätä että lapsien pitäisi kävellä puiss- tai lapsien pitäisi kiipeillä puissa.

Työntekijä: Haluaisitko sä kiipeillä puissa?

Helmi: Joo, koska mä osaan kiivetä yhteen mäntyyn, mutta minäkin kans siihen tän päikyn...

Työntekijä: Mitäs Maijulla onks sulla vielä jotain?

Maiju: Jos Helmi haluaa kiivetä puuhun, siihen pitää laittaa, tökätä lapio koska ne oksat on liian ylhäällä.

Esimerkissä esikouluikäiset Paula ja Helmi tekevät molemmat ehdotuksen aikuisten toiminnasta: näiden tulisi määrätä lapsia hyppimään pellehyppyjä ja kiipeämään puuhun. Molempien seikkojen voi ajatella liittyvän eräänlaiseen omien liikunnan taitojen ja rajojen testaamiseen. Esimerkissä työntekijä ei jatka tätä keskusteluteemaa, vaan antaa puheenvuoron kolmannelle tytölle, Maijulle. Hän kuitenkin tukee eskarikavereitaan ja antaa uuden vihjeen aikuisille. He voisivat laittaa lapion Helmin avuksi, jotta tämä voisi kivetä päiväkodin mäntyyn, sen sijaan, että he rajoittavat kiipeilyä. Tytöt näyttävät olevan varsin yksituumaisesti sitä mieltä, että päiväkodin liikunta voisi olla haastavampaa ja elämyksellisempää.

Jotkut aineiston liikuntaan ja liikkumiseen yhdistetyt kuvat on otettu metsässä. Näin on erityisesti perhepäivähoitopaikkojen kuvissa. Niitä koskeissa keskusteluissa liikkuminen liittyy erityisesti luonnossa kulkemiseen. Siihen saatetaan myös yhdistää mukavana asiana esimerkiksi oravien ruokkiminen.

Liikkuminen ja liikunta ovat siis asioita, jotka lapset kuvaavat itselleen mieluisiksi päivähoidossa, vaikkakaan niiden suosio ei ylitä leikkimistä. Ne ovat myös asioita, joissa tämän tarkastelun aineistossa ei esiinny selviä sukupuolten välisiä eroja. Liikkuminen ja sen tarjoamat elämykset näyttävät kiinnostavan yhtä lailla tyttöjä ja poikia.

Muut myönteisen merkityksen saaneet asiat ja toiminnot

Kuvamateriaalissa mikään muu päivähoiton toiminta ei saa lähellekään samaa määrää myönteisiä mainintoja lasten keskusteluissa kuin edellä kuvatut leikkiminen ja liikkuminen. Askartelu on kuitenkin yksi päivähoiton toiminnoista, joka erottuu materiaalissa omaksi pienehköksi ryhmäkseen. Toinen huomiota kiinnittänyt teema ovat esteetiikkaan ja kauneusarvoihin liittyvät kuvat ja keskustelut. Lisäksi on joitain vastauksia, jotka voi yhdistää oppimisen tematiikkaan.

Askarteluun liittyvät kuvat esittävät usein askarteluvälinelaatikoita tai -hyllyjä. Lapset perustelevat näitä kuviaan tavallisesti sillä, että askartelu on kivaa. Toki jonkun lapsen mielestä askartelu on myös ikävää. Mainintojen 'kivaa' lisäksi askarteluvälineet saavat myönteisen merkityksen joissain tapauksissa erityisesti siksi, että ne ovat välineitä, joiden kanssa lapset saavat puuhata oma-aloitteisesti kysymättä toimintaan aikuisen lupaa. Tarvikkeiden kerrotaan olevan aina lasten käytettävissä. Näiden vastausten osalta on mahdollon sanoa, kumpaa painotetaan enemmän, askartelua toimintana vai vapautta päättää toiminnastaan itse.

Askarteluihin liittyviä kuvia perustellaan myös esteettisillä syillä ja kauneusarvoilla. Huomattavaa on myös, että tällaisia esteettisiä perusteluja esiintyi pääasiassa vain tyttöjen kuvauksissa. Seuraavassa esimerkissä keskustellaan kuvasta 5.

Työntekijä: Selvä. No hei sitte, tää on seuraava, Minnan ja Aijan ottama, kiva kuva. Mitäs tässä on?
 Aija: No, (--) tehny kivan, tollasen neliön, hamahelmiä.
 Sanna: Mä oon tehny sen.
 Aija: Nii, Sanna on tehny sen ni, se on niin ihana niin mä otin siitä kuvan.
 Työntekijä: Okei. Minkäs takia se on ihana?
 Aija: No ku siinä on paljon, eri värejä.

Kuva 5. Hamahelmet

Lasten ottamissa kuvissa on otoksia muun muassa ikkunassa roikkuvista askarteluista ja kirjojen kansista, joiden mieluisuutta lapset perustelevat esimerkiksi niiden väreillä, kuten yllä olevassa esimerkissä. Samankaltainen esteettinen arviointi tulee esiin joissain päiväkotiympäristöä koskevissa huomioissa ja kuvissa. Kuvauksen kohteeksi on saatettu valita esimerkiksi päiväkodin seinälle maalattu kuva, koska se on 'kaunis'.

Askartelujen ja kauniiden asioiden lisäksi oman pienen ryhmänsä muodostavat kuvat, jotka liittyvät esikouluun. Näiden kuvien selitykset taas kiinnittyivät tavalla tai toisella oppimisen tematiikkaan. Lapsi on saattanut valokuvata esimerkiksi kalenterin päiväkodin 'tärkeänä' asiana ja perustelee kuvaansa sillä, että kalenterista opitaan päivät. Parissa tapa- uksessa kuvauksen kohteeksi oli valittu esikoululaisten kasvunkansiot, koska niihin talletetaan kaikki 'tärkeät paperit'. Tarkasteltavan aineiston perusteella ei voi kuitenkaan sanoa, että oppimisen tematiikka olisi vallitsevana esikouluikäisten kuvissa ja keskusteluissa.

Nukkari ja sänky – päivähoidon ikävimmät paikat

Kaikissa lasten valokuvia koskevissa keskusteluissa ei ole käsitelty sitä, mikä päivähoidossa on ikävää lasten mielestä. Kaikkiaan ikäväksi tai tylsäksi luonnehdittuja valokuvakohteita aineistossa on noin 50. Näistä jotkut ovat käytännössä mukavien asioiden vastakohtia ja kertovatkin enemmän siitä, mikä koetaan positiiviseksi kuin siitä, mistä ei pidetä. Esimerkiksi tietty päiväkodin tila on saatettu nimetä ikäväksi paikaksi, koska siellä ei voi leikkiä, mikä tuo esiin leikin merkityksen. Ikäväksi kuvatuissa seikoissa on kuitenkin yksi ylitse muiden: oma sänky tai nukkumiseen tarkoitettu huone, nukkari (kuvat 6 ja 7). Viidennes lasten epämieluisin paikkojen ja seikkojen kuvista esittää vuodetta tai 'nukkaria'. Lisäksi haastattelukysymyksiin vastatessaan lapset hyvin tavallisesti toteavat, että nukkuminen on päivähoidossa kaikkein ikävin asia.

Kuva 6. 'Nukkari'

Kuva 7. Sänky

Työntekijä: Ja sit sä sanot et tää nukkari on tylsä paikka. Mut kerros vähän, minkä takia se oli sun

mielestä tylsä paikka?

Lapsi1: No niin koska siel melkein aina pitää nukkua.

Työntekijä: No niin muuten pitääkin. Välillä siel on jotain muitakin juttuja mut aika usein siel pitää nukkua. Paitsi nukutsä siellä?

Lapsi1: Mm-mmm.

Lapsi2: En mäkään.

Työntekijä: Et muuten nuku säkään.

Yllä nukkumisesta keskustelevat 4- ja 5-vuotiaat lapset ryhmäperhepäivähoidossa. Kuten tässäkin esimerkissä työntekijät osoittavat usein aineiston keskusteluissa tietävänsä, että lapsi ei välttämättä nuku lepoaikana. Lisäksi aineistossa kiinnittää huomiota se, että lapset arvostelevat useammin lepotauon kestoa kuin nukkumista sinänsä. Tyypillisin selitys sängyn tai nukkarin ikävyydelle on se, että siellä pitää olla 'niin kauan'. Lepotauko on siis hankkeeseen osallistuneiden lasten näkökulmasta usein liian pitkä.

Jotkut lapset kuvaavat myös sitä, miten pitkästyminen voidaan käytännössä ratkaista. Seuraavassa tästä keskustelevat esikoulussa olevat tytöt.

Tyttö 1: Se on kivaa kun ... Kirsi ... on siellä, ja mää oon siellä sängyssä ja me aina joskus tehdään kokouksia. Väärin päin.

Työntekijä: Sängyssä kokouksia?

Tyttö 1: Niin ja joskus. Ja siks sängyssä myös, kun ikinä ei voi nostaa päätä, ja sitten se on myös harmittavaa, kun Maija joskus yrittää puhua mun kaa, ja se on myös ärsyttävää kun Hanna yrittää puhua Hiljalle tai Hilja puhua yrittää Hannalle ja mä oon just niitten välissä.

Edellä oleva esimerkki näyttää yhtäältä lepohetkeen liitetyn toisen ikävän asian, vaateen olla paikallaan vuoteessa ('ikinä ei saa nostaa päätänsä'). Toisaalta se myös kertoo, kuinka pitkältä tuntuvaa lepoaikaa ja paikallaan olemisen vaadetta voidaan ratkaista aikuisilta salaa. Nukkarissakin lapset pyrkivät ylläpitämään omaa keskinäistä vuorovaikutustaan ja maailmaansa pitämällä esimerkiksi 'kokouksia'. Kokoukset ovat tässä esimerkissä tilanteita, joissa tytöt juttelevat keskenään muun muassa siten, että yläsängyssä oleva riiputtaa päätänsä alaspäin nähdäkseen alapetillä olevan ystävänsä (ja kiertää samalla pään nostamista koskevaa sääntöä). Paikallaan olemisen vaateen vuoksi vuorovaikutustilanteissa voi kuitenkin joutua joskus harmittavasti kahden puhujan väliin.

Tämän aineiston perusteella ei voi suoraan tehdä johtopäätöksiä siitä, mitä päivälepo merkitsee hankkeeseen osallistuneille eri ikäisille lapsille. Näin muun muassa siksi, että kaikilta lapsilta ei ole vastauksia kysymyksiin päivähoidon ikävistä asioista eikä eri ikäisten lasten vastauksia voi siten verrata keskenään. Kuvamateriaalissa nukkumista koskevaa kriittikkä esiintyy kuitenkin neljävuotiailla ja sitä vanhemmilla. Näyttää siten siltä, että heidän kohdallaan yleensä positiiviseksi mielletty lepo saa usein päivähoidossa enemmänkin kielteisen merkityksen.

Luonnehdinnat päivähoidon muista käytännöistä ja säännöistä

Lasten esittämien ikävien asioiden listaan sisältyy myös muita päivähoidon rutiineja ja sääntöjä kuin vain lepotauko. Aamupiiri ja istumapenkit, joissa on nimetyt paikat lapsille, kirvoittavat joitain keskusteluja (kuva 8). Niiden ytimenä ovat maininnat siitä, kuinka kyseisen tilanne tai paikka vaatii, että istutaan paikallaan joko liian pitkään tai jotenkin niin, että oma asento tuntuu hankalalta. Näitä keskusteluja voisi tulkita, että niissä on kyse saman-

tapaisesta asiasta kuin lepotauolla: oman ruumiin kontrollista ja sen liikkumisen rajaamisesta. Vaikka penkkejä ei mainittaisi suoraan ikäväksi, tuo niistä käytävä keskustelu esiin penkkien käytön lasten toiminnan kontrollin ja hallinnan välineenä. Tämän tietävät myös lapset itse.

Kuva 8. Penkki

Työntekijä: Miks meillä on tämmöset penkkipaikat? Jos tulis joku tuntematon käymään meidän päiväkodissa, ja kysyis et mitkä penkit nuo oikeen on, ni mitä sie Saana kertoisit niistä penkeistä?

Saana: No, ne on semmoset odottelupenkit ja, niihin on hyvä rauhottuu koska, aina ku kello soi ni sitte niihin mennään, ja sitte niis on tehty sillee järjestyksessä että niinku, ei ois just lempikaveri vieressä.

Työntekijä: Kyllä.

Saana: Se on tyttö poika, tyttö.

Työntekijä: Niille on hyvä rauhottuu niille paikoille.

Saana: Se on vielä tyttö ja poika.

Työntekijä: Yleensä on ollu tyttö-poika-järjestys, ihan totta.

Saana toteaa, että penkeillä ei saa istua lempikaverin vieressä eikä edes omaa sukupuolta edustavan vieressä. Rauhoittumista pyritään saamaan aikaan säätelemällä sitä, miten vuorovaikutuksen näkökulmasta kiinnostavan vieruskaverin lapsi voi saada.

Toisena jonkin verran arvostelua saavien toimintojen tyyppinä ovat ohjatut toiminnot, esimerkiksi pienryhmätoiminta, jonka lapsi voi määritellä ikäväksi, koska ei saa vapaasti valita kavereitaan tai koska toiminta tuntuu vaikealta. Joitakin mainintoja on myös siitä, että lapsi ei pidä ulkoilusta ja on siksi ottanut kuvan esimerkiksi päiväkodin eteisestä.

Jotkut säännöt saavat kuitenkin myös joitain positiivisia mainintoja. Erityisesti näin on kiusaamista koskevien kieltojen kohdalla. Muutamat lapset ovat esimerkiksi kuvanneet päiväkodin sääntökortteja, jotka esittävät tätä sääntöä. Lisäksi joissain lasten kuvissa ja kuvauksissa ikään kuin kuuluu aikuisen ääni, mikä tarkoittaa, että niissä kerrotaan joistain päivähoidon tavoista ja säännöistä tärkeinä asioina. Tärkeinä asioina mainitaan esimerkiksi syöminen, lepo ja särkyvien esineiden käsittely varoen.

Hoitopaikan fyysinen ympäristö

Hoitopaikan fyysisen ympäristön merkitys tulee luonnollisesti epäsuorasti esiin lasten puheessa monella tavalla. Esimerkiksi leikille ja liikkumiselle annetut merkitykset kertovat samalla, että näille toiminnoille varatut tilat ja paikat sekä niiden riittävyys ovat tärkeitä seikkoja lasten näkökulmasta. Lapset viittaavat päivähoidon tiloihin ja olosuhteisiin kuvaamaan ja keskusteluissaan kuitenkin myös suoraan. Joissain tapauksissa mainitaan leikkilojen pienuus, mutta useimmiten tiloja koskevat keskustelut liittyvät erityisesti wc:hen ja eteiseen. Lisäksi lapset kuvasivat joitain päivähoidon paikkoja tietyistä eritellyistä syistä.

WC saa lasten keskusteluissa ikävän paikan leiman. Syynä voi olla esimerkiksi wc:n koko; se koetaan liian pieneksi. Lapset viittaavat myös wc:n likaisuuteen ja hajuun. Lisäksi mainitaan suihkulattian lattian ikävältä tuntuva materiaali ja pesuihin liittyvät vaatimukset, esimerkiksi alastomuus. Myös eteinen mainitaan ikäväksi paikaksi muun muassa

hajunsa ja sinne kulkeutuvan hiekan vuoksi. Tiloissa lapset siis kiinnittävät huomiota niiden fyysisiin ominaisuuksiin ja miellyttävyyteen.

Tilojen fyysisissä ominaisuuksissa lapset puhuvat myös joissain tapauksissa niiden rauhallisuudesta (tai rauhottomuudesta). Joitakin 'kivan paikan' leiman saaneita kuvia lapset perustelevat niiden tarjoaman rauhallisen tilan vuoksi. Esimerkiksi kuva 9, jossa on pieni pöytä ja sillä pari kirjaa, on kuvan ottajan näkökulmasta mukava siksi, että pöydän toisella puolella on sermi, joka tekee pöydästä rauhallisen paikan kuunnella ja katsella kirjoja. Samaten joidenkin leikkipaikkojen kohdalla lapset kertovat, että ne mahdollistavat leikkimisen 'rauhassa'. Joku lapsi on myös ottanut kuvan potasta, joka kuvaa ikävää asiaa. Potta on hoitopaikan vauvojen, jotka häiritsevät leikkimistä.

Joitain kuvia ja mainintoja on myös esineistä ja paikoista, jotka tarjoavat hoitopaikassa eräänlaisen oman paikan. Jotkut lapset ovat kuvanneet hyllykköä, jossa ovat lasten omat korit. Joissain kuvissa taas on lasten omat kynälaatikot tai askartelut, joihin 'muut eivät saa koskea'. Joku lapsi on ottanut kuvan digitaalisesta kuvakehyksestä, koska siinä näkyy lapsen omia kuvia.

Lasten ottamissa kuvissa on myös muutama, jotka liittyivät jotenkin vaaralliseksi tai hankalaksi koettuihin ympäristön seikkoihin, esimerkiksi portaisiin tai hyllykköön, joka on liikuntatilassa (kuva 10). Kuvien ottamisen ajankohdan vuoksi jotkut lapset olivat myös tallentaneet joulun odotukseen liittyviä, positiivisella tavalla jännittäviä hoitopaikan tiloja.

Lasten ottamissa kuvissa ja niitä koskevissa keskusteluissa tulevat myös mielenkiintoisesti esiin esteettiset seikat. Tämä mainittiin jo edellä askartelujen kohdalla. Lisäksi lasten kuvissa on joitain otoksia esimerkiksi hoitopaikan seinälle maalatuista kuvista, joiden valintaa kuvakohteeksi perustellaan niiden kauneudella. Lisäksi eräässä ryhmäkeskustelussa pohditaan kuvista keskustelun seurauksena, miten hoitopaikan pieneksi koettua wc:tä voitaisiin seiniä uudelleen maalaamalla ja kuvittamalla tehdä mukavammaksi.

Kaikkineen lapset esittivät siis huomioita niin fyysisten tilojen puutteista – niiden ahtaudesta, vaaroista ja epämiellyttävyydestä – kuin niiden viihtyvyydestä ja estetiikastakin. Lisäksi heidän puheessaan tulee esiin rauhallisen tilan ja oman yksityisen tilan tärkeys.

Kuva 9. Rauhallinen paikka

Kuva 10. Portaat

3.2 Miksi päiväkodissa ja perhepäivähoidossa ollaan?

Valokuvista keskustelun lisäksi lapset kertoivat käsityksiään siitä, miksi lapset ovat päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Keskeisin perustelu päiväkotiin tai perhepäivähoitoon tulolle oli vanhempien töihin meno. Lapset toivat puheenvuoroissaan esille sen, että yksin kotona oleminen ei ole mahdollista heidän ikäisilleen lapsille. Seuraava katkelma kuvaa lasten tyypillisiä perusteluja.

Työntekijä: Miks lapset on Päiväkummussa? Ville voi myös miettiä mutta Eemil kertoo ensin.

Ville: Koska jos täytyy mennä töihin niin ei voi jättää lasta kotiin..

Ville: ..Yksin.

Eemil: Arvaa mitä?

Työntekijä: No?

Eemil: Vähän vanhemmat lapset voi jäädä yksin kotiin.

Yksin kotona olemisen mahdottomuus perustellaan hoidon tarpeella. Hoito merkitsee lapsille tässä yhteydessä ruokaa ja turvallisuutta. Yksin kotona olemiseen liittyikin lasten puheessa paljon vaaroja. He mainitsevat esimerkkejä erilaisista vahingoista kuten tulipaloista tai räjähdyksistä.

Työntekijä: Mm. miksei voi lapsi olla kotona?

Lapsi: No koska se ei osaa ainakaan tehdä ruokaa tai mitään.

Lapsi: Mie ossaan.

Lapsi: Ja, ja vielä, ja sitten voi käydä vahinko, että..

Lapsi: ..Syttyy palamaan, esimerkiks, joo.

Päivähoito näyttää siis lasten tulkinnan mukaan tarjoavan heille paikan, jossa aikuiset huolehtivat heistä ja suojelevat vahingoilta. Joissakin, lähinnä esiopetusikäisten lasten keskusteluissa päiväkotiin tuloa perusteltiin myös sen tarjoamalla mahdollisuudella oppimiseen.

Huomionarvoista lasten keskusteluissa on se, että päivähoitoa ja sen tehtäviä voidaan samassa keskustelussa tarkastella useammastakin näkökulmasta kuten seuraava katkelma osoittaa.

Työntekijä: Eli ensimmäinen kysymys on, minkä takia lapset on päiväkodissa?

Lapsi 1: Sen takia koska ne tarttee hoitoa.

Lapsi 2: Ja, tai..

Työntekijä: Sano vaan Saana ääneen.

Lapsi 2: Ja lepoa.

Lapsi 3: Tai sitten, ne voi kertoo eskarista.

Työntekijä: Voi kertoa eskarista, niin meidän eskarista, niin, miks lapset on eskarissa, joo, kyllä.

Lapsi 3: Sen takia koska opiskellaan täällä ja, sitten kun mennään kouluun ni sitten, ni sitten tuota, myö osataan jo aika paljon.

Työntekijä: Kyllä, harjotellaan koulua varten, ihan totta. Onko joku toinen syy miks lapset on päiväkodissa?

...

Lapsi 1: Siks koska, ku aikuiset ei voi hoitaa, ne menee töihin ja..

Lapsi 2: Töihin ja, ne tarttee rahaa, aikuiset.

Lapsi : Niin ne ei voi hoitaa lapsia, että sen takia niiden pittää olla täällä.

Työntekijä: Tosi hienosti Aapo kerrottu. Ihan totta et, vanhemmat on töissä, ja sitten ne tarvii sitä rahaa niin ku Saana mainitsi.

Lapsi: Niin, ja sitten lapset on sen päivän ajan, kunnes vanhemmat tulee hakee hoidosta tai eskarista.

Kun keskustelu suuntautuu päivähoitoon tulemisen perustelujen sijaan päivähoidossa olemiseen, nostavat lapset esille kaverisuhteet ja aktiivisen toiminnan. Tätä kuvaavat vaikkapa puheenvuorot ”Että saa uusia kavereita. Näkee päiväl aina.” ja ”Että oppii uusia asioita ja uusia kavereita saa”.

3.3 Erot päivähoidon ja kodin välillä

Lasten kanssa keskusteltiin myös siitä, mitä eroa on kotona ja päivähoidossa olemisella. Näissä keskustelukatkelmissa lapset nostivat esille näiden kahden ympäristön erilaiset säännöt ja toimintakäytännöt.

Yksi sääntöjen eroista liittyi kodin ja päivähoidon aikuisten erilaiseen suhtautumiseen mediaan – elokuvaan (videoihin), peleihin ja televisioon. Seuraavat katkelmat kuvaavat hyvin näitä, tässä aineistossa melko yleisiä keskusteluja:

Työntekijä: Saako kotona tehdä samoja asioita?

Lapsi 1 : Ei.

Lapsi 2 : Ei.

Lapsi 3: Ei.

Työntekijä: No mitä kotona ei saa tehdä, mutta päiväkodissa saa?

Lapsi 1: Ei saa mennä tietokoneelle.

Työntekijä: Saako päiväkodissa mennä tietokoneelle?

Lapsi 2: Ei.

Lapsi 1: Mutta kotona saa.

...

Lapsi: Mutta minun äitin luona ei saa, mutta isän luona saa.

Toinen katkelma

Työntekijä: Mikä ero on sillä että olet joko päiväkodissa tai kotona? Mikä ero niillä asioilla on?

Lapsi: Esimerkiksi kotona, niin voi katsoa videota ja päiväkodissa aina tosi harvoin.

Päivähoito näyttytyikin näiden keskustelujen perusteella eräänlaisena mediavapaana vyöhykkeenä. Lapset kuitenkin viestivät toiveistaan toimia myös tietokoneiden ja pelien parissa. He muun muassa ehdottavat pelipäivien järjestämistä.

Lapsi: Mäki voisin, jos mä saisin niin mä voisin tuoda kotoa äidin Ipadin, niin mä koko ajan pelata mun pelejä.

Lapset kertoivat myös muista sääntöihin ja rajoihin liittyvistä eroista. Useimmissa tapauksissa lapset painottivat sellaisia asioita, joissa päivähoidossa asetetaan kotia tiukempia rajoituksia. Seuraavassa katkelmassa lapset kuvaavat erityisesti lasten keskinäisen vuorovaikutuksen ja fyysisen toiminnan sääntelyyn liittyviä rajoituksia.

Lapsi: Että ni, meidän kotona saa painia, mutta täällä ei saa painia.

Työntekijä: Joo, okei. Painitteko te sillee ihan hyvästi ettei tuu riitaa? Semmosta painia?

Lapsi: No niin ja välillä..

Työntekijä: Semmosta leikkipainia...

Lapsi: No niin ja sitten välillä leikitappelu.

Lapsi: Mull on vielä asiaa.

Työntekijä: Kerro Elina!

Lapsi: Hoidossa ei saa kiistellä mutta kotona saa Maijun (sisko) kanssa.

Olemme aiemmin kuvanneet valokuva-aineistossa ilmennyttä lasten suhtautumista päivälepoon. Päiväunet tai päivälepo olivat myös yksi useimmin esille nostetuista eroista kodin

ja päivähoidon välillä. Lapset kertoivat voivansa kotona levätä silloin kun tuntevat siihen tarvetta kun taas päiväkodissa lepo tapahtuu tiettyssä paikassa tiettyyn aikaan.

3.4 Lasten odotukset toiminnalle ja aikuisille

Lapsia pyydettiin keskusteluissa kertomaan ehdotuksiaan siitä, kuinka päivähoitopäivistä saisi entistä mukavampia. Lisäksi tiedusteltiin, mitä lapset odottavat päivähoidon aikuisilta. Tapa, jolla lapset keskusteluissa ilmaisevat odotuksiaan on mielenkiintoinen. Sitä voi kuvata humoristiseksi. Puhuessaan lapset tuntuvat olevan tietoisia siitä, että heidän odotuksensa saattaa jollain tavoin poiketa siitä normista joka päivähoidossa liittyy tiettyyn toimintaan tai aikuisten rooliin. Huumorin avulla lapsille mahdollistuu vihjeiden antaminen aikuisille siitä, mitä heiltä puuttuu. Monin paikoin aikuiset kuitenkin ryhtyvät ohjaamaan lasten keskustelua muun muassa vetoamalla todellisuudesta puhumiseen tai vastaavaan. Keskusteluissa ei juuri tartuta lasten huumoriin ja viedä keskustelua samassa sävyssä eteenpäin. Tämä ilmentääkin mainiosti lasten kuulemisen ja lasten kanssa keskustelemisen haasteellisuutta (ks. Nummenmaa & Karila 2011).

Lapset odottavat jännitystä ja fyysisten taitojen oppimista

Olemme aiemmin kuvanneet sitä, kuinka lapset jotain mieluisia paikkoja kuvatessaan tulevat samalla kuvanneeksi myös vähemmän mieluisia paikkoja. Tämä sama keskustelun tapa tulee esille silloin kun lapset kertovat päivähoidon mieluisista tai tylsistä asioista. Lapset nostivat keskusteluissa esille useammanlaisia mieluisia toimintoja. Odotuksia yhdistävänä seikkana oli niiden toiminnallisuus. Lapset haluavat selvästi olla aktiivisia, liikkua, leikkiä, ylittää rajojaan ja hankkia uusia taitoja. Tästä havainnollinen esimerkki on 6-vuotiaan Samin kerronta.

Sami: Kotona, kun mulla oli 5-vuotiaan moottorikelkka, mul oli semmonen, ihan semmonen rossikypärä, siinä lasi, niin kivasti ajoin penkkaan pää eellä. Ja sitten kelkka tuli vielä päälle.

Aikuinen pyrkii keskustelussa ohjaamaan Samin tarinaa päivähoidon ympäristöön, mutta Sami jatkaa omaa tarinaansa sinnikkäästi pitkin keskustelua. Jälleen puhuttaessa tylsistä asioista, hän mainitsee moottorikelkan puutteen. Ja aivan keskustelun lopuksi vielä työntekijän kysyessä lapsilta heidän terveisiään tutkijoille, Sami toteaa: Mä haluaisin moottorikelkan tänne. Sami saa vahvistusta ajatukselleen keskusteluun osallistuneelta toiselta pojalta, joka on nostanut esille kokemuksensa mönkijästä. Tämän pojan kehittämisideana on mönkijän hankkiminen. Keskustelu viestii ensinnäkin siitä, että poikien kokemukset päivähoidossa ja kotona poikkeavat merkittävällä tavalla toisistaan. Toisaalta he tuovat selkeästi esille halunsa aktiivisen fyysiseen toimintaan ja puuhailuun erilaisten koneiden parissa. Saattaa olla, ettei tähän ole kovinkaan usein mahdollisuuksia päivähoidon naisvaltaisessa kulttuurissa.

Aikuiset huolenpitäjinä ja toiminnallisuuden mahdollistajina

Kun lasten kanssa keskustellaan heidän odotuksistaan päivähoidon aikuisille, nousee useimmissa keskusteluissa ensiksi esille odotus huolenpidosta. Huolenpitoon lapset liittyvät hoidon ja lasten turvallisuudesta huolehtimisen.

Lapsi: Aikuisissa on se tärkeä, koska ne hoitaa..

...

Lapsi: No se, että ne kattoo, ettei ketään satu.

Myös yksilöllinen, lämmin vuorovaikutus lapsen ja aikuisen kesken kuuluu lasten odotuksiin.

Lapsi: Joskus Minna laittaa mulle pompulat.

Yksilöllisen vuorovaikutuksen ohella aikuisiin kohdistui odotuksia myös lasten keskinäisten suhteiden tukemisessa. Lapset toivoivat aikuisilta riitojen sovittelua ja keskinäisen vuorovaikutuksensa tukemista. Aikuisten sovittelua ei kuitenkaan kaikissa tilanteissa tarvita, vaan lapset voivat itse sopia kiistojaan kuten Maija seuraavassa toteaa.

Lapsi: Malla, Malla, jos ne on parhaita kavereita niin nehän voi ittekin sopii sen riidan.

Huolenpidon ja sosiaalisiin suhteisiin liittyvän tuen ohella aikuisille osoitetaan selkeitä odotuksia jännittävän ja lasten omia rajoja rikkovan toiminnan sallimisesta. Osin toive liittyy päivähoidon tiloihin ja välineisiin kuten seuraavassa: ”Kunpa täällä olis kiipeilytelineitä, että siinä voisi tehdä temppuja.” Osin odotuksia suunnataan aikuisten toimintaan.

Lapsi: Ja olis hauskaa jos te antaisitte luvan kävellä aidalla, pää alaspäin (naurua).

Erityisesti näitä aikuisille osoittamiaan toiveita ilmaistessaan lapset käyttävät huumoria. He tuntuvat näitä odotuksia ilmaistessaan olevan tietoisia siitä, että aikuiset ovat pitämässä yllä turvallisuutta ja että tämä heidän odotuksensa ei välttämättä istu vallitsevaan aikuisten normiin. Lapset osoittavat tässä olevansa taitavia vallitsevien kulttuuristen oletusten ja käytäntöjen havainnoitsijoita.

4 Johtopäätökset

Edellä esittelemämme tulokset vahvistavat käsitystä lasten kuulemisen merkityksestä. Lapsilla on kokemuksensa kautta monipuolisia, mielenkiintoisia ja tärkeitä näkemyksiä omasta päivähoidostaan, joita voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen kehittämisessä. Nostamme seuraavassa esille vielä keskeisimpiä tuloksia ja pohdimme sitä, millaisia viitteitä lasten kuuleminen antaa varhaiskasvatuslainsäädännön ja muun varhaiskasvatusta koskevan ohjauksen laadintaan. Tarkastelemme erikseen myös tulosten merkitystä varhaiskasvatuksen ammatillisten käytäntöjen ja henkilöstön koulutuksen kehittämiseksi.

Tutkimukseen osallistuneille lapsille näytti olevan melko vaivatonta ymmärtää, että päivähoitolla tai varhaiskasvatuksella on monia tehtäviä. Päivähoidon tai varhaiskasvatuksen työvoimapolitiittinen tehtävä oli heille itsestään selvä asia. Tämä tuli esille erityisesti perhepäivähoitoon tai päiväkotiin tulemisen perusteluissa. Kun päiväkodissa tai perhepäivähoitossa sitten oltiin, tarkastelu suuntautui päivähoitoon ja varhaiskasvatukseen lapsille suunnattuna toimintana. Tässä yhteydessä kaverisuhteet, leikki ja aktiivinen toiminta nousivat esille.

Lapsille ei tutkimuksen tulosten perusteella näytä olevan yhdentekevää, millainen paikka perhepäivähoito tai päiväkoti on. Päivähoitopäivä näyttäytyy heille ennen kaikkea toiminnan mahdollisuuksina tai rajoituksina. Tiloja ja paikkoja kuvatessaan lapset nostivatkin kritiikkinä esille tilojen ahtauden ja likaisuuden sekä sen, miten ne estävät toimintaa. He toivoivat kaunista ja toiminnallisia mahdollisuuksia tarjoavaa ympäristöä. Tämä asettaa selviä vaateita lasten toiminta- ja oppimisympäristöjen kehittämiseksi.

Varhaiskasvatuslainsäädäntö

Valmisteltavana olevassa varhaiskasvatuslaissa tulleen määrittelemään varhaiskasvatuksen tehtävät ja tavoitteet. Samoin siinä luodaan reunaehdotja erilaisten julkisten varhaiskasvatusympäristöjen toiminnalle muun muassa ottamalla kantaa lapsiryhmiin, henkilöstön kelpoisuuksiin ja muihin toimintaa sääteleviin tekijöihin.

Kuten aiemmin on todettu lapset kykenevät vaivattomasti tarkastelemaan päivähoitoa ja varhaiskasvatusta eri näkökulmista. Vaikka sitä yhtäältä voi perustella vanhempien työssäkäynti, niin toisaalta itse varhaiskasvatuksen arkea lapset tarkastelevat nimenomaan lapsille suunnattuna toimintana. Lasten kertomukset osoittavat, että lapsilla on oma, vanhemmista riippumaton näkökulmansa varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen näkeminen lasten oikeutena ja lapsille suunnattuna palveluna on siten perusteltu. Tämä ei kuitenkaan ole ristiriidassa sen kanssa, että varhaiskasvatuksella voi samanaikaisesti olla muita yhteiskunnallisia tehtäviä.

Lapsille varhaiskasvatuksessa on tärkeää toisten lasten kanssa eläminen ja toimiminen. He tuovat esille kerronnassaan mukavia kokemuksia sosiaalisista suhteista, mutta viittaavat epäsuorasti myös niihin konflikteihin, joita lapsiryhmissä voi syntyä. Varhaiskasvatuksen lainsäädäntötyössä onkin olennaista luoda lasten keskinäistä vuorovaikutusta optimaalisesti mahdollistavia puitteita. Lapsiryhmien maksimikoot sekä aikuisten ja lasten suhdeluvut tulee arvioida lasten toiminnan tukemisen, tekemisen rauhan ja kuormittavuuden näkökulmasta. Näistä lähtökohdista tehdyillä ratkaisuilla voidaan ennakoida olevan pitkälle tulevaisuuteen heijastuvia, ennaltaehkäiseviä ja myös tulevaisuuden kustannuksia säästäviä vaikutuksia. Ensisijaisesti ne kuitenkin turvaavat lapsille hyvän arjen nykyhetkessä.

Varhaiskasvatuslaissa määritellään myös henkilöstön kelpoisuuksia. Lasten kertomuksista voi päätellä, että varhaiskasvatuksessa työskentelevien aikuisten tulee olla kykeneviä hoitamaan heitä sekä luomaan yksittäisiin lapsiin ja lapsiryhmiin toimivia ja lämpimiä vuorovaikutussuhteita. Aikuisten tulee kyetä myös näkemään lasten toiminnalliset ja kehittymisen tarpeet sekä luomaan sellaisia oppimisympäristöjä, joissa lapset voivat ylittää oman osaamisensa rajoja. Henkilöstöltä edellytetään tämän aineiston valossa siis hoito-, vuorovaikutus- ja pedagogista osaamista.

Varhaiskasvatussuunnitelmat ja -käytännöt

Lasten valokuvat ja heidän keskustelunsa liittyvät kaikkein keskeisimmin päivähoidon ja varhaiskasvatuksen toimintakäytäntöihin. Nämä käytännöt ovat muotoutuneet päiväko-teihin, esiopetusryhmiin ja perhepäivähoitoon pitkän ajan kuluessa. Muotoutumista on osin säädellyt eri aikojen lainsäädäntö- ja muu ohjaus. E erityisen suuri valta näihin käytäntöihin vaikuttamisessa on ollut päivähoiton ja varhaiskasvatuksen ammattilaisilla. Heidän kulloisetkin tulkintansa lapsuudesta ja varhaiskasvatuksesta, lasten kehityksestä ja oppimisesta sekä pedagogiikasta ovat merkittävältä osin tuottaneet näitä käytäntöjä. Kokoavasti sanoen nykyiset käytännöt ovat muotoutuneet varhaiskasvatuksen säätelyn kehityksessä, eri ammattilaissukupolvien työn tuloksena. (Ks. tarkemmin Karila 2013.)

Lasten keskustelut osoittavat, että lapset ovat monelta osin tyytyväisiä niihin puitteisiin, joita kasvatuskäytännöt heille tuottavat. Ne mahdollistavat leikkimisen ja muunlaisen toiminnan toisten lasten kanssa. Toisaalta lapset tuovat esille kriittisiä näkökulmia, jotka useimmiten liittyvät heidän toimintansa tai tilansa ajoittamiseen.

Toiminnallista rajoittamista ilmentävät ensinnäkin lasten huomioiden median puuttumisesta päivähoiton ympäristöistä.

Lasten huomioiden valossa näyttää siltä, että päiväkodit ja perhepäivähoito ovat jossain määrin jättäytyneet mediamaailman ulkopuolelle. Koti näyttääkin tarjoavan päivähoitoa vapaamman ympäristön ja samalla mahdollisuuden käyttää uutta teknologiaa. Päivähoitossa media ei tämän aineiston perusteella kuitenkaan kuulu lasten oppimisympäristöön. Tässä tutkimuksessa ei kuultu aikuisia, joten heidän perustelujaan tilanteelle ei ole käytettävissä. Osin kyse lienee siitä, että lapsia halutaan suojella median oletetuilta haittavaikutuksilta, osin kyse varmastikin on henkilöstön mediakasvatusosaamisen puutteista. Varhaiskasvatuksen yhtenä tehtävänä tulisi kuitenkin olla medialukutaidon turvaaminen lapsille. Näin ollen asiaa tulee tarkastella sekä tulevaisuuden valtakunnallisissa varhaiskasvatuksen perusteissa että henkilöstön koulutuksessa. Myös kuntatasolla tarvittaneen interventiota tilanteen korjaamiseksi.

Toiseksi tulokset haastavat pohtimaan päivähoiton vakiintuneiden hoivakäytäntöjen, kuten päiväunirutiinien kehittämistä. Nykyisissä käytännöissä, osin tilaratkaisujen säätelynä, lapset sijoitetaan lepäämään hyvin lähelle toisiaan. Tällainen tilanne suorastaan

kutsuu lapsia keskinäiseen vuorovaikutukseen, mikä taas on päivähoidon säännöissä lepoaikana yleisesti kielletty. Kun vielä huomioidaan odotus lapsen rauhallisesta paikallaan olosta, on ymmärrettävää, että lapset kokevat tilanteen ristiriitaisena ja pitävät siksikin lepotilanteita usein epämiellyttävinä.

Tutkimuksen tulokset tuovat myös esiin lasten hyvinkin selvästi sukupuolittuneet ajattelutavat. Lapset näyttävät tekevän varsin selvän eron tyttöjen ja poikien leikkien ja lelujen välillä. Onkin tärkeää, että kasvatuskäytännöissä kiinnitetään tietoista huomiota sukupuolten tasa-arvoon ja sukupuolirajojen rikkomisen mahdollistavaan toimintaan. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten omien ajattelutapojen kriittinen tarkastelu on tässä ensisijaisen tärkeää (vrt. Alasuutari 2010).

Lisäksi tutkimuksen havainnoissa on huomionarvoista se, että lapset eivät juuri puhu oppimisesta kuusivuotiaita lukuun ottamatta. Kuitenkin lasten puheista on pääteltävissä heidän tavaton innokkuutensa uusien taitojen hankkimiseen. Tämä herättääkin kysymyksiä siitä, millaisia olettamuksia alle kouluikäisten lasten oppimisesta päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa toimivilla aikuisilla on ja miten tietoisesti lapsia rohkaistaan oppimisen pariin. Kun uusimmat tutkimustulokset melko yksiselitteisesti osoittavat, että lasten oppiminen alkaa hyvin varhain, on tärkeää tarkastella institutionaalisia käytäntöjä myös tämä seikka huomioiden.

Lasten kertomuksista on mahdollista päätellä, että päivähoidon kasvatuskäytännöissä painottuvat lasten suojelemisen ja turvallisuuden näkökulmat. Samaan aikaan lasten rohkaistaminen omien rajojen testaamiseen ja sen myötä uuden oppimiseen näyttää jäävän vähemmälle huomiolle. Hyvässä varhaiskasvatuksessa tarvitaan kumpaakin näkökulmaa. Olennaista on kuitenkin pitää huolta siitä, ettei turvallisuuden liiallinen painottaminen muodostu esteeksi lasten oppimiselle.

Varhaiskasvatuskäytännöt muodostuvat ammattilaisten yhteisessä toiminnassa. Kun tulevia kansallisia ja paikallisia varhaiskasvatussuunnitelmia laaditaan, on tässä yhteydessä mahdollista työstää myös edellä kuvattuja, kehittämistä kaipaavia käytäntöjä niihin uudistavia linjauksia luoden.

Tutkimuksen tuloksia voidaan tarkastella myös henkilöstön koulutuksen kehittämisen näkökulmasta. Suomessa on vastikään saatu päätökseen mittava varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutuksen arviointi (Karila ym. 2013). Yksi tehdyn arvioinnin suosituksista liittyi lapsen kehitystä ja oppimista koskevan tiedon vahvistamiseen koulutuksissa. Samoin suositeltiin varhaiskasvatuksen pedagogisen osaamisen vahvistamista. Myös lapsuuden kulttuuristen muutosten tuntemuksen merkitystä painotettiin. Lasten kuulemisaineisto vahvistaa osaltaan näitä suosituksia tuoden niihin konkreettista sisältöä.

Hankkeen tulokset kannustavat kokonaisuudessaan lisäämään lasten osallisuutta varhaiskasvatuksessa. Lasten kanssa keskusteleminen, heidän viestiensä kuuleminen ja lasten näkökulmien vieminen arkisiin hoito-, kasvat- ja opetuskäytäntöihin vaatii henkilöstön ammattitaitojen kehittämistä. Mutta kuten monet tähän hankkeeseen osallistuneet työntekijät totesivat, se myös palkitsee ja antaa uutta. Lasten kuulemisen kautta avautuu tuore ja mielenkiintoinen merkitysten maailma.

Hankkeen tutkimuksellisista rajoituksista

Laadullinen tutkimus kertoo merkityksenannoista. Toisin sanoen se esittää, millä tavalla ihmiset elämäänsä ja maailmaansa tulkitsevat ja jäsentävät. Tässä suhteessa sillä on aina 'sanottavaa'. Tämäkin hanke kertoo näkökulmista ja tavoista, joilla lapset päivähoidon maailmaa pohtivat. Laadullinen tarkastelu ei voi kuitenkaan pyrkiä koko väestöä koskeviin määrällisiin yleistyksiin. Vaikka esimerkiksi leikin merkitys painottui tämän hankkeen

aineistossa hyvin johdonmukaisesti ja vaikka arkinen elämäkokemus ja lukematon määrä lasta ja lapsuutta koskevaa tutkimusta osoittaa leikin merkityksen lapsille, ei analyysin perusteella voida tehdä oletusta, että yleisesti suomalaiset lapset arvioisivat ilman muuta leikkimisen päivähoidossa kaikkein tärkeimmäksi asiaksi. Sen sijaan laadullisessa tutkimuksessa puhutaankin yleistettävyyden sijasta tulosten siirrettävyydestä, jolloin keskiössä on kysymys, missä määrin tutkimuksen esiin tuomien merkityksenantojen ja tulkintojen voidaan olettaa kuvaavan muita samantyyppisiä tilanneyhteyksiä kuin mistä tutkimuksen aineisto on. Tämän hankkeen osalta voidaan olettaa, että sen esittämät päähavainnot lasten näkökulmista ovat sovellettavissa suomalaisen päivähoidon kenttään yleisemmin. Tämä oletus perustuu yhtäältä aiemmin mainittuun aineiston saturaatioon (ks. Strauss & Corbin 1990) ja toisaalta suhteellisen homogeeniseen päivähoidon palvelujärjestelmään. On kuitenkin huomattava, että hankkeeseen ei saatu mukaan ruotsinkielistä päivähoitoa eikä sellaisia päivähoidon yksiköitä, joissa olisi runsaasti monikulttuurisia lapsia. Hankkeen tuloksia on siis tarkasteltava ennen kaikkea 'valtaväestöön' kuuluvien lasten tulkintoina.

Lähteet

- Alanen, Leena (2009) Johdatus lapsuudentutkimukseen. S. 9-30 teoksessa *Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta*, Toim. Alanen, Leena & Kirsti Karila. Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari, Maarit (2010) *Suunniteltu lapsuus. Keskustelut lapsen varhaiskasvatuksesta päivähoidossa*. Tampere: Vastapaino.
- (2012) "Jos joku lyö mua, sitten alan itkeä". Lapsen puhe päiväkodin työntekijän ja vanhemman keskustelun kohteena. Teoksessa Pekkarinen, Elina, Kaisa Vehkalahti & Sami Myllyniemi (toim.) *Lapset ja nuoret instituutioiden kehyksissä. Nuorten elinolot vuosikirja 2012*, 103–115. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta.
- Alasuutari, Maarit & Kirsti Karila (2009) Lapsuuden ja lapsen tulkinnat lapsikohtaisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. Teoksessa Alanen, Leena & Karila, Kirsti (toim.) *Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta*, 70-88. Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari, Maarit, Ann-Marie Markström & Ann-Christine Vallberg-Roth (2014) *Assessment and Documentation in Early Childhood Education*. London and New York: Routledge.
- Carr, Margaret & Wendy Lee (2012) *Learning Stories. Constructing Learner Identities in Early Education*. Los Angeles, London: SAGE.
- Clark, Alison (2005) Ways of seeing: using the Mosaic approach to listen to young children's perspectives. Teoksessa Clark, Alison, Anne Trine Kjørholt & Peter Moss (toim.) *Beyond Listening. Children's Perspectives on Early Childhood Services*, 29-49. Bristol, UK: The Policy Press.
- (2011) Breaking methodological boundaries? Exploring visual, participatory methods with adults and young children. *European Early Childhood Education Research Journal* 19(3), 321–30.
- Cook, Tina & Else Hess (2004) What the camera sees and from whose perspective. Fun methodologies for engaging children in enlightening adults. *Childhood* 14(1), 29–45.
- Dahlberg, Gunilla, Peter Moss & Alan R. Pence (2007) *Beyond Quality in Early Childhood Education and Care. Languages of Evaluation*. 2nd ed. London: Routledge.
- Estola, Eila & Puroila, Anna-Maija (2013) Kertomuksina rakentuva päiväkotilapsuus. Teoksessa Karila, Kirsti & Lipponen, Lasse (toim.) *Varhaiskasvatuksen pedagogiikka*, 52–67. Tampere: Vastapaino.
- Gobo, Giampietro (2004) Sampling, Representativeness and Generalizability. Teoksessa Seale, Clive, Gobo, Giampietro, Gubrium, Jaber F. & Silverman, David (toim.) *Qualitative Research Practice*,

- 435–456. London: SAGE Publications.
- James, Allison, Chris Jenks & Alan Prout (1998) *Theorizing Childhood*. Cambridge: Polity Press.
- James, Allison & Alan Prout (1997) *Constructing and Reconstructing Childhood: Contemporary Issues in the Sociological Study of Childhood*. London ; Washington, D.C.: Falmer Press.
- Kampmann, Jan (2004) *Societalization of Childhood: New Opportunities? New Demands?* Teoksessa Brembeck, Helene, Johansson, Barbro & Kampmann, Jan (toim.) *Beyond the competent child. Exploring contemporary childhoods in the Nordic welfare societies*, 127-152. Roskilde: Roskilde University Press.
- Karila, Kirsti. 2013. *Ammattilaissukupolvet varhaiskasvatuksen pedagogiikan toteuttajina ja kehittäjinä*. Teoksessa Karila, Kirsti & Lipponen, Lasse (toim.) *Varhaiskasvatuksen pedagogiikka*, 9–29. Tampere: Vastapaino.
- Karila, Kirsti, Harju-Luukkainen, H., Juntunen, A., Kainulainen, S., Kaulio-Kuikka, K., Mattila, V., Rantala, K., Ropponen, M., Rouhiainen-Valo, T., Sirén-Aura, M., Goman, J., Mustonen, K. & Smeds-Nylund, A-S. 2013. *Varhaiskasvatuksen koulutus Suomessa. Arviointi koulutuksen tilasta ja kehittämistarpeista. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 20013:7*.
- Kjørholt, Anne Trine (2005) *The competent child and 'the right to be oneself': reflections on children as fellow citizens in an early childhood centre*. Teoksessa Clark, Alison, Anne Trine Kjørholt & Peter Moss (toim.) *Beyond Listening. Children's Perspectives on Early Childhood Services*, 151–173. Bristol: The Policy Press.
- Komulainen, Sirkka (2007) *The ambiguity of the child's 'voice' in social research*. *Childhood* 14(1), 11–28.
- Niikko, Anneli (2009) *Varhaiskasvatuksessa lapsikeskeisyyden perusta on monitieteisessä ajattelussa*. *Kasvatus* 40(1), 69–82.
- Niiranen, Pirkko & Jarmo Kinos (2001) *Suomalaisen lastentarha- ja päiväkotipedagogiikan jäljillä*. S. 58–85 teoksessa *Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia*, Toim. Karila, Kirsti, Jarmo Kinos & Jorma Virtanen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Nummenmaa, Anna Raika & Karila, Kirsti (2011) *Ammatilliset keskustelut varhaiskasvatuksessa*. Helsinki: WsoyPro.
- Onnismä, Eeva-Leena (2010) *Lapsi, lapsuus ja perhe varhaiskasvatusasiakirjoissa 1967–1999*. Käyttätymistieteellinen tiedekunta, Soveltavan kasvatustieteen laitos, Tutkimuksia 313. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Pascal, Christine & Tony Bertram (2009) *Listening to young citizens. The struggle to make real a participatory paradigm in research with young children*. *European Early Childhood Education Research Journal* 17(2), 249-62.
- Rinaldi, Carlina (2005) *Documentation and assessment: what is the relationship?* Teoksessa Clark, Alison, Anne Trine Kjørholt & Peter Moss (toim.) *Beyond Listening. Children's Perspectives on Early Childhood Services*, 17-28. Bristol, UK: The Policy Press.
- Spyrou, Spyros (2011) *The limits of children's voices: From authenticity to critical, reflexive representation*. *Childhood* 18(2), 151-65.
- Strauss, Anselm & Corbin, Juliet (1990) *Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques*. Newbury Park: Sage Publications.
- Warming, Hanne (2005) *Participant observation: a way to learn about children's perspectives*. Teoksessa Clark, Allison, Anne Trine Kjørholt & Peter Moss (toim.) *Beyond listening. Children's perspectives on early childhood services*, 51-70. Bristol, UK: The Policy Press.

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä -sarjassa vuonna 2014 ilmestyneet

- 1 Suomen elokuvasäätiön tukitoiminta:
hallintotapa, tavoitteet, tuloksellisuus
- 2 Hyvän virkakielen toimintaohjelma
- 3 Klart myndighetsspråk – ett handlingsprogram
- 4 Selvitys eduskunnan sivistysvaliokunnalle esi- ja
perusopetuksen opetusryhmien nykytilasta
- 5 Kielitaidon määrittäminen sekä kielitaidon
ja EU/ETA-alueen ulkopuolella hankitun
koulutuksen täydentäminen terveysalalla
- 6 Ehdotus lastenkulttuuripoliittiseksi ohjelmaksi
- 7 Vahvemmat kannusteet koulutuksen
ja tutkimuksen laadun vahvistamiselle.
Ehdotus yliopistojen rahoitusmallin
tarkistamiseksi vuodesta 2015 alkaen
- 8 Selvitys urheilun eettisten kysymysten
hallinnoinnista Suomessa
- 11 Kohti varhaiskasvatustaloutta. Varhaiskasvatusta
koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän
raportti
- 12 Varhaiskasvatuksen historia, nykytila ja
kehittämisen suuntalinjat. Tausta-aineisto
varhaiskasvatusta koskevaa lainsäädäntöä
valmistelevan työryhmän tueksi

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la culture

ISBN 978-952-263-267-8 (PDF)

ISSN-L 1799-0327

ISSN 1799-0335 (PDF)